Casesamling

Indholdsfortegnelse

Case Miras, tre år og ni måneder 3
Case Line, ti måneder 5
Case Linus, fire år 6
Case LISBETH OG MIA 9
Case *Michelle* og LAURA 10
Case Virksomhedsplaner 12
Case BIRGITTE og ANDERS 13
Case Nicolas, tre og et halvt år 16
Case Musene 18
Case Rasmus, et år og tre måneder, og TINA 19
Case Oscar, fem år 20
Case MIKKEL 22
Case Jonas, fem år 24
Case Peter, syv år, og LEIF 28
Case Mads, seks år 29
Case Frederik, to år, og HANNE 32
Case Sebastian, tre år 33
Case Marcus, to år og ti måneder 35
Case Sofie, et og et halvt år 38
Case Alberte, et år 39
Case Mads, to år 41
Case Victor, tre og et halvt år 43
Case MERETE, SUSANNE, PER, GITTE og LILLIE 46
Case Isabel, fem år 48
Case Viktor, fem år 50
Case Sofie, tre år 53
Case Jack, ni år 55
Case Niels, syv år 58
Case Maria, syv år, og INGER 60
Case Ahmed, fire år 63
Case AMINA OG SIGNE 66
Case Lucas, tre år 69
Case Olivia, seks og et halvt år 72
Case Hanna, næsten to år, og Bo, halvandet år 75
Case Aysa, fire år 76
Case Lau, to år og Lilje, tre år 77
Case ANJA, Helene, Johan og Marie, otte år 78
Case Skolegruppe i børnehave 80
Case LOTTE, Lasse og Bo, seks år 81
Case KAREN, Aske og Magnus, seks og et halvt år 83
Case KAREN, Aske og Magnus, to og et halvt år 87
Case JANE, LONE og OLE 91
Case CAMILLA og Thomas, fem år 94
Case Sandra og Mads, ni år 96
Case Josefine, syv år 98

Case Josefine, fire år 100
Case Nikolaj, seks år 102
Case Louise, fem og et halvt år 105
Case Karl Emil, to og et halvt år 108
Case BEA og LENE 111
Case Silke, ni år 113
Case NANNA og Anne, et år 117
Case EVA, LIS, PERNILLE og Mads, to år og seks måneder 119
Case SUSANNE, Marcus, Mikkel og Carl, ni år 122
Case Sofie, tre og et halvt år 124
Case Victor, fem år, Amalie, fire og et halvt år, og Clara, tre og et halvt år 128
Case Mie, otte år 130

Case Miras, tre år og ni måneder

Shadi kom fra Kuwait til Danmark for fem år siden. Hun var gravid uden for ægteskab og kom til Danmark, hvor Fariane bliver født. *Shadi* bliver i Danmark gift med en mand, som familien har valgt, før hun kom til Danmark. Med ham får hun en søn, der kom til at hedde Miras. Farine startede i børnehave da hun var tre år. Farine falder hurtigt til og trives tilsyneladende i børnehaven. Der er ingen problemer med hende, men hun er en stille, indadvendt pige, der altid gør, som der bliver sagt. Fariane er i dag fem år og Miras, der nu er snart 4 år, er startet i børnehaven for et halvt år siden.

MARIANNE er pædagog på den stue, hvor Miras er, og er bekymret for ham. På et personalemøde fortæller hun de andre følgende om Miras:

”Jeg oplever at han har brug for opmærksomhed og nyder voksenkontakt. Han er nysgerrig og meget hurtigt opfattende, men kan mangler et eller andet – måske et indre fundament, det er som om, at hans oplevelser ikke får nogen sammenhæng for ham. Han kommer let i konflikt med andre børn. Han virker meget umoden af sin alder, og er først lige blevet renlig. Han skriger eller græder, når han ikke får sin vilje, eller der bliver stillet krav til ham, og også når han ikke kan udtrykke sig. Han forstår ikke sociale spilleregler. Han er meget dominerende i sin adfærd, han slår, skriger og sparker. Han har enormt megen uro i kroppen, og kan slet ikke sidde stille. Jeg har talt med hans mor om det, men hun siger, at det ikke betyder noget, ”sådan er drenge”, siger hendes mand. Hun fortæller, at hun er meget god ved Miras og siger i den forbindelse at hendes mand ikke vil have at hun siger nej til Miras – hans begrundelse er, at det er fordi det er et udtryk for kærlighed kun at sige ja. *Shadi* sagde til mig, at hun var enig med ham.”

Personalet kender ikke børnenes far, idet han aldrig kommer i børnehaven hverken til forældremøder eller for at hente børnene. En af de andre forældre har engang fortalt, at han er en meget hidsig mand, og at der nogen gange bliver råbt højt inde fra den lejlighed, hvor familien bor.

MARIANNE vil gerne have, at pædagogerne bliver enige om at sende en underretning til forvaltningen. Det viser sig dog, at pædagogerne er meget uenige. Nogle af MARIANNEs kolleger siger, at der jo ikke er noget i vejen med Farine og at problemet opstår, fordi Miras er en dreng og får lov til mere i den kultur han vokser op i. Det vil gå over af sig selv, når han bliver lidt ældre. Andre siger, at personalet skal vente og se tiden an lidt endnu, før man gør noget. En af kollegerne siger, at hun har hørt at børnenes far er på stoffer, og det synes hun er meget bekymrende, men hun har ikke noget bevis for det,. Lederen siger, at hun er usikker på, hvad pædagogerne skal gøre, men at hun bestemt ikke kan forhindre MARIANNE i at underrette, hvis hun *absolut* vil underrette.

Spørgsmål til case Miras, tre år og ni måneder

1. Hvad bør MARIANNE gøre?
(Sæt kun et kryds)

a) Resignere - Opgive det – og lade være med at gøre noget? ☐

b) Tale med *Shadi* og forsøge at påvirke hendes måde at opdrage Miras på? ☐

c) Prøve at overbevise de andre pædagoger om, at det er alvorligt, og at personalet bør stå sammen bag at sende en underretning? ☐

d) Sende underretningen selv ☐

e) Andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

2. Hvordan bør MARIANNE forholde sig til at hun er uenig med både leder og mange af pædagogerne?
(Sæt kun et kryds)

a) Søge mere viden om den kultur Miras kommer fra og forsøge at forstå hans baggrund for derefter at tage stilling til hvad hun fremover vil gøre ☐

b) Overveje at sige op – fordi hun er for uenig med sine kolleger ☐

c) Bede om, at næste personalemøde bruges på at diskutere, hvornår der bør underrettes ☐

d) Få lederen med på, at der bliver indkaldt til et møde med forældrene og deres socialrådgiver fra forvaltningen, hvor Miras' udvikling kan drøftes ☐

e) Gå ind til lederen bagefter og sige, at hun føler dig svigtet af hende, og at det er nødvendigt at hun bakker op, hvis der skal sendes en underretning? ☐

f) Tage en grundig snak med *Shadi* om hendes og mandens opdragelse af Miras ☐

g) Lade være med at gør noget, men selv tage dig mere af Miras? ☐

h) Andet, hvad? _____ ☐

i) Kan ikke svare ☐

Case Line, ti måneder

Line er ti måneder og har været i vuggestuen siden hun var fire måneder. Lines mor *Karen* er 17 år gammel og bor alene med Line. *Karen* er under revalidering og er i gang med 10. klasse. Lines far er også 17 år, og i vuggestuen har pædagogerne kun set ham en enkelt gang. Pædagogernes vurdering indtil nu er, at *Karen* er god til at drage omsorg for Line. Pædagogerne ved, at Line er i aflastning hos sine morforældre og derfor har mormor ofte hentet Line om fredagen, men ikke på hverdage. Den sidste måned har det dog ofte været mormor, der henter Line, og når KAREN selv kommer, synes pædagogerne at hun virker bleg og trist og at hun ikke er særligt imødekommende eller nærværende over for Line. Tidligere talte *Karen* ofte med pædagogerne om stor og småt omkring Lines udvikling, når hun hentede Line, men det gør hun ikke længere. Pædagogerne kan dog ikke mærke den store forskel på Lines tilstand og humør.

Spørgsmål til case Line, ti måneder

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør pædagogerne så længe, der ikke er noget at mærke på Line se tiden an?	☐	☐	☐
2. Bør pædagogerne tale med *Karen* om hvordan hun har det?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogerne i stedet udtrykke deres bekymring for *Karen* overfor mormor?	☐	☐	☐
4. Bør pædagogerne foreslå *Karen*, at indkalde hendes socialrådgiver til et møde i vuggestuen?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogerne sende en underretning til forvaltningen?	☐	☐	☐

Case Linus, fire år

Linus er fire år og har været i børnehaven siden han var tre år. Hans mor hedder *Sanne*, og er 25 år. *Sanne* mistede begge sine forældre ved en trafikulykke for to år siden, og har fortalt, at både hun og Linus i perioden efter ofte var kede af det og triste. Linus havde indtil ulykken ofte opholdt sig hos sine morforældre. *Sanne* har ingen søskende, og fortæller at hun efter forældrenes død var meget alene om ansvaret for Linus. Der har sjældent været problemer med Linus i børnehaven – han har stort set været velfungerende.

Sanne flyttede for et år siden sammen med *Ole*, og *Ole* og *Sanne* venter nu et barn sammen. *Sanne* har haft mange problemer med graviditeten, og har derfor ofte svært ved at klare dagligdagen med Linus. *Ole* er ingeniør og har et job, hvor han rejser meget og er derfor ofte ikke hjemme. *Ole*s *mor* er begyndt at passe Linus ofte, og også ofte hente ham i børnehaven. I starten var det pædagogen ULLAs indtryk, at Linus var glad for *Ole*s *mor*. Efter nogen tid oplever ULLA dog, at Linus ofte er trist og ked af det når han skal hentes af *Ole*s *mor*, men når ULLA spørger, kan han ikke forklare hvorfor, og siger blot at *Ole*s *mors* mand, *Steen* er dum, og at han ikke kan lide ham. Når ULLA spørger, hvad han mener med, at *Steen* er dum eller spørger hvad *Steen* gør som er dumt, siger Linus ”det kan jeg ikke fortælle, han er bare dum”. ULLA taler med *Sanne* om det en dag, og *Sanne* siger, at hun tror, det er fordi at Linus savner sin rigtige morfar, og at *Steen* slet ikke ligner ham. Morfaderen var en mand, der gjorde rigtig mange ting med Linus så som at tage ham med ud at fiske, spille fodbold, gå i zoologisk have og den slags. *Sanne* fortæller yderligere, at *Steen* ikke selv har børn, og ikke har haft med børn at gøre, og det måske virker som om at han ikke interesserer sig så meget for børn eller ikke kan finde ud af, hvordan han skal gøre. Men han skal nok lære det, siger Sanne, og i alle tilfælde er det en stor hjælp og helt nødvendigt at *Oles mor* passer Linus ind imellem, når *Ole* er ude at rejse. *Sanne* oplever i øvrigt at *Oles mor* er meget glad for Linus og at hun er sød ved ham.

En dag leger Linus i puderummet sammen med Kamilla – og pludselig hører ULLA at Kamilla græder højt. Da ULLA kommer derind sidder Linus ovre i hjørnet og kigger ned i gulvet. Kamilla græder højlydt, og fortæller at Linus har holdt hende om halsen, og at det gjorde meget ondt. ULLA trøster Kamilla og tager Linus med ud og prøver at snakke med ham om hvad der skete. Han siger at Kamilla hellere ville lege med Kasper end med ham og det ville han ikke have, for de legede lige så godt. Da *Sanne* kommer for at hente Linus fortæller ULLA om episoden inde på kontoret, mens Linus sidder på skødet af *Sanne*. Linus vil ikke sige noget, men lytter bare til samtalen mellem ULLA og *Sanne*. Denne dag får stor betydning i Linus`verden, han begynder at tale om før og efter, for eksempel kan han sige til ULLA at: ”Det var før jeg blev slem!” ULLA oplever at Linus får det værre og værre men hver gang hun taler med *Sanne* om det, siger *Sanne* det samme, at det handler om, at Linus savner sin morfar.

En fredag hvor *Oles mor* kommer for at hente Linus, fordi han skal være hos hende i weekenden, kan ULLA ikke finde ham. Personalet leder længe efter Linus og finder ham under puderne i puderummet. Linus siger, at han ikke vil med, men at han vil blive i børnehaven eller hjem til sin mor. ULLA hører en af sine kolleger, KAREN først prøve at overtale Linus og da det ikke lykkes sige til ham, at han skal holde op med det pjat og gå ud og tage sit tøj på. Linus græder, men gør som der bliver sagt, og du ser han går grædende med *Oles mor* ud af børnehaven. Mandag vil Linus ikke tale med KAREN, da hun prøver at spørge ham, om han så ikke alligevel fik en god weekend sammen med *Oles mor*. I løbet af dagen opdager ULLA at Linus mest går rundt for sig selv, og ikke leger med nogen, han sidder i sandkassen eller på gyngen det meste af dagen. ULLA prøver at snakke med ham, om hans dag i går sammen med *Oles mor*, og han siger at han hader *Steen*, men vil ikke fortælle hvorfor. Linus gentager flere gange at han hader *Steen* og at han er dum.

Fortsættes

Da *Sanne* kommer prøver ULLA igen at snakke med hende om Linus' reaktioner. *Sanne* er tydeligvis rystet, men holder fast i, at det er fordi han savner sin morfar, og fordi at *Steen* ikke er så god til børn. Hun mener at han nok skal komme over det.

Spørgsmål til case Linus, fire år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør ULLA godtage *Sannes* forklaring, at Linus reaktioner skyldes, at han savner sin rigtige morfar?	☐	☐	☐
2. Bør ULLA reagere på KARENs måde at håndtere Linus på, da Linus ikke vil med *Oles mor* hjem?	☐	☐	☐

3. Hvis ja: Hvad bør ULLA gøre?
(sæt gerne flere krydser)

a) Gribe ind i situationen og sige til Linus, at hun godt kan forstå at han er ked af det, og prøve at få ham til at forklare hvorfor han ikke vil med *Oles mor* hjem? ☐

b) Gribe ind i situationen og sige til KAREN, at de må tage Linus' reaktion alvorligt og ringe til *Sanne*? ☐

c) Efterfølgende tale med KAREN om episoden og forklare sin uenighed med KARENs håndtering af episoden. ☐

d) Efterfølgende tale med børnehavens leder om episoden og forklare sin uenighed med KARENs håndtering af episoden. ☐

e) Efterfølgende tage episoden op på et personalemøde og forklare sin uenighed med KARENs håndtering af episoden. ☐

f) Andet, hvad? _____ ☐

g) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Bør ULLA fortælle *Sanne*, at hun tror der er noget helt galt, når Linus er hos *Oles mor* og *Steen*?	☐	☐	☐
5. Bør ULLA tale med sin leder om sin bekymring for Linus?	☐	☐	☐
6. Bør ULLA foreslå lederen, at indkalde *Sanne* til et møde for at tale om sin bekymring for Linus?	☐	☐	☐
7. Bør ULLA foreslå lederen, at indkalde Sanne, *Ole*, *Oles mor* og *Steen* til et møde for at tale om hvad det er galt med Linus og hvad der kan gøres for ham?	☐	☐	☐
8. Bør Linus få mere støtte i børnehaven en periode, så nogen kan hjælpe ham med sin sorg?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
9. Bør ULLA sende en underretning til socialforvaltningen uden at tale med *Sanne*?	☐	☐	☐
10. Bør ULLA informere *Sanne* om at hun vil sende en underretning til socialforvaltningen?	☐	☐	☐
11. Bør ULLA sætte sig mere ind i emnet børn og sorgreaktioner for at finde ud af om det kan passe, at Linus' reaktioner skyldes sorg?	☐	☐	☐
12. Bør ULLA foreslå *Sanne* at hun og Linus får professionel hjælp til deres sorg?	☐	☐	☐

Case LISBETH OG MIA

Episoden sker en fredag formiddag. Halvdelen af børnene er på koloni og den resterende halvdel er i børnehaven.
LISBETH og MIA, som er henholdsvis pædagog og tilkaldevikar, har talt om at der kommer besøgende fra Norge, som skal høre om institutionens pædagogik og udviklingsprojekter.
LISBETH siger under denne samtale til MIA: ”Vi skal finde ud af hvem der går fra for at lave the, kaffe, frugt mm. til nordmændene. Vi skal også lukke en stue af, som de kan være på”.
Susanne, der er mor til et af børnene har hørt denne samtale mellem LISBETH og MIA og siger til LISBETH: ”Jeg synes ikke at der skal gå tid fra mit barn og plads til sådan noget”. LISBETH siger til *Susanne*, at der alligevel ikke er så mange børn i dag pga. kolonien.
Nogle dage efter fortæller LISBETH LILIAN (leder): ”*Susanne* er sur over at vi bruger ressourcer og plads på at der kommer besøgende udefra”.
Næste gang Lillian ser *Susanne*, siger hun, at hun gerne vil tale med hende, om hun har tid til det. Dét har hun og de går ind på kontoret.
LILIAN forklarer hvad hun har hørt LISBETH referere, og *Susanne*. siger, at det er korrekt.
LILIAN forklarer, at personalet altid tager hensyn til hvor mange børn der er og hvor mange ansatte, der er på arbejde, om nogle fx er på tur osv. LILIAN forklarer også, at børnene får meget ud af det. De er med til at vise rundt i børnehaven, er medinddraget i at formidle pædagogikken og ser mennesker, som fx taler et andet sprog. De ansatte får styrket og udviklet deres faglighed.
Susanne siger, at det kender hun godt fra sit arbejde – det med at dele viden og at det er udviklende Hun mener dog stadig ikke, at der skal gå personale fra og at en stue skal lukkes. Hun mener desuden, at det skal tages op på et bestyrelsesmøde. Det vil LILIAN så gøre og fortæller *Susanne*, at hun vil høre nærmere om det.

Spørgsmål til case LISBETH og MIA

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Mener du, at LISBETH burde have forklaret *Susanne*, hvorfor der kommer besøgende til fagligt oplæg?	☐	☐	☐
2. Burde LILIAN have fortalt Susanne, at modtagelse af gæster er en del af det, daginstitutionen er forpligtet til at gøre, hvis det i den forældrebestyrelsen godkendte virksomhedsplanen står, at daginstitutionen prioriterer besøg udefra for at pædagogerne får mulighed for at indgå i dialog om en udviklende pædagogik.	Ja ☐	Nej ☐	Kan ikke svare ☐
3. Er du enig i, at LILIAN skulle tage spørgsmålet op i forældrebestyrelsen?	Ja ☐	Nej ☐	Kan ikke svare ☐
4. Er du enig i beslutningen om at lukke en stue, som kunne have været åben, hvis institutionen ikke skulle modtage gæster?	Ja ☐	Nej ☐	Kan ikke svare ☐
5. Bør personalet i børnehaven bør påtage sig at modtage gæster og fortælle dem om pædagogikken?	Ja ☐	Nej ☐	Kan ikke svare ☐

Case *Michelle* og LAURA

Michelle, der er mor til en af børnene i børnehaven, kommer og siger, at hun synes det er et problem, at forældrene selv må bestemme hvad der skal deles ud når der er fødselsdage og afslutninger. Hendes begrundelse er, at når der bliver serveret søde sager her, får hendes søn kendskab til slik og kage og det får de ikke derhjemme.
Pædagogen LAURA siger: ”Her i huset har vi den holdning: at børn og forældre i fællesskab må finde ud af hvad de vil servere, når de inviterer børnene hjem og hvad de tager med i børnehaven til fx fødselsdag. Vi vil på den mådelære børnene at forholde sig til alverdens fristelser og få et naturligt forhold til at sige til og fra”.
Mor M. siger, at det er hun ikke enig i og at hun er sikker på, at andre forældre er enige med hende.

Spørgsmål til case Michelle og LAURA

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1) Er du enig i daginstitutionens holdning?	☐	☐	☐
2) Burde Laura have lagt op til, at holdningen kunne diskuteres?	☐	☐	☐
3) Kan du forstå Michelles indvending og reaktion?	☐	☐	☐

4) Hvem bør efter din mening bestemme, hvad der skal deles ud til fx fødselsdage i daginstitutionen?
(Sæt kun et kryds)

- Børnene ☐
- Forældrene til det enkelte barn ☐
- Personalet i institutionen ☐
- Personalet på stuen ☐
- Forældrene ved en fælles beslutning på et forældremøde ☐
- Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
5) Bør det af daginstitutionens læreplan fremgå, hvad der må deles ud i børnehaven?	☐	☐	☐
6) Bør forældrene kunne stemme om, hvorvidt der må serveres slik og kage til fødselsdage?	☐	☐	☐
7) Er det er et problem, hvis børn får mere slik i børnehaven, end når de er hjemme?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8) Bør Laura sige til Michelle, at der er risiko for, at hendes barn bliver marginaliseret eller ekskluderet, barnet ikke får lov til at tage slik med?	☐	☐	☐
	Ja	Nej	Kan ikke svare
9) Mener du, der skal være forskel på hvad børn kan indtage og hvad forældre kan indtage i daginstitutionen?	☐	☐	☐

Case Virksomhedsplaner

Børnehaven har en virksomhedsplan med beskrivelser af børnehavens børnegrupper, læreplaner, børnemiljø, osv. Hele personalegruppen har været med til at udarbejde virksomhedsplanen og den er blevet godkendt at bestyrelsen. Personalet bruger virksomhedsplanen som arbejdsredskab og til refleksion. Nye forældre har meldt tilbage, at de har læst virksomhedsplanen og synes, at den giver en god beskrivelse af deres barns institution.
Børnehavens leder bliver på et ledermøde orienteret om, at alle institutioner i kommunen skal have en mere ensartede virksomhedsplaner, og at alle kommunens institutioner derfor fra årsskiftet skal have enslydende virksomhedsplaner.

Spørgsmål til case Virksomhedsplaner

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør lederen forelægge forvaltningens beslutning for personalet og bestyrelsen?	☐	☐	☐
2. Bør lederen kontakte forvaltningen og gøre opmærksom på, at den nuværende virksomhedsplan udgør et velfungerende arbejdsredskab som institutionen nødigt vil have ændret?	☐	☐	☐
3. Bør lederen indkalde til et forældremøde, og forsøge at få forældrene til at lægge pres på forvaltningen, så institutionen kan bevare sin virksomhedsplan?	☐	☐	☐

Case BIRGITTE og ANDERS

Børnehaven har en tradition om, at der hvert år holdes ”fasanmiddag”. Det går ud på, at børn, pædagoger og forældre, der har mulighed for det, henter nogle fasaner hos en skovløber, plukker og ordner dem, tilbereder dem og spiser så fasanmiddag med dug på bordet, de fine vinglas, levende lys mm. Hvert år laver børnene også en lille udstilling hvor de viser fasanernes flotte farver på hovedet og halerne og deres skarpe klør. Dette lægger de på et fad så alle kan gå og se på det, tale med hinanden om det og børnene kan vise udstillingen til deres forældre og bruge den som udgangspunkt for at beskrive hvad de har lavet.. Den dag hvor udstillingen er gjort klar ude i gangen, kommer en far og mor for at hente deres dreng. Faren står ude i gangen, hvor der er en del andre forældre. Han begynder at snakke om hvad det dog er for noget svineri med de fødder og hoveder. Han kan overhovedet ikke se meningen med det. Han synes heller ikke om ideen med ideen med fasanmiddagen for børn og forældre næste dag. Og han siger, at han er glad for, at de ikke har meldt sig til, men han er irriteret over, at børnehavens rytme er afbrudt af al fasanhalløjet, og at hans søn skal lave en masse helt unødvendige ting som fx næste dag at skulle dække bord til alle de andres fasanmiddag, og han giver udtryk for, at han også er irriteret over, at at personalet har opfordret forældrene til at tage med på skovturen og hente børnene tidligt næste dag, for at alle kan komme hjem og klæde sig fint på til fasanmiddagen. Han har sit barn i børnehave for at få det passet og ikke for at gå til ”fasamiddage” og få dårlig samvittighed over ikke at kunne tage fri og tage på skovtur. Moren siger ingenting og heller ikke deres barn. Pædagogmedhjælperen ANDERS kommer ud i køkkenet og siger til lederen, BIRGITTE, at hun hellere må gå ud i gangen, fordi faderen er både sur og gal. BIRGITTE går derud, og faderen spørger hende, hvad det der for noget svineri med alle de døde hoveder og fødder. BIRGITTE forklarer at børn og pædagoger i dag har plukket fasanerne og talt meget om, hvordan dyr lever ude i skoven. Børnene har undersøgt fødder og hoveder og lavet en udstilling så forældrene også kan se hvad der har været programmet i dag, og hvad pædagogerne har lavet med børnene. Faderen siger, at han synes det er noget svineri, og at hjemme i hans gang har han ikke nogle døde dyr! Faderen tager sit barn og går ud af døren, hjem. Moderen følger efter. Dagen efter kommer moren og undskylder farens opførelse. Hun synes det er fint at pædagogerne laver sådan nogle ting med børnene.

Spørgsmål til case BIRGITTE og ANDERS

1. Hvad mener du lederen bør sige til moderen?
(Sæt kun et kryds)

a) Intet ☐

b) At det er fint, at personalet ved, at hun bakker op om børnehavens linje ☐

c) At lederen tror, at deres dreng bliver forvirret, hvis faderen så kraftigt tager afstand fra noget, som drengen selv har været optaget af ☐

d) At lederen gerne vil tale med faderen igen, sådan at hun kan forklare ham om børnehavens pædagogik ☐

e) Fortælle moderen, at det er uacceptabelt, hvis forældre skælder ud og giver udtryk for deres kritik i situationer, hvor der er andre børn og forældre til stede ☐

f) Andet, hvad? _____ ☐

g) Kan ikke svare ☐

2. Hvad mener du lederen bør gøre, for at få afsluttet episoden med faren? (Sæt kun et kryds)

a. Intet ☐

b. Ringe til ham samme dag ☐

c. Tale med ham næste gang, han henter sin dreng ☐

d. Andet, hvad? _____ ☐

e. Kan ikke svare ☐

3. **Hvis b. eller c:** Hvad mener du lederen bør sige til faderen? (Sæt kun et kryds)

a) at hun tror, at deres dreng bliver forvirret, hvis faderen så kraftigt tager afstand fra noget, som drengen selv har været optaget af ☐

b) forklare ham om børnehavens pædagogik ☐

c) fortælle ham, at det er uacceptabelt, hvis forældre skælder ud og giver udtryk for deres kritik i situationer, hvor der er andre børn og forældre ☐

d) Andet, hvad? _____ ☐

e) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Mener du, at personalet i børnehaven bør diskutere, om de fremover bør arrangere fasanmiddag?	☐	☐	☐
5. Mener du, at personalet i børnehaven bør diskutere, om de fremover bør lave udstilling?	☐	☐	☐
6. Mener du, at personalet i børnehaven bør diskutere, hvordan de kan lave sådanne arrangementer og samtidig undgå at nogle børn marginaliseres?	☐	☐	☐

7. Nogle måneder senere kommer faderen og undskylder sin opførsel, men fastholder sin kritik og beder om, at man på et forældremøde diskuterer nedenstående punkter. Hvilke punkter mener du, at lederen skal sætte på dagsorden til næste forældremøde:

a) Fasanplukning og andre aktiviteter i børnehaven, som nogle forældre finder ulækre ☐

b) At der tilrettelægges aktiviteter, som kræver, at forældrene bruger ressourcer på tur i skoven og et middagsselskab ☐

c) At nogle børn kan blive udelukket ved, at deres forældre ikke kan deltage i sådanne arrangementer ☐

d) At forældrebestyrelsen spiller en for aktiv rolle, som kommer til at lægge et urimeligt pres på andre forældre om at være lige så aktive som dem ☐

e) Andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

Case Nicolas, tre og et halvt år

Birgitte, der er alenemor til Nicolas på tre og et halvt år år beder om en samtale med daginstitutionens leder. *Birgitte* fortæller, at Nicolas i går havde meget travlt med at komme hjem fra daginstitutionen og virkede skræmt. Da de kom hjem, spurgte mor indgående Nicolas hvad, der var i vejen, og så trak han sine bukser ned og pegede på sin tissemand og sagde, at TORBEN havde rørt ham dér, og det gjorde ondt. TORBEN er pædagogmedhjælper i daginstitutionen. Nicolas sagde også, at han ikke ville lege med TORBEN mere. Det undrer mor, fordi Nicolas har været helt vild med TORBEN. TORBEN er den eneste mand i daginstitutionen, og mor har altid tænkt, at det var godt for Nicolas, at han havde TORBEN, fordi hun mener, at Nicolas i sin hverdag mangler en mandlig rollemodel.
Lederen er totalt i vildrede og har mest af alt lyst til at hente TORBEN, så de sammen kan få beroliget moderen. Det må simpelthen være noget Nicolas har fået galt fat i, måske er han faldet og har slået sig på tissemanden i en leg med TORBEN. Lederen ved, at TORBEN er en yderst vellidt og engageret medarbejder og kollega. Hun har aldrig tidligere fået klager over ham, tværtimod er der mange forældre, der har påskønnet ham, fordi han har givet ikke mindst drengene i institutionen gode udendørs oplevelser. TORBEN virker selv som et glad legebarn, der elsker at tumle og lege "vilde" lege med børnene.

Spørgsmål til case Nicolas, tre og et halvt år

1. Bør lederen spørge moderen om hun ikke med det samme skal kalde på TORBEN, så de sammen kan få udredt, hvad der er sket mellem ham og Nicolas i går?

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

2. Hvad bør lederen gøre, hvis Birgitte siger, at det vil hun meget nødigt?
(Sæt gerne flere krydser)

   a) forsøge at presse Birgitte til at være med til at tale med TORBEN ☐

   b) sige, at hun så selv straks vil tale med TORBEN og referere, hvad Birgitte har fortalt ☐

   c) bede Birgitte om ikke foreløbig at nævne det for andre forældre ☐

   d) love Birgitte, at hun ringer til hende og refererer, hvad TORBEN fortæller ☐

   e) Andet, hvad? _____ ☐

   f) Kan ikke svare ☐

3. Bør lederen henlægge sagen ved omgående at ringe op til Birgitte og berolige hende, hvis TORBEN i en samtale med lederen, efter at Birgitte er gået, fortæller, at Nicolas i går faldt og blev ramt i skridtet af styret på sin cykel, og at han havde kikket efter, om der var sket noget, men at TORBEN desværre

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

glemte at fortælle moderen det, da hun hentede Nicolas, fordi der var flere børn, der blev hentet på samme tid ?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Bør lederen samme dag tale med det øvrige personale, om de har observeret noget i går mellem Nicolas og TORBEN?	☐	☐	☐
5. Bør lederen kontakte kommunens pædagogiske konsulent med henblik på faglig sparring?	☐	☐	☐
6. Bør lederen øjeblikkelig underrette kommunens personaleforvaltning med henblik på hjemsendelse af TORBEN fra arbejdspladsen, mens sagen udredes?	☐	☐	☐
7. Hvis ja: Bør lederen orientere Nicolas' mor om, at hun har underrettet kommunens personaleforvaltning?	☐	☐	☐
8. Bør lederen sikre sig, at TORBEN afleverer sine nøgler, når han tager hjem i dag?	☐	☐	☐
9. Bør lederen anmelde sagen til politiet?	☐	☐	☐
10. Bør lederen tale med det øvrige personale, om det har observeret en påfaldende adfærd fra TORBENs side i forhold til andre børn?	☐	☐	☐
11. Hvis to af fem pædagoger giver udtryk for, at de har lagt mærke til, at TORBEN ofte har været alene i længere tid med enkelte drenge i et legehus i udkanten af legepladsen, bør lederen så informere alle forældre i daginstitutionen om underretningen?	☐	☐	☐
12. Bør lederen tale med det øvrige personale om, hvordan retningslinjerne er i sådanne sager, og hvordan de skal forholde sig til børn og forældre i de kommende dage?	☐	☐	☐
13. Hvis sagen politianmeldes, bør TORBEN så midlertidigt suspenderes fra arbejdet?	☐	☐	☐
14. Bør Torben vende tilbage til daginstitutionen, hvis politiet ikke rejser en efterforskningssag?	☐	☐	☐
15. Bør TORBEN vende tilbage til daginstitutionen, hvis TORBEN i en retssag frifindes på grund af bevisets stilling?	☐	☐	☐

Case Musene

Bestyrelsesmøde i en selvejende institution hvor nedenstående kommer på efter en akut henvendelse fra en forælder i vuggestuen.
Lederen i en vuggestue med 4 stuer bliver kontaktet af en forælder, som gerne vil have sit barn på knap 1½ år flyttet til ”Musene” på nabostuen. Barnet har gået et halvt år i institutionen.
Moderen mener, at barnet vil passe bedre ind sammen med voksne og børn på musestuen. Hun siger det på baggrund af dage, hvor denne stue åbner om morgenen, og eftermiddage hvor barnet selv har søgt derind. Hun har også selv en bedre kontakt med de voksne der, synes hun.
”Det er ikke noget, vi normalt gør eller har været ude for” er lederens svar. Hun lover dog forælderen at tage det op med bestyrelsen på mødet samme uge.
På bestyrelsesmødet bliver sagen præsenteret og lederen giver klart udtryk for, at det er umuligt.
”Hvad ville der ikke ske, hvis flere forældre fik sammen ide?” siger hun. Der blev en længere diskussion, og resten af bestyrelsen kan ikke se problemet for vuggestuen, hvis det er en enkelt sag. ”Skal der ikke altid være plads til undtagelser” siger en forældre. Forældrene i bestyrelsen mener ikke, det vil sprede sig til andre forældre.
”Hvis det gør, hvad siger det så om pædagogikken i huset?” og ”Er det ikke bedre, at det kommer åbent frem, hvis der lurer en utilfredshed?”
Konklusionen på mødet bliver, at lederen skal tage det op med moderen og pædagogen på stuen og finde en løsning, som eventuelt kan indebære en flytning, når der er plads hos ”Musene”.
På næste møde bliver det meddelt, at moderen blev glad for tilbuddet om at flytte barnet, men at fokus på problemet gjorde, at hun fik talt med en pædagogen på stuen, og valgte at beholde barnet på stuen.

Spørgsmål til case Musene

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er du enig i bestyrelsens beslutning om at give moderen mulighed for at flytte barnet?	☐	☐	☐
2. Burde bestyrelsen give moderen lov at flytte barnet, hvis moderens eneste grund var, at barnet passer bedre ind med voksne og børn på musestuen?	☐	☐	☐
3. Burde bestyrelsen give moderen lov at flytte barnet, hvis moderens eneste grund var, at barnet selv søger ind på den anden stue?	☐	☐	☐
4. Burde bestyrelsen give moderen lov at flytte barnet, hvis moderens eneste grund var, at moderen har en bedre kontakt med de voksne på den anden stue?	☐	☐	☐
5. Burde bestyrelsen give moderen lov at flytte barnet, hvis bestyrelsen har indtryk af, at moderen ønsker at flytte barnet på grund af en uløst konflikt med personalet på barnets nuværende stue?	☐	☐	☐
6. Kan barnet af pædagogiske grunde have gavn af at flytte stue?	☐	☐	☐
7. Ville du inddrage bestyrelsen i beslutninger om at flytte børn?	☐	☐	☐

Case Rasmus, et år og tre måneder, og TINA

Det er efter frokost i vuggestuen, og børnene skal skiftes og klædes på til middagslur i krybberne udendørs. Rasmus på et år og tre måneder ligger på puslebordet og ser meget træt ud og TINA er ved at tørre hans mund og give ham en trøje på.
Det er koldt, så han skal også have vanter på, men TINA ved, at hans mor har glemt at give ham nogle med. Hun tager et par strømper ned fra hylden, så må de bruges som vanter.
Hun sætter ham op og gør ”strømpevanten” klar. Rasmus kigger på hende og løfter sit ene ben højt op i luften.
TINA siger: ”Rasmus, den skal på din hånd nu, det er så koldt derude”.
Han kigger på hende – undrende. Så løfter han det andet ben højt op.
TINA kan godt se det skøre i det og begynder at grine.
Rasmus lægger hovedet på skrå, kigger på TINA og smiler. Rasmus stikker hænderne i strømperne.
Nu er han klar og han får et knus og kys af TINA og bliver lagt i soveposen i krybben.

Spørgsmål til case Rasmus, et år og tre måneder, og TINA

1. Er denne oplevelse:
   (Sæt kun et kryds)

   a) uden betydning for Rasmus' sprogudvikling? ☐

   b) positiv for Rasmus' sprogudvikling? ☐

   c) negativ for Rasmus' sprogudvikling? ☐

   d) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
2. Er denne oplevelse positiv for udviklingen af relationen mellem Rasmus og TINA?	☐	☐	☐
3. Tror du, det har været en god oplevelse for Rasmus?	☐	☐	☐
4. Tror du det har været en god oplevelse for TINA?	☐	☐	☐
5. Bør Tina give denne episode videre til Rasmus’ mor ved afhentning?	☐	☐	☐
6. Bør Tina senere f.eks. efter sovestunden snakke videre med Rasmus om strømper og vanter?	☐	☐	☐
7. Burde Tina have forklaret Rasmus forskellen på en vante og en strømpe, og at hun bruger en strømpe som vante, fx ved at sige: ”ja det er rigtigt det er en strømpe, den er egentlig til foden, men nu prøver vi den på hånden, som en vante, som en strømpe-vante”?	☐	☐	☐

Case Oscar, fem år

Oscar er ny i børnehaven. Børnehaven ligger i en provinsby og er normeret til 40 børn. Oscar er tilflytter fra storbyen og startede i børnehaven i løbet af sommeren.

I børnehaven er der i forvejen en gruppe af store drenge, som har gået sammen i børnehaven i mange år. Ind imellem finder alle de store drenge sammen i en fælles leg, men for det meste leger de i to eller tre legegrupper. De kender hinanden godt, er optaget af gode lege og kommer meget sjældent i konflikt med hinanden. Nogle gange er de store piger også med i legen. Ja, det sker endda, at de får organiseret en virkeligt stor leg, hvor også mange mindre børn kan være med.

Med Oscar er der kommet en ny dreng i gruppen af store drenge, og pædagogen fortæller her i starten af efteråret, at det er svært for Oscar at komme til at lege med de andre store drenge. Ind imellem er det tydeligt, at han prøver at komme med i legen, men han har ikke en god måde at kontakte de andre børn på. Han driller, han slår og skubber, og de andre drenge vil ikke have ham med i legen. Pædagogen fortæller, at Oscar i en periode har slået sig sammen med en anden ny dreng, som er 3½ år gammel og ligeledes tilflytter og ny i børnehaven, men på længere sigt synes hun ikke, at det er en holdbar eller god løsning for nogen af drengene. Pædagogen er bekymret for, at Oscar skal blive ham, de andre ikke vil lege med, fordi han slår og ødelægger legen.

En dag bliver pædagogen virkelig vred, da hun kort før frokost kommer gående over legepladsen og ser, at rigtig mange af hockeystavene er brækket midt over og ligger og flyder rundt om på pladsen. En af de store drenge siger, at det var Oscar der fandt på det, og at det var ham, der knækkede de fleste. Selv havde han kun knækket en enkelt. Oscar er ikke lige i nærheden.

Pædagogen samler de ødelagte stave sammen og smider dem ud, og derefter kalder hun børnene ind til frokost.

Spørgsmål til case Oscar, fem år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør pædagogen benytte frokosten, hvor alle er samlet, til at fortælle Oscar, at hun er vred over, at han har ødelagt muligheden for, at de fremover kan spille hockey i børnehaven?	☐	☐	☐
2. Bør pædagogen ved frokosten bør vise børnene en ødelagt hockeystav og fortælle dem, at det er vigtigt, at de alle passer på børnehavens ting, så de har noget at lege med?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogen efter frokost tage Oscar til side og tale med ham om, hvordan han har det i børnehaven?	☐	☐	☐
4. Bør pædagogen om eftermiddagen fortælle Oscars forældre, at han har ødelagt børnehavens hockeystave?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogen bede om en samtale med forældrene for at fortælle ham, at det er svært for Oscar at være ny i børnehaven?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
6. Bør pædagogen tage sagen op på et personalemøde og foreslå, at de indfører nogle regler for børnenes brug af legetøjet?	☐	☐	☐
	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Bør pædagogen tage sagen op på et personalemøde og foreslå, at der på tværs af stuerne bliver lavet et projekt med alle de store drenge?	☐	☐	☐
	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Da pædagogen før frokost finder Oscar udbryder hun ”Det var rigtig dumt gjort. De andre børn gider da ikke lege med dig, når du ødelægger deres legetøj”. Bør pædagogen om eftermiddagen undskylde til Oscar?	☐	☐	☐

Case MIKKEL

På en daginstitution har de ansat en nyuddannet pædagog. Han er meget engageret og god til at lege med børnene, navnlig drengene, hvilket de andre pædagoger ser som en styrkelse af den pædagogiske indsats.
Med tiden viser det sig dog, at MIKKEL i sin leg m.v. ofte kommer i konflikt med børnene. Når han for eksempel spiller bold med dem, går han så meget op i spillet, at han tager parti for et af holdene eller han bryder ind i børnenes konflikter og ”holder med den ene part”, som en anden pædagog formulerer det. Han knytter sig også tydeligt mere til nogle børn end andre, og er på denne måde meget personlig og ærlig i sine relationer til børnene. Specielt en dreng, Ejgil; har han stor sympati for og er meget omsorgsfuld over for, hvilket tydeligvis glæder og støtter denne dreng. Samme drengs far har han fået et næsten venskabsagtigt forhold til; de snakker godt sammen om Ejgil, og de er begyndt at gå til fodbold sammen.
De andre pædagoger har lagt mærke til dette og snakker i første omgang sammen ”i krogene”. Synspunkterne er på den ene side, at MIKKEL er meget engageret, varm, ærlig og personlig i sit forhold til børnene. ”Det gavner klart de børn som han kaster sin kærlighed på, og så kan vi andre jo kaste vores kærlighed på de andre børn”, som en af pædagogerne siger. På den anden side udelukker det de andre børn og det er efter de flestes mening et problem, at han kommer i konflikt med børnene, skælder dem for meget ud m.v.
I første omgang er der ingen der tager det op på personalemøderne, nok mest fordi de vil se tiden lidt an og se, om MIKKEL ”retter sig lidt op med tiden”, ”bliver lidt mere moden”, ”giv ham nu en chance”, som det udtrykkes.
En dag sent på eftermiddagen driller Ejgil en større dreng, Joseph, der er lidt svagt begavet. I første omgang tager Joseph drilleriet forholdsvis roligt, men bliver mere og mere pirrelig for til sidst at stikke Ejgil en ordentlig en på kassen, så han sætter i en voldsom gråd. MIKKEL ser det og falder over Joseph og lægger ham bogstaveligt på jorden med sin egen krop oven på. Ejgils far kommer netop på dette tidspunkt, og han trøster den stortudende Ejgil samtidig med, at han takker MIKKEL for hans indgriben, To andre pædagoger ser det, men griber ikke ind, selvom de senere taler om, at de var rystede over MIKKELs indgriben.
Kort efter tager institutionen på koloni og en sen aften fortæller en af pædagogerne til institutionens leder om episoden mellem Ejgil og Joseph, og om hvordan MIKKEL taklede den. Lederen bliver ret ophidset over dels at MIKKEL greb så voldsomt ind som han gjorde, dels at de to pædagoger, der overværede det, ikke greb ind og dels, at det ikke er blevet bragt op på et personalemøde. Hun indkalder næste dag til et personalemøde, hvor hun siger, at resten af tiden på kolonien må MIKKEL ikke være alene med børnene, og at hun gerne ville påtage sig at ”mandsopdække” ham; ikke kun som en kontrol, men nok så meget som en faglig støtte til ham. Personalet går ind på denne ordning. MIKKEL siger ingenting. Kort efter hjemkomsten fra kolonien siger MIKKEL op med den begrundelse, at han har fundet et nyt job på en ny daginstitution, som han tror, vil passe ham bedre. Han tilføjer, at grunden til at han har søgt nyt job var, at han synes at ordningen med ”mandsopdækningen” var for grov

Spørgsmål til case MIKKEL

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde MIKKEL have undladt at opbygge et venskabslignende forhold til Ejgils far?	☐	☐	☐
2. Bør det fremgå af daginstitutionens værdigrundlag eller virksomhedsplan, at pædagoger og forældre ikke må knytte venskabslignende forhold?	☐	☐	☐
3. Bør lederen tage en diskussion med den enkelte pædagog, der som MIKKEL knytter et venskabslignende forhold til et barns forældre?	☐	☐	☐
4. Burde pædagogerne straks have taget det op på et personalemøde i stedet for at ”snakke sammen i krogene”?	☐	☐	☐

5. Burde de to pædagoger, der overværede episoden med Ejgil, Joseph og MIKKEL have grebet ind i situationen ved?
(Sæt kun et kryds)

a) fysisk at forhindre at MIKKEL lagde sig oven på Joseph ☐

b) at råbe til MIKKEL, at han bare skal skille de to børn ad ☐

c) at bede MIKKEL tage sig af Ejgil, så skal de nok tale med Joseph ☐

d) ved efter børnene er hentet, at snakke med Mikkel om episoden ☐

e) Andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
6. Er du enig i lederens beslutning om at ”mandsopdække” MIKKEL?	☐	☐	☐
7. Bør lederen underrette den institution, hvor MIKKEL nu har fået job, om problemerne med ham?	☐	☐	☐

Case Jonas, fem år

Jonas går i en integreret daginstitution. Pædagogerne beskriver ham som et i hovedsagen velfungerende barn, som ind i mellem bliver nervøs, usikker og ked af det. Jonas' mor har således fortalt pædagogen SUSANNE, at Jonas i forbindelse med et sangarrangement i institutionen, hvor han skulle optræde ved at synge en sang, var så nervøs, at han nætterne før arrangementet ikke kunne sove og det selvom hun (moderen) havde trænet sangen med ham i et par dage, så han kunne synge den fint. Hun udtrykker i denne forbindelse, at hun lægger stor vægt på børns kreative udvikling og gerne ser denne styrket i forhold til Jonas; hun betragter selv Jonas som et barn med mange potentielle kreative evner. Jonas' mor har selv et job med som hun siger: "Faglige og kreative udfordringer".

Moderens fortælling overrasker SUSANNE, fordi de også i institutionen har trænet med børnene og i de situationer sang Jonas på livet løs, uden tegn på nervøsitet. Uden at fortælle moderen det, tænker SUSANNE, at Jonas' nervøsitet måske hænger mere sammen med hendes omsorg for ham og hendes ambitioner på hans vegne, end med Jonas' frygt for at optræde.

I hovedsagen fungerer Jonas efter pædagogernes mening godt sammen med de andre børn; men der er klart nogle børn, som han ikke synes om og ikke leger med. I et par tilfælde har et af disse børn truet Jonas med bank, hvilket medførte at en pædagog i situationen måtte tage sig særligt af ham. Jonas' mor har flere gange bedt pædagogerne om at være opmærksomme på Jonas' forhold til disse børn, idet hun mener, at de gør Jonas usikker og bange, og hun har i denne forbindelse bedt pædagogerne om at være opmærksomme på Jonas's særlige behov for omsorg i sådanne situationer.

Som et eksempel på, at pædagogerne kunne tage lidt mere individuelle hensyn til Jonas fortæller moderen om en situation, hvor Jonas blev ked af pædagogens behandling af ham: Jonas havde sammen med en mindre gruppe børn og to pædagoger været på udflugt i en park. På legepladsen legede de godt sammen med 3-4 (fremmede) børn, der også var der; specielt legede Jonas godt med et af de andre børn. Under denne leg bød denne dreng Jonas et bolche; men det greb pædagogen ind over for, idet hun sagde til drengen, at enten bød han alle børnene et bolche eller også ingen af dem. Hun ville ikke acceptere, at nogle fik bolcher, andre ikke. Det syntes Jonas var "dumt og uretfærdigt". Hans mor synes også godt, at pædagogen i denne situation kunne se bort for en "milimeterretfærdighed" og lade Jonas modtage bolchet fra den anden dreng som et tegn på deres indbyrdes sympati. I forhold til eksemplet understregede Jonas' mor, at det blot var et lille eksempel på det med at tage mere individuelle hensyn – og at det ikke skulle forstås som en generel kritik af institutionens pædagoger, idet hun generelt var godt tilfreds med institutionens pædagogik.

På et andet område har Jonas' mor imidlertid også en "mild" kritik, som "snarere er et irritationsmoment end en egentlig kritik". Det drejer sig om institutionens politik i forhold til børnenes private fødselsdagsselskaber. Institutionens politik er, at hvis man inviterer til sådanne ved at dele invitationer ud til de børn der skal med på institutionen, så skal alle børn i den pågældende gruppe inviteres med – ellers må man invitere privat (sende private breve til dem, der skal med; ringe dem op eller andet) og ikke ved at dele invitationer ud på institutionen. Det synes Jonas' mor er "irriterende og besværligt", fordi man så skal finde deres adresser, søge dem op osv. Hun synes også, at det er en lidt "tom hensyntagen" til de børn, der ikke bliver inviteret med, fordi de jo alligevel hører det fra de andre børn, at de har været med til fødselsdagen. Og hun vil ikke invitere hele børnegruppen hjem til Jonas' fødselsdag, fordi der i gruppen er børn, som Jonas ikke synes om, ikke passer sammen med, eller som han er utryg ved. Jonas' mor har snakket med SUSANNE om det med ikke at invitere de børn med fra gruppen, som Jonas ikke synes om eller er utryg ved, og som hun betragter som "svære" eller "måske forstyrrende" i en fødselsdagfest, der helst skulle være hyggelig.

Fortsættes næste side

SUSANNE sagde ved den lejlighed, at det jo udelukkede nogle børn fra gruppen, og at hendes Jonas måske også kunne have godt af at lære at omgås disse børn bedre, frem for at trække sig fra dem. Det kunne moderen godt se; men synes alligevel, at det er vigtigere, at Jonas får mulighed for at udvikle sig i forhold til de børn han er trygge ved og som bedre udfylder de behov som han har for omsorg og udvikling.

Jonas' nervøsitet, usikkerhed og utryghed i institutionen viste sig tydeligst, da han var på koloni. Jonas' mor havde før kolonien talt med pædagogerne om hans utryghed ved at skulle på koloni og fortalt, at hun havde talt meget med Jonas om det; forsøgt at berolige ham, fortalt ham om hvor spændende det kunne blive, at hans bedste kammerater jo kom med, at KIRSTEN (den stuepædagog, som han var meget tryg ved) jo var der hele tiden og, at hun ville ringe til ham hver dag på et bestemt tidspunkt.
Institutionens politik i forbindelse med koloniophold er bl.a., at der bliver lavet faste aftaler med forældrene om, hvornår de kan ringe til deres børn og, at hvis børnene bliver meget utrygge og får stærk hjemve, så skal forældrene komme og hente dem.
De første par dage trivedes Jonas godt på kolonien og han så meget frem til hver dag kl. 17, hvor hans mor ringede. Efter pædagogernes vurdering virkede det ikke som om han blev beroliget af at snakke med sin mor; han blev snarere mere urolig. De følgende dage blev han mere og mere urolig og udtrykte stærkere og stærkere, at han ville hjem til sin mor. Den tredje dags nat græd han meget og KIRSTEN måtte trøste ham og sove med ham. Han talte med sin mor om det næste dag i telefonen; hun forsøgte at berolige ham. KIRSTEN talte også med moderen og anbefalede hende at hente Jonas hjem; men Jonas' mor synes hellere at de skulle se om ikke han kunne gennemføre de sidste to dage. Det samme var tilfældet den næste dag, så Jonas "gennemførte" kolonien med megen opmærksomhed og omsorg fra KIRSTEN side. Ved hjemkomsten den femte dag var gensynet mellem Jonas og hans mor meget hjerteligt og inderligt; de græd begge to og var meget glade ved gensynet.

Spørgsmål til case Jonas, fem år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde SUSANNE have kontaktet Jonas' mor og fortalt hende om hendes "mistanke" om, at det måske snarere var hendes forventninger til Jonas, der pressede ham, end hans nervøsitet for at optræde?	☐	☐	☐

2. Hvis ja: Hvorfor? Skriv 1 ved den mest oplagte begrundelse, 2 ved den næst mest oplagte begrundelse osv. Vælg kun de begrundelser, du mener er relevante.

   a) Fordi det er vigtigt, at forældrenes kender pædagogernes vurdering af deres barns situation _____

   b) Fordi det er vigtigt at moderen bliver opmærksom på, at hendes forventninger kan presse Jonas _____

   c) Fordi det kan hjælpe moderen til at blive bedre til at sætte sig ind Jonas' situation _____

   d) Andet, hvad? _____ ☐

   e) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
3. Deler du SUSANNES "mistanke" om, at det snarere var hendes forventninger til Jonas, der pressede ham end hans nervøsitet for at optræde?	☐	☐	☐
4. Er du enig i pædagogens indgriben i forhold til den dreng, der ville give Jonas et bolche?	☐	☐	☐
5. Mener du, at institutionens politik i forbindelse med invitationer til private fødselsdagsfester er rigtig?	☐	☐	☐

6. Bør pædagogen tage en samtale med Jonas mor og:
   (Sæt evt. flere krydser)

   a) direkte fortælle hende, at hendes holdning kan medføre at bestemte børn marginaliseres? ☐

   b) direkte fortælle hende , at hendes holdning er udtryk for en uhensigtsmæssig overbeskyttelse af hendes eget barn? ☐

   c) Spørge hende, om hun mener, at det kan skade Jonas at være sammen med de børn, han vælger fra? ☐

   d) Spørge hende om de ikke kan arbejde sammen på, at Jonas får et mere afslappet forhold til de børn han ikke kan lide? ☐

e) Andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Burde KIRSTEN have presset mere på, for at få Jonas's mor til at hente ham?	☐	☐	☐
8. Burde pædagogerne have krævet, at Jonas's mor skulle have hentet Jonas, da KIRSTEN fortalte, at han havde det skidt?	☐	☐	☐
9. Mener du, at Jonas's mor har sociale holdninger, der er medvirkende til at socialt udsatte børn og deres forældre bliver marginaliseret i institutionen?	☐	☐	☐

10. Mener du, at forholdet mellem Jonas og hans mor er:
(Sæt kun et kryds)

a. Tæt og hovedsagelig godt, men moderen er lidt overbeskyttende? ☐

b. Lettere symbiotisk? ☐

c. Alvorligt symbiotisk? ☐

d. Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør pædagogen efter hjemkomsten tage en snak med Jonas's mor om forløbet på kolonien og direkte fortælle hende om de forskellige grader af tilknytning og det skadelige i symbiotiske forhold.	☐	☐	☐

Case Peter, syv år, og LEIF

Peter på syv år er næsten lige startet i SFO. Pædagogerne opfatter ham som en kvik dreng, der er meget god til at klare sig selv. Han går som regel selv hjem fra SFO.
En dag da børnene sidder og taler om, hvad der er sket i weekenden, fortæller Peter, at hans mor er kommet på hospitalet. Pædagogen LEIF spørger hvad hun fejler. Peter siger, at det ved han ikke rigtig, men hun sagde nogle meget mærkelige ting, og så kørte faderen hende ind på hospitalet sent om aftenen. Så gider Peter ikke tale mere om det.
Resten af eftermiddagen sidder Peter og hænger i puderummet. Da LEIF går hen og spørger, om han vil være med til at spille computer, siger Peter pludselig alvorligt: ”Hvorfor er der nogen mennesker der bliver skøre?” LEIF spørger, hvorfor han tænker på det, men så siger Peter, at det ved han såmænd ikke – ikke for noget særligt, og at han gerne vil spille computer.

Spørgsmål til case Peter, syv år, og LEIF

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør LEIF undlade at spørge mere ind til Peters spørgsmål, hvis Peter ikke selv taler mere om det?	☐	☐	☐
2. Bør LEIF forsøge at svare på Peters spørgsmål om hvorfor nogen mennesker bliver ”skøre” og forklare ham lidt om psykisk sygdom?	☐	☐	☐
3. Bør LEIF tage Peter til side og spørge, om han spekulerer på det med at hans mor er kommet på hospitalet?	☐	☐	☐
4. Hvis Peter ikke vil have, at der skal tales mere om det, bør LEIF da – uden at sige det til Peter - kontakte Peters far og referere Peters reaktioner, samt evt. tilbyde en samtale med forældrene?	☐	☐	☐
5. Bør LEIF uformelt kontakte Peters lærer eller sundhedsplejersken på skolen og høre, om de ved noget om Peters hjemlige situation og moderens hospitalsindlæggelse, og drøfte om de skal gøre noget?	☐	☐	☐
6. Bør LEIF spørge Peters far, om han må kontakte Peters lærer eller sundhedsplejersken på skolen og drøfte hvad de kan gøre for Peter?	☐	☐	☐
7. Bør LEIF anonymt drøfte sagen med kommunens tværfaglige team?	☐	☐	☐
8. Bør LEIF spørge Peters far, om han må tale med en psykolog i PPR om Peters situation?	☐	☐	☐
9. Bør LEIF underrette socialforvaltningen om Peters situation?	☐	☐	☐

Case Mads, seks år

Mads beskrives af pædagogerne i børnehaven som sød og nem. Men pædagogerne er bekymrede, fordi de synes, at Mads er for stille. De synes han er initiativløs og afventende og virker meget følsom. Hvis pædagogerne en sjælden gang er nødt til at irettesætte ham eller han er i konflikt med andre børn, bryder han sammen og græder, men har meget svært ved at tale om, hvad der er sket. Hans standardsvar på mange spørgsmål er: ”Det ved jeg ikke.”
Pædagogerne opfatter Mads som vellidt af de andre børn, og han leger godt med de stille børn. Men pædagogerne har lagt mærke til, at han aldrig har nogen legeaftaler med kammeraterne efter børnehaven. Han fortæller sjældent noget om, hvad han har oplevet hjemme, og han er ofte sygemeldt fra børnehaven.

Mads bor alene med sin mor. I det daglige oplever pædagogerne, at moderen meget ofte er tillukket og svær at få kontakt med. Andre dage virker hun mere imødekommende. Hvis moderen en sjælden gang kommer til forældrearrangementer, holder hun sig for sig selv. Pædagogerne synes, at hun kan være temmelig pylret overfor Mads. Hun er altid meget omhyggelig med om Mads har de rigtige ting med i børnehaven, og hun siger farvel til Mads mange gange, før hun går. Pædagogerne synes, at Mads får lov til at bestemme alt for meget, når moderen kommer og henter ham. Nogen gange tager det meget lang tid for hende at få ham til at komme med. Mads ignorerer hendes opfordringer til at gå, og hun venter tålmodigt, indtil det passer ham at gå med. Hun giver ham tøj på og bærer hans taske, selvom han godt kan selv.

Pædagogerne på stuen, EVA og TRINE, beslutter at indkalde moderen til en samtale. De vil især tale med hende om to ting: afhentningssituationen og legeaftaler.
Ved samtalen fortæller moderen, at hun hjemme oplever Mads som en nem og sød dreng, som hun aldrig har problemer med. Han er god til at lege med sig selv, og har ikke så meget lyst til legeaftaler. Moderen fortæller, at både Mads og hun selv synes de har det så hyggeligt, når de er sammen derhjemme. Efterhånden som samtalen udvikler sig, fortæller moderen dog , at hun selv ind imellem har det psykisk dårligt. Især EVA er meget indlevende, og spørger ind til dette. Efterhånden fortæller moderen en hel del, om at hun faktisk lider af en alvorlig depression. Hun er i psykiatrisk behandling med medicin, og kan i perioder have svært ved at være sammen med andre mennesker. Moderen bliver meget ked af det mens hun fortæller om sin situation. Hun græder en del under samtalen og taler om de selvbebrejdelser hun har, fordi hun synes hun er en dårlig mor. EVA prøver meget indfølende at trøste mor ved at give hende megen anerkendelse og forståelse. Hun forsikrer moderen om, at hun jo klarer det fint, og at Mads jo også har det godt. EVA opfordrer moderen til bare at sige til, hvis hun vil have hjælp f.eks. ved afhentningen. Efter samtalen er pædagogerne noget overvældede, men de er glade for, at de nu har opnået moderens fortrolighed. De tænker, at nu, hvor de har fået en bedre kontakt, bliver det lettere at støtte hende i at stille relevante krav til Mads, når hun henter ham. De vil også hjælpe med til at få etableret legeaftaler for Mads. TRINE er dog lidt frustreret over, at de ikke fik lavet nogen præcise aftaler med moderen om, hvordan de skal gribe det an. TRINE synes også at EVA stillede for nærgående spørgsmål til moderen, men det siger hun ikke noget om.

Den følgende tid bliver pædagogerne lidt overraskede over, at moderen igen er tillukket i kontakten, og der er ikke nogen nævneværdige ændringer i afhentningssituationen. Pædagogerne synes det er meget svært at finde en måde at støtte moderen, fordi hun virker så afvisende. En dag, da moderen henter Mads, fortæller EVA hende glad, at alle de store drenge på stuen er blevet inviteret til et stort fødselsdagsarrangement hos Allan, og at Mads også skal med. Mads selv siger ikke noget. Moderen bliver vred og irriteret, og siger at det tror hun bestemt ikke Mads har lyst til. Hun ved, at han ikke kan klare al den støj der er til børnefødselsdage. Han vil hellere hygge sig hjemme. Hun har heller ikke selv overskud til at bringe og hente ham hos fremmede, fordi hun har det rigtig dårligt for tiden.

Spørgsmål til Case Mads, seks år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør EVA sige til moderen at hun godt forstår, at det kan være for meget for moderen at bringe og hente Mads hos fremmede lige nu, når hun har det dårligt, og at Mads nok klarer ikke at komme til fødselsdag denne gang?	☐	☐	☐
2. Bør EVA sige til moderen, at hun ikke er sikker på, at moderens opfattelse af, at Mads ikke har lyst til at tage med rent faktisk er rigtig og eventuelt foreslå at spørge Mads selv?	☐	☐	☐
3. Bør EVA pointere, at det er vigtigt for Mads at komme med til fødselsdagen, også selv om han måske siger, han ikke har lyst, og tilbyde at lave en aftale med en af de andre forældre om at hente og bringe Mads?	☐	☐	☐
4. Hvis moderen modsætter sig dette forslag, bør pædagogerne så fortælle moderen at hvis hun fortsat hverken magter selv at tage hånd om det eller vil overlade det til pædagogerne at lave legeaftaler og fødselsdagsaftaler, så vil pædagogerne sende en underretning til socialforvaltningen?	☐	☐	☐
5. Bør EVA fokusere på at forsøge at hjælpe moderen til at få det bedre ved at spørge mere ind til, hvad det betyder at hun har det dårligt, og opfordre hende til at kontakte sin psykiater?	☐	☐	☐
6. Bør EVA undlade at gøre noget i forhold til moderens situation?	☐	☐	☐
7. Bør EVA regne med at moderens psykiater har styr på familiens situation og kan vurdere, om moderen kan klare at passe Mads?	☐	☐	☐
8. Bør EVA bruge episoden som afsæt til at tage en samtale med moderen, hvor hun vil drøfte, om der skal særlige tiltag til for at støtte Mads pga. moderens situation?	☐	☐	☐
9. Hvis ja: Bør EVA til samtalen opfordre til at de kontakter sagsbehandler i socialforvaltningen?	☐	☐	☐
10. Moderen indvilliger i en samtale. Ved samtalen afviser moderen, at der er grund til at pædagogen kontakter nogen ” blot fordi Mads ikke kommer til børnefødselsdag”. Moderen siger: ” Du har jo selv sagt at Mads klarer sig fint, og det gør han jo også”.	☐	☐	☐
11. Bør EVA sige, at hun vurderer, at det er vigtigt for Mads` udvikling, at moderen samarbejder med socialforvaltningen om at finde egnede støttetiltag til Mads og at hun vil skrive en underretning til sagsbehandleren?	☐	☐	☐

12. Hvem har glæde af EVAs indlevelse i moderens situation?
(sæt gerne flere krydser)

a) Mads' mor ☐

b) Mads ☐

c) Ingen af parterne ☐

d) Kan ikke svare ☐

Case Frederik, to år, og HANNE

Det er frokosttid i vuggestuen.
Frederik på to år har en frikadelle på sin tallerken. Den skyndte han sig at fingersnuppe da maden blev sat på bordet.
Pædagog HANNE: ”Hov hov hov Frederik, du skal lige vente, og man må ikke tage med fingrene.”
Frederik skynder sig at tage en bid af frikadellen.
HANNE: ”Frederik brug gaflen, vil du forresten ikke også have lidt kartoffelsalat og nogen grønsager?”
Frederik: ”Nej, det kan mig ik”
Hanne: ”Det ved du jo slet ikke, du har jo slet ikke smagt det.”
HANNE øser en lille klat op på hans tallerken.
Frederik begynder at græde og skubber tallerkenen væk mens han siger :”Vil ik ha vil ik ha.”
HANNE: ”Jo du skal smage, du kan jo ikke bare spise frikadeller, der skal jo også være nogle til de andre.”
Frederik fortsætter med at græde.
HANNE: ”Det er ikke noget at græde over, det er jo bare mad.”
Hun giver ham tallerkenen tilbage.
Frederik spiser resten af sin frikadelle og siger: ”Mer mad.”
HANNE: ”Du skal først spise lidt kartoffelsalat, ellers får du ikke mere mad.”
Frederik skubber tallerkenen på gulvet.
HANNE:” Så er du vist færdig med at spise.”

Spørgsmål til case Frederik, to år, og HANNE

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er du enig med HANNE i, at Frederik skal spørges om han have vil have kartoffelsalat?	☐	☐	☐
2. Er du enig i, at Frederik skal smage på kartoffelsalaten?	☐	☐	☐
3. Burde HANNE have undladt at øse kartoffelsalat op på Frederiks tallerken?	☐	☐	☐
4. Bør Frederik få lov at lade være med at smage noget af maden, hvis han siger han ikke kan lide den før han har smagt den?	☐	☐	☐
5. Burde Hanne tilbyde Frederik noget andet, fx rugbrød, til sin frikadelle, når han siger han ikke kan lide kartoffelsalat?	☐	☐	☐
6. Er du enig med HANNE i at Frederik er færdig med at spise?	☐	☐	☐
7. Bør der være fælles regler for alle børn om hvad de skal spise, smage på osv.?	☐	☐	☐
8. Har du erfaring med at fælles regler gør måltiderne mere velfungerende?	☐	☐	☐

Case Sebastian, tre år

Blomsterstuen er en børnehavegruppe i en integreret institution i et økonomisk velstillet område. Institutionen består af 3 børnehavegrupper og 3 vuggestuegrupper. På hver stue er der to pædagoger og en medhjælper.
Sebastian er 3 år og er begyndt i børnehave for 2 måneder siden. Hans storebror Emil går også på stuen, han er ca. 2 år ældre. Det er en velfungerende institution med en stabil personalegruppe. Pædagogerne på stuen har et godt forhold til Sebastians forældre og de kender Sebastian og synes, at han er en rigtig vildbasse; han kommer tit op at slås med de andre børn, han råber meget og har svært ved at blive siddende roligt, når der er morgensamling og andre fælles aktiviteter. Emil er en sød og rolig dreng, men kan være lidt dominerende; han bestemmer gerne over legen og lader ikke hvem som helst være med, han bliver også meget forurettet når de andre ikke følger de regler han har lavet. Sebastian og Emils forældre *Tina* og *Peter* blev skilt for ca. 1 år siden.
Efter at Sebastian er kommet i børnehave har der været flere episoder hvor han har bidt andre børn så hårdt, at der har været et tydeligt mærke. I starten var de andre forældre meget forstående og gjorde ikke et stort nummer ud af det. Efter den sidste måned, hvor Sebastian flere gange om ugen har bidt andre børn, er der dog sket en ændring i dette. Nu er de andre forældre meget opmærksomme på Sebastian og lægger tydeligt mærke til det når også andre børn end deres eget har fået et bid.
Pædagogerne JEANETTE og LOTTE har været opmærksomme på problemet, så snart det viste sig, at Sebastians bid ikke var en engangsforeteelse. De kender jo familien på grund af storebroren, der også gik på stuen da forældrene blev skilt. De ved, at det er svært for en lillebror at skulle ind på sin storebrors stue og de ved fra vuggestuen at Sebastian ofte reagerer i affekt ved konflikter eller ved krav han ikke kan leve op til. De har fra starten valgt at være meget tydelige over for Sebastian og børnegrupper omkring hvordan man skal opføre sig over for hinanden. De snakker meget med børnene om, hvordan man opfører sig overfor hinanden og om hvad man gerne må gøre når man bliver sur og hvad man ikke må gøre, fx bide eller slå. De har også snakket med forældrene om det og de er meget samarbejdsvillige. JEANETTE og LOTTE er dog meget i tvivl om hvordan de selv skal reagere og hvilke krav de kan stille til Sebastian. De oplever ham stadig som meget lille, og de giver begge udtryk for, at biddene nok er nok en reaktion på skilsmissen.
Pædagogerne aftaler med Sebastians forældre at de henter Sebastian tidligt nogle dage.
Samtidig gør de et stort arbejde for at skabe trygge og overskuelige rammer for Sebastian. De prøver at få ham til at sætte ord på hvorfor han bider; hvad skete der i situationen m.m.
På trods af den øgede opmærksomhed fortsætter Sebastians uheldige opførsel desværre og den er tiltagende. Nogle af de andre forældre er tydeligt utilfredse og mange tager problematikken op på stuen når de henter. Anne Louises far tager en dag efter frugt, fat i LOTTE og siger højlydt, at han ikke mener, at det er i orden, og at det kan ende med at ødelægge børnehaven, da man som forældre i sidste ende vil flytte sit barn hvis man ikke oplever, at barnet kan føle sig trygt men skal udsættes for den slags. LOTTE prøver i disse situationer at fortælle forældrene så roligt som muligt, at de er opmærksomme på problemet og tager hånd om det. Samtidig er pædagogerne opmærksomme på, at det er vigtigt at anerkende, at forældrene er frustrerede, og at det er deres børn, der har været, eller kan blive udsat for overgrebene. Pædagogerne må heller ikke sige hvilket barn der er årsagen til bidemærkerne, men alle børn som voksne, ved hvem det er, der bider.
LOTTE synes at det er meget svært at være loyal over for alle parter og bliver også frustreret over at forældrenes vrede rettes mod hende.
En forældre har også været hos lederen med problemet, LOTTE og JEANETTE har også snakket med lederen om problemet.
Da man vurderer, at der nu foregår for meget snakken på stuen i gangen og på trappen, vælger lederen efter samtale med stuepædagogerne og Sebastians forældre at indkalde til et forældremøde. Sebastians forældre vil gerne deltage og leder og souchef deltager også.
Sebastian har på det tidspunkt gået på stuen i lidt over 2 måneder og der har været problemer hele vejen igennem.

Spørgsmål til case Sebastian, tre år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Mener du at lederen burde indkalde til et forældremøde?	☐	☐	☐
2. Mener du at mødet burde være afholdt før?	☐	☐	☐
3. Mener du, at det er rigtigt at lægge op til at Sebastians forældre deltager?	☐	☐	☐

Fortsættelse af casen

Lederen indkalder til forældremøde. Mødet starter fint og pædagogerne fremlægger problemet og fortæller om hvordan de er opmærksomme på problemet i dagligdagen, hvordan de støtter ham i samværet med de andre børn og gør sig umage med at placere ham i mindre grupper. De ønsker at få fortalt forældrene at de roligt kan aflevere deres børn i børnehaven, der er en proces i gang omkring at løse problematikken, og at de bruger denne proces konstruktivt i det daglige arbejde med børnene.
Sebastians forældre fortæller ligeledes om hvordan de har det med problemet og om alle de forandringer, der har været for Sebastian fordi han ikke længere sover til middag og har lagt bleen mv.
Ikke alle forældre er lige venlige. Nogle er bekymrede for deres børn (især de nye forældre) nogle er bekymrede for børnehaven, nogle slår det hen som helt normalt og nogle synes tydelig vis at enten må forældrene eller barnet have et problem. Det er tilbøjelighed til at uenigheden mellem forældrene optrappes i løbet af mødet.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Er du enig i, at pædagogerne i starten af mødet skal forsøge at berolige forældrene?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogerne afbryde diskussionen, da uenigheden optrappes?	☐	☐	☐
6. Mener du at man bør tale med Sebastians forældre om psykologhjælp til Sebastian?	☐	☐	☐
7. Mener du, at Sebastian bør have lov til fortsat at forblive i børnegruppen, hvis situationen udvikler sig således at han dagligt bidder andre børn?	☐	☐	☐
8. Mener du, at forandringer i dagligdagen kan være en del af problemet omkring Sebastian?	☐	☐	☐
9. Kan du forstå de andre forældres vrede?	☐	☐	☐

Case Marcus, to år og ti måneder

DORTE er pædagog i vuggestuen Smørblomsten. Smørblomsten er en velfungerende vuggestue i København. Det er en vuggestue med 12 børn, som er en del af en institution med tre vuggestuer. På hver stue er der to uddannede pædagoger og en pædagogisk medhjælper. Alle stuerne i huset har pt. deres stillinger til uddannet personale besat af pædagoger. Huset er stabilt og sygefraværet er ikke særlig højt.

DORTE sidder på gulvet på badeværelset, klokken er ca. 14. Nogle børn er ved at vågne, nogle er på badeværelset hos DORTE og er ved at få skiftet ble og tage tøj på, enkelte leger inde på stuen og nogle sidder oppe ved bordet og skal have frugt. INGE LISE, den anden pædagog på stuen, er i gang ved bordet. DORTE synes, at der er hyggeligt på stuen på det her tidspunkt, men at det kræver planlægning for at få det hyggeligt, for der er mange små hoveder, der skal aes og hjælpes.

Anni, mor til Marcus på næsten tre år, åbner døren. Marcus ligger stadig og putter sig og er ikke helt vågen endnu. Marcus' forældre har for nogle måneder siden bedt om, at Marcus ikke skal sove til middag, da han så har meget svært ved at falde i søvn om aftenen. Dette imødekom personalet på stuen. Det blev dog hurtigt tydeligt, at Marcus blev meget træt nogle eftermiddage, hvis han ikke sov til middag. Personalet har derfor talt med forældrene om, at Marcus nogle gange får lov til at tage sig en lur, når personalet vurderer, at det er nødvendigt. Dette accepterede forældrene.

Det er meget tydeligt, at *Anni* ikke er begejstret, da hun ser, at Marcus stadig ligger inde på madrassen.

DORTE har mest lyst til at blive siddende på gulvet sammen med Ida og Marie på halvandet, der lige har fået rene bleer på og er ved at tage tøj på.

DORTE ved desuden, at INGE LISE ikke er begejstret for, at Marcus får lov at blive liggende, fordi det forsinker hele processen med at få børn op og give dem frugt. Derfor rejser DORTE sig og gør klar til at komme *Anni* i møde: "Hej *Anni*, han var så træt i formiddag, og vi har været inde flere gange, men han ville så gerne blive liggende. Jeg tror ikke, han har sovet den sidste halve time." Det er rigtigt nok, at DORTE har været inde og se til Marcus flere gange for at spørge ham, om han vil op, men han var meget afvisende, og hun valgte at lade ham blive liggende. Nu irriterer det hende, at hun skal stå og forsvare sit valg over for *Anni*.
Det irriterer hende også, at hun bliver nødt til at afbryde sit samvær med de mindre børn på badeværelset af samme grund.

Spørgsmål til case Marcus, to år og ti måneder

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør personalet på stuen lade Marcus sove selvom de kender forældrenes ønsker?	☐	☐	☐
2. Bør pædagogerne være enige om hvorvidt og hvor længe Marcus må sove?	☐	☐	☐
3. Bør DORTE prioritere at blive siddende hos Ida og Marie i stedet for at gå ind til *Anni*?	☐	☐	☐
4. Kan du forstå, at DORTE bliver irriteret på *Anni*?	☐	☐	☐
5. Bør DORTE skjule sin irritation overfor *Anni*?	☐	☐	☐

Da det kommer til stykket er *Anni* ikke specielt irriteret over, at Marcus ligger inde på madrassen, men hun vil meget gerne høre hvordan hans dag har været, hvem han har leget med og hvor den anden af hans vanter er, for hun kan se, at den ikke er ude på hans plads.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
6. Bør DORTE give sig tid til at tale med *Anni*?	☐	☐	☐
7. Bør DORTE svare *Anni* hurtigt og så vende tilbage til Ida og Marie?	☐	☐	☐
8. Bør DORTE sige til *Anni*, at hun ikke har tid til at snakke lige nu?	☐	☐	☐
9. Bør DORTE forvente, at *Anni* selv kan fornemme, at der er travlt på stuen?	☐	☐	☐
10. Bør DORTE forvente, at *Anni* selv kan vurdere, at DORTE ikke har tid til at tale med hende?	☐	☐	☐
11. Bør DORTE bede *Anni* selv lede efter Marcus' vante?	☐	☐	☐

12. DORTE bliver umiddelbart glad for, at *Anni* er imødekommende, men bliver irriteret over at *Anni* ikke tager hensyn til at hun selv og INGE LISE er i gang med noget andet. Hun kan dog ikke rigtig finde ud af at sige til *Anni*, at det er et dårligt tidspunkt at tale om de ting nu. Hun bliver derfor stående og lytter og taler lidt. Hvem tager DORTE hensyn til i denne situation?
(Sæt evt. flere krydser)

- Marcus ☐
- Ida og Marie ☐
- *Anni* ☐
- INGE LISE ☐
- Sig selv ☐
- Andre, hvem? _____ ☐
- Kan ikke svare ☐

13. Hvem bør DORTE tage hensyn til?
(Sæt evt. flere krydser)

Marcus ☐

Ida og Marie ☐

Anni ☐

INGE LISE ☐

Sig selv ☐

Andre, hvem? _____ ☐

Kan ikke svare ☐

Case Sofie, et og et halvt år

Sofie har været syg i en længere periode og har i et par dage i været indlagt på hospitalet. Dagen efter udskrivelse fra hospitalet kommer Sofie i vuggestue igen. Moren afleverer sammen med Sofie medicin til astmatisk bronkitis, som skal gives i løbet af dagen. Pædagogen, der tager imod Sofie og moren, afviser, at det kan lade sig gøre for personalet at give medicinen, fordi der ikke står Sofies navn på medicinen og der ikke medfølger instrukser fra en læge. Moderen tager barnet med hjem og siger, at hun så bliver nødt til at sygemelde sig for at passe barnet. En anden pædagog overhører samtalen og tager senere diskussionen om medicingivning op på et fællesmøde, fordi hun mener, at personalet sagtens kunne have givet medicinen, når de er vant til at give det til andre børn og derfor ikke behøver læge instrukser.

Spørgsmål til case Sofie, et og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør pædagogen tage imod barnet, når der ikke er labels på medicinen eller instrukser fra en læge?	☐	☐	☐
2. Bør pædagogen tilbyde, at barnet kan blive i institutionen, men at personalet ikke vil give medicin, før der foreligger en udtalelse fra lægen?	☐	☐	☐
3. Burde den anden pædagog have blandet sig i samtalen med moren og give sin mening til kende?	☐	☐	☐
4. Burde den anden pædagog have taget samtalen omkring medicingivningen med pædagogen i stedet for at tage det op på et fællesmøde?	☐	☐	☐
5. Burde den anden pædagog have taget samtalen omkring medicingivningen med pædagogen før hun tog det op på et fællesmøde?	☐	☐	☐
6. Bør der udformes regler for personalets medicingivning, som udleveres til forældrene, når barnet starter i institutionen?	☐	☐	☐

Case Alberte, et år

Alberte på et år skal begynde i vuggestue. Albertes forældre mener ikke, at hun kan tåle rød mad. Det betyder, at hun ikke må få tomater, jordbær, rød peberfrugt og andre røde ting. Albertes mor er selv allergisk over for røde fødevarer. Hun forklarer pædagogen, at allergien er arvelig.

Vuggestuens politik er, at pædagogerne indretter sig efter forældrene og undlader at stille spørgsmål ved forældrenes krav til specialkost. Af andre krav til speciel kost i vuggestuen kan nævnes halalslagtet kød, forbud mod svinekød; der kan også være tale om hensyn til allergi for citrusfrugter, kanel og mælk. Det betyder, at der kun er fire børn ud af 12, der kan spise den mad, der bliver lavet i køkkenet. Resten af børnene får lavet speciel mad.

Personalet er indbyrdes meget uenige om, hvor grænserne går. En del af de ældre pædagoger mener, at man kun skal i mødekomme kravet om specialkost, hvis forældrene afleverer lægeerklæringer ved mistanke om allergi. De mener, at vuggestuen har lettere ved at gøre kosten ernæringsrigtig, hvis der kun skal tages få specialhensyn. De yngre pædagoger mener, at det er en mistillidserklæring, idet forældrene vil deres børn det bedste og derfor også gør det bedste for deres børn.

Spørgsmål til case Alberte, et år

1. Er du enig med
   (Sæt kun et kryds)

   De ældre pædagoger, der mener, ”at man kun skal i mødekomme kravet om specialkost, hvis forældrene afleverer lægeerklæringer” ☐

   De yngre pædagoger, der mener, ”at det er en mistillidserklæring, idet forældrene vil deres børn det bedste og derfor også gør det bedste for deres børn” ☐

   Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
2. Bør pædagogerne acceptere, at forældrene stiller krav om specialkost, som vuggestuens køkken skal tilberede?	☐	☐	☐
3. Bør pædagoger acceptere muslimske forældres ønske om, at der ikke serveres svinekød?	☐	☐	☐
4. Bør pædagoger acceptere muslimske forældres ønske om, at at der kun severes halalslagtet kød?	☐	☐	☐
5. Bør pædagoger kræve, at der foreligger en lægeerklæring, hvis begrundelsen for ønsket om specialkost er allergi?	☐	☐	☐
6. Har pædagogerne et ansvar for, at børnene er dækket ind ernæringsmæssigt?	☐	☐	☐
7. Bør pædagogerne tage spørgsmålet om specialkost op på et forældremøde?	☐	☐	☐

8. Hvem bør tage beslutningen om vuggestuens ”kostpolitik”?
(Sæt kun et kryds)

- ☐ køkkenpersonalet
- ☐ pædagogerne
- ☐ lederen
- ☐ forældrene på et forældremøde
- ☐ forældrebestyrelsen
- ☐ de pædagogiske konsulenter i kommunen
- ☐ andre, hvem? _____
- ☐ kan ikke svare

9. Hvilke problemer kan der efter din mening være forbundet med at lade forældrene bestemme, hvilke regler, der skal gælde om specialkost?

Case Mads, to år

Mads er 2 år og fire måneder. Han går i en lille institution med to stuer. En vuggestuegruppe og en børnehavegruppe. Mads har fået en lillesøster for tre måneder siden. Mads er i de seneste tre uger begyndt at slå de små børn i vuggestuen, han river dem i håret eller bider dem. Selv om personalet passer meget på, så lykkes det dem ikke at undgå overfaldene. Mads har i den samme periode grædt meget og været ked af det. Ud over at Mads har det svært, så er han en dreng der ellers er udviklingsmæssigt med. Han talte fx stort set rent som 2 årig.

Spørgsmål til case Mads, to år

1. Hvornår burde pædagogerne have taget Mads' situation op med forældrene?
   (Sæt kun et kryds)

   a) inden en uge var gået ☐

   b) inden to uger var gået ☐

   c) inden tre uger var gået ☐

   d) ikke endnu ☐

   e) Andet, hvad? _____ ☐

   f) Kan ikke svare ☐

Fortsættelse af case Mads, to år

Der er efter hånden gået en måneds tid og Mads slår, bider og river stadig de små børn i vuggestuen. Personalet har ved flere lejligheder talt med forældrene om Mads' situation og selvom personalet har forsøgt at give Mads ekstra opmærksomhed, så har han ikke fået det bedre. Samtalerne med forældrene er foregået om eftermiddagen i garderoben. Pædagogerne beslutter at indkalde Mads' forældre til et møde om Mads' situation.

2. Hvilke punkter bør pædagogerne tage op på mødet?
   (Sæt gerne flere krydser)

   a) Mads' faktiske adfærd ☐

   b) De andre børns utryghed ved overfaldene ☐

   c) Mads' tristhed ☐

   d) Forældrenes syn på Mads' tristhed og voldsomhed overfor de andre børn ☐

   e) Forældrenes behandling af Mads ☐

   f) Mads' mulige jalousi på lillesøsteren ☐

   g) Andet, hvad? _____ ☐

   h) Kan ikke svare ☐

Pædagogerne beslutter, at Mads må få plads i børnehaven, fordi det ikke mere er forsvarligt at have ham i vuggestuen. Mads er nu blevet tre år og har været i børnehaven i et halvt år.
Pædagogerne holder en del møder, hvor Mads er på dagsorden. De har svært ved at regne ud, hvad de skal gøre for at ændre situationen. De taler en del om deres egen rolle, men endnu mere om forældrenes rolle. Det diskuteres en del, hvad forældrene mon gør forkert. Til sidst kommer pædagogerne frem til, at de er nødt til at få hjælp fra psykologen, der er tilknyttet institutionens område. De indkalder forældrene til et møde og får lov til at lade psykologen kigge på Mads.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
3. Ventede institutionen for længe med at involvere psykologen?	☐	☐	☐
4. Burde pædagogerne med det samme have indkaldt Mads' forældre til et møde, i stedet for at tale med dem i garderoben om eftermiddagen?	☐	☐	☐
5. Bør pædagoger medtage overvejelser omkring forældrenes rolle, når de skal finde løsninger på børns problemer?	☐	☐	☐

Case Victor, tre og et halvt år

Victor er tre og et halvt år. Hans far og mor flyttede fra hinanden for ca. et år siden, hvorefter Victor det meste af tiden bor hos mor, men ind i mellem også hos far.

Victor startede i børnehave for syv måneder siden på troldestuen, hvor han fik tilknyttet LENE som primær-voksen. Inden da havde han gået i dagpleje. Victor leger mest med Phillip, som han kender fra dagplejen. Phillip kommer noget uregelmæssigt i børnehaven, og når han ikke er der, er der mange konflikter mellem Victor og de andre børn. Eksempelvis klager de andre børn over, at Victor driller og slår. Også i forhold til de voksne har Victor en del konflikter, fx da han sammen med Phillip var gået i køkkenskabene og havde ”guffet” resten af julebaget, som var blevet tilbage efter bedsteforældredagen, og senere samme dag havde givet JULIE ”fuck-fingeren” og var løbet sin vej, da hun bad ham at rydde de klodser op, som han og Phillip havde leget med.

Victors to halvbrødre (samme far, anden mor) har tidligere gået i børnehaven. Dem var der også mange konflikter omkring, og desuden et meget anstrengt forhold til forældrene, som ofte var berusede, når de hentede børnene, og enkelte gange helt glemte at hente dem. LENE var ikke ansat på det tidspunkt; men JYTTE (den anden pædagog på troldestuen) har fortalt hende om det. Når de forsøgte at tale med forældrene. benægtede forældrene, at deres beruselse var noget problem, og de bortforklarede episoderne eller blev aggressive

LENE har fra starten besluttet med sig selv, at hun ikke vil dømme forældrene på forhånd, men give dem en chance – det er jo en anden mor, og det kan også være, at faderen har ændret sig,. Hun opfatter imidlertid begge forældre som ressourcesvage. Faderen har ikke noget arbejde, og pædagogerne har ofte set ham hænge ud i temmelig beruset tilstand nede på torvet. LENE har dog aldrig oplevet ham som beruset, når han har hentet Victor, snarere irritabel, som om han havde tømmermænd. I disse situationer har der ikke skullet så ikke meget til, før han råber ad Victor.

Når det er faderen, der afleverer Victor i børnehaven har, sker det tit, at han hverken har madpakke, skiftetøj eller det fornødne overtøj med. Når han kommer fra moderen, hvilket han gør de fleste dage, har han næsten altid madpakke med, men det kan godt knibe med skiftetøj og ordentlig overtøj tilpasset årstiden. Tøjet er småbeskidt (hvad enten han kommer fra far eller mor), og det sker, at han lugter af tis. Moderen er sygemeldt, og LENE oplever, at hun næsten altid virker træt, modløs og lidt tvær.

På troldestuen har pædagogerne diskuteret, hvordan de skal håndtere de manglende madpakker, skiftetøj og overtøj samt det, at Victor ofte er småbeskidt og lugter af tis. JYTTE mener, at de bør konfrontere forældrene med disse fakta og forklare dem, at det er et svigt overfor deres barn. De må forklare, hvad forældrenes manglende omsorg for Victor betyder for Victor i hverdagen og stille krav til dem om at få rettet op på disse ting. LENE er ikke enig. Hun tror ikke, at forældrene vil være i stand til at honorere sådanne krav, og at de bare vil opleve det som bebrejdelser. Hun tænker, at det eneste de vil få ud af det er, at forældrene bliver vrede eller kede af det, og at det i hvert fald ikke vil være godt for Victor. Hendes strategi er derfor at smøre en mad til Victor, når han ikke har nogen med – eller spørge om der er nogle af de andre børn, der kan undvære en mad til Victor. I forhold til tøjet har hun på børnehavens regning købt noget billigt skiftetøj og overtøj nede i genbrugsforretningen, så Victor ikke skal stå og mangle. Ind i mellem har hun også givet ham et bad.

Fortsættes på næste side

JYTTE og LENE har diskuteret, hvorvidt de skal fortælle forældrene om Victors mange konflikter med børn og voksne i børnehaven. LENE mener, at det er et børnehaveanliggende, som de må løse der, f.eks ved at give Victor lidt længere snor end de andre, give ham lidt ekstra omsorg og gøre en ekstra indsats for at gøre ham synlig som attraktiv legekammerat for de andre. Det er JYTTE slet ikke enig i. Hun mener, at Victor – på grund af forældrenes manglede forældreevne og grænsesætning - mangler selvværd og sociale kompetencer. Uden grænser bliver man usikker og asocial, argumenterer hun. Hun mener derfor for, at de i børnehaven skal sætte nogle meget klare og tydelige grænser for Victor – på en kærlig måde selvfølgelig, og at de samtidig skal forsøge at få forældrene til at gøre det samme, gerne med inddragelse af socialforvaltningen og en familiekonsulent.

Det er den sidste eftermiddag før juleferien. Victors mor har fortalt, at Victor skal være de første dag hos far, og derefter hos mor. Det er LENE, der skal lukke. Da klokken er fem (børnehavens lukketid), er Victor stadig ikke blevet hentet. LENE tager den sidste kaffe på kanden og laver et glas saft til Victor. Hun forsøger at ringe til Victors far, men hans mobil svarer som så ofte før ikke. Hun venter yderligere ½ time, og overvejer så at ringe til Victors mor eller til børnehavens leder. Hun prøver begge dele, men uden held. Hun overvejer muligheden af at tage Victor med hjem, vel vidende at det må man ikke – men hun kan heller ikke leve med tanken om, at Victor skal tilbringe juledagene med mennesker, han ikke kender. Da klokken er lidt over 6 ankommer Victors far, tydeligt beruset. ”Victor!!!!” råber han: ”Victor, for fanden, kom nu”

Spørgsmål til case Victor, tre og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde pædagogerne have konfronteret forældrene om, at de har svigtet med hensyn til madpakker, skiftetøj, overtøj, hygiejne etc?	☐	☐	☐
2. Tror du, det vil hjælpe?	☐	☐	☐
3. Hvis det ikke hjælper, er der så andre gode grunde til alligevel at tage en sådan snak med forældrene?	☐	☐	☐

4. Hvis ja, hvilke?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
5. Hvis der skal siges noget til forældrene, skal det så helst være ved en forældersamtale (fremfor i dagligdagen, f.eks i forbindelse med forældrenes afhentning af barnet)?	☐	☐	☐
6. Har LENE ret i, at forældre vil opleve en sådan samtale som en bebrejdelse, og at de vil blive vrede eller kede af det?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Vil det gå ud over Victors trivsel i børnehaven, hvis forældrene bliver kede af det eller vrede på personalet?	☐	☐	☐
8. Bør JYTTE og LENE finde frem til en fælles linje i forhold til deres måde at håndtere de manglende madpakker, manglende skiftetøj, overtøj og hygiegne?	☐	☐	☐
9. Vil det være en løsning at ”kompensere i dagligdagen” (LENE’s løsning) og så tage en snak til en forældresamtale?	☐	☐	☐
10. Er det forkert af LENE at give Victor et bad ind i mellem?	☐	☐	☐
11. Har Victor behov for lidt længere snor og mere omsorg end de andre børn?	☐	☐	☐
12. Skyldes Victors konflikter med de andre børn, at han mangler rammer og grænser?	☐	☐	☐
13. Har Victor behov for at få sat nogle klare rammer og grænser i dagligdagen i børnehaven?	☐	☐	☐
14. Er det en god idé at få forældrene til – og måske med inddragelse af forvaltningen støtte dem i – at sætte mere klare rammer og grænser for Victor derhjemme?	☐	☐	☐
15. Burde LENE have ringet til Victors mor, da far ikke kommer og henter Victor?	☐	☐	☐
16. Burde LENE have taget Victor med hjem, da far ikke er kommet og hente ham en halv time efter daginstitutionens lukketid?	☐	☐	☐
17. Bør LENE lade som ingenting, da faderen kommer stærkt beruset og henter Victor?	☐	☐	☐
18. Bør LENE ringe og informere moderen, om at faderen i stærkt beruset tilstand har hentet Victor?	☐	☐	☐
19. Bør LENE tage kontakt til lederen og fortælle, at faderen i stærkt beruset tilstand har hentet Victor?	☐	☐	☐
20. Bør LENE tage kontakt til socialforvaltningen og fortælle, at faderen i stærkt beruset tilstand har hentet Victor?	☐	☐	☐

Case MERETE, SUSANNE, PER, GITTE og LILLIE

Der er personalemøde i Fulgevængets børnehave, som ligger i et forholdsvis velstillet kvarter. De har besluttet, at hvert andet personalemøde skal bruges til egentlige pædagogiske diskussioner. Emnet for dagens diskussion er ”krævende og egoistiske børn og forældre”.

MERETE indleder diskussionen: ”Altså jeg synes, vi bliver nødt at finde en fælles politik på det her område. Ellers ender det med, at nogle af os kommer til at stå som de der sure mokker, og andre kan få lov til at være flinke.”

SUSANNE: ”Det handler jo ikke om enten at være en sur mokke eller flink – men om lidt indlevelse i forældrens situation – at tænke på, hvad forældrene og børnene har behov for.”

PER: ”Jeg synes nok, jeg kan indleve mig – men jeg synes også, der må være grænser for indlevelse. De kommer her og tror, vi er til for dem og deres børn – det er vi selvfølgelig også, men vi er der også for alle de andre forældre og deres børn. Og jeg synes, at det er den forståelse, der mangler. Var det så bare kun nogle enkelte, der var sådan – men det er en generel tendens, synes jeg.

GITTE: ”Jeg er 100 % enig. For en del børn er det mig, mig og mig det hele. Forældrene kan ikke finde ud af at komme til tiden – og hvordan skal man så kunne tage på ture eller lave noget sammen med børnene? De vil allesammen have, at vi tager særhensyn til lige netop deres barn, og de lærer ikke deres børn ganske almindelige sociale spilleregler, såsom at man skal vente på sin tur, sidde ved bordet og spise og blive der, til alle har spist færdigt, og ikke tale i munden på hinanden. Forældre i dag – især de der karriereforældre – er bange for at tage konflikter med deres børn. De har dårlig samvittighed over at være væk fra dem så længe, og når de så kommer hjem, skal det være åh så godt og idyl det hele. De vil det godt og gør rigtig mange ting sammen med børnene i weekender og ferier, men i hverdagen tager de simpelthen ikke det basale forældreansvar på sig.”

MERETE: ”Og når børnene ikke kan de der ting, de helt almindelige normer for socialt samvær – så ender vi med at skælde ud og skælde ud. Og sådan har jeg slet ikke lyst til, at det skal være. Jeg vil meget hellere bruge min energi på, ja, på egentligt pædagogisk arbejde. Det her er drænende. Jeg mener, at med de børn og forældre, vi har, så er vejen frem synlige, enkle og fælles regler. For eksempel regler om, hvordan man opfører sig over for hinanden, hvordan man spiser. Vi skal også stille meget tydelige krav til forældrene om at bakke op, og krav om, at man selvfølgelig er her senest kl. 9 og ikke kan forvente særbehandling af sit barn.

SUSANNE: ”Jeg kan da godt forstå, hvis man som forælder gerne vil lade sit barn sove lidt længere eller hygge sig med det til ud på formiddagen, hvis man en dag har mulighed for det. Sådan har jeg det da også selv.”

LILLIE: ”Ja, altså nede hos os (er på stue med SUSANNE) har vi snakket om, at forældre og børn i dag virker stressede, og måske skal vi bare tilpasse os den situation. Altså førhen har vi jo altid taget på ture, arrangeret teater og gjort det ene og det andet – men alt det gør forældrene jo også – og det synes jeg er rigtig positivt – måske har børnene i højere grad bare brug for lidt fred og ro her i børnehaven, ro til at kede sig, til at lege – ja, hvad ved jeg: et pusterum fra alt det, de skal nå sammen med deres forældre. Så ville det jo heller ikke betyde så meget, hvis de kom lidt sent en dag – og måske kunne vi så også bedre få tid til at tage alle de særhensyn, de gerne vil have os til.

Spørgsmål til case MERETE, SUSANNE, PER, GITTE og LILLIE

1. Hvem er du mest enig med?
   (Sæt kun et kryds)

   SUSANNE og LILLIE ☐

   PER, GITTE og MERETE ☐

   Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
2. Bør pædagogerne (som MERETE foreslår) lave mere synlige, enkle og fælles regler?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogerne (som LILLIE forslår) tilpasse institutionen således, at børnene får ro til at kede sig og lege og personalet samtidig får mulighed for at tage de særhensyn forældrene ønsker?	☐	☐	☐
4. Er det vigtigt at have en fælles strategi/politik i forhold til forældres ønsker om særbehandling af/særhensyn til deres barn?	☐	☐	☐
5. Er børnene på den stue, hvor du arbejder, mere egoistiske og dårligere til at tilpasse sig en social sammenhæng end tidligere?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til spørgsmål 7.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
6. Betyder det ringere vilkår for det pædagogiske arbejde, at børn er egoistiske og dårligere til at tilpasse sig en social sammenhæng end tidligere?	☐	☐	☐
7. Oplever du at forældrenes krav om særhensyn er et problem?	☐	☐	☐
8. Bør pædagogerne så vidt muligt forsøge at imødekomme særlige ønsker og krav fra forældrene?	☐	☐	☐
9. Hvis en pædagog oplever, at nogle forældre er konfliktsky i deres liv med børnene, bør vedkommende så tale med forældrene om det?	☐	☐	☐

Case Isabel, fem år

Isabel og mor kommer ind af døren hånd i hånd. Isabel er startet for nyligt i børnehaven, da familien lige er flyttet til byen. Isabels mor har store mørke solbriller på. Under brillerne – og godt camufleret af sminke – mener KIRSTEN at kunne skimte et stort blåt mærke. IDA ser det åbenbart også, for hun løfter øjenbrynene og laver et diskret nik i retning af Isabel og hendes mor.

Isabel vil ikke have at mor går. Hun græder: ”Nej, bliv her – jeg vil være sammen med dig”. Isabels mor ryster bare på hovedet og siger: ”Det går ikke, mor skal på arbejde. Vi ses, skat”. Så giver hun Isabel et knus, og går med hurtige skridt ud af døren. Isabel græder og græder, men lader sig efterhånden trøste af KIRSTEN, hendes primærpædagog.

Senere på dagen siger IDA: ”Hold da kæft, Isabels mor havde da vist fået tæsk”.
KIRSTEN trækker på skuldrene: ”Det kan vi ikke vide noget om. Vi kender dem jo slet ikke. Hun kan faktisk være gået ind i en dør”.
IDA: ”Åh hold op, det er sku’ da ikke til at tage fejl af. Og ungen har været helt fra snøvsen i dag, hun har slet ikke leget, og er brudt sammen over det mindste”.
KIRSTEN: ”Ungen hedder Isabel, - og ja, du har ret, hun har været lidt trist i dag – men Marie-Louise (som Isabel lige er begyndt at lege meget med) er her heller ikke. Så det behøver ikke betyde andet, end at hun savner hende, og børn har faktisk også lov til at have en trist dag – uden at vi skal begynde at psykologisere og tro, at alt mulig er galt”
IDA: ”Helt ærlig....”

Spørgsmål til case Isabel, fem år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde KIRSTEN have spurgt Isabels mor, hvad der var i vejen med øjet?	☐	☐	☐
2. Burde KIRSTEN have budt moderen på en kop kaffe, og så forsøge at spørge ind til det?	☐	☐	☐
3. Burde KIRSTEN have budt på en kop kaffe og lade det være op til Isabels mor, hvad hun vil fortælle eller ikke fortælle?	☐	☐	☐
4. Gjorde KIRSTEN ret i at lade som ingenting, og så se tiden an – om der sker mere?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogerne på stuen lade Isabel have lov til at være i fred med sin tristhed?	☐	☐	☐
6. Bør pædagogerne på stuen tale med Isabel om hvad hun er ked af?	☐	☐	☐
7. Bør pædagogerne på stuen spørge Isabel, om hvad der er sket med mor?	☐	☐	☐
8. Bør pædagogerne på stuen prøve at lave noget sjovt eller hyggeligt bare med Isabel, for at aflede hende fra tristheden?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
9. Bør en af pædagogerne tale med moderen om Isabels tristhed overfor Isabel, og forsøge at få hende til at sætte ord på, hvad det handler om?	☐	☐	☐

10. Hvem bør tage en eventuel samtale med moderen?
(Sæt kun et kryds)

a) KIRSTEN ☐

b) IDA ☐

c) Andre, hvem? _____ ☐

d) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør KIRSTEN søge sparring, f.eks. hos sin leder, den pædagogiske konsulent eller andre?	☐	☐	☐
12. Hvis IDA mener, at KIRSTEN ikke har handlet nok (at hun f.eks. skulle have snakket med moderen eller med Isabel) bør hun så sige det direkte til KIRSTEN?	☐	☐	☐
13. Bør IDA, selvom hun indtil nu ikke har haft særlig meget kontakt med hverken Isabel eller hendes mor, selv tage over, hvis hun synes, at KIRSTEN svigter?	☐	☐	☐

Case Viktor, fem år

Viktor går i børnehave og skal efter sommerferien starte i børnehaveklasse.
Viktors forældre er blevet skilt for 5 måneder siden. De har fællesforældremyndighed og Viktor er én uge hos hver af forældrene. I moderens hjem er der foruden Viktor hans storesøster på 12 år, der har en anden far end Viktor. I farens hjem er der foruden Viktor, farens kæreste og hendes barn på 4 år.
En dag fortæller Viktor til den pædagog, han er mest glad for, at han ikke kan lide at være så meget hos sin far. Han vil meget hellere være hos sin mor og storesøster. Han fortæller også, at hans far skal flytte. Han ved ikke helt hvorhen, men hans far har sagt, at så skal han gå på en anden skole, end den hans storesøster går på. Pædagogen spørger Viktor om han ved, hvorfor det er sådan. Viktor svarer ikke, men virker ked af det.
Pædagogen nævner for moderen, hvad Viktor har fortalt. Moderen siger, at det aldrig vil komme på tale, at Viktor flytter med sin far. To dage efter afleverer faderen Viktor i børnehaven og siger til pædagogen, at Viktor efter sommerferien flytter med ham, og at han skal gå i en skole i en anden del byen. Faderen beder om, at Viktor ikke kommer med på besøg på den skole, det var planlagt, han skulle gå i, idet han frygter det vil virke forvirrende på ham.

Spørgsmål til Case Viktor, fem år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør pædagogen fortælle faderen, at Viktor helst vil bo hos sin mor?	☐	☐	☐
2. Bør pædagogen nævne samtalen med Viktors mor for Viktors far?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogen efterfølgende orientere Viktors mor om samtalen med Viktors far?	☐	☐	☐

Fortsættelse af casen

Pædagogen vælger ikke at nævne for faderen, hvad Viktor har sagt og heller ikke samtalen med moderen. Pædagogen orienterer moderen om sin samtale med faren. Moderen insisterer på, at Viktor skal med på besøg i den lokale skole, men at de ikke må orientere faderen herom. Alle pædagogerne i børnehaven har et godt samarbejde med moderen. De er enige om, at faderen virker tillukket. Pædagogerne oplever sig fanget ind i forældrenes konflikt.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Bør Viktor komme med de andre femårige børn på besøg i den lokale skole?	☐	☐	☐

5. Hvilke grunde taler for at Viktor deltager i besøget på den lokale skole?

6. Hvilke grunde taler imod at Viktor deltager i besøget på den lokale skole?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Bør pædagogen sige til faderen, at moderen vil have, at Viktor skal på besøg i den lokale skole?	☐	☐	☐
8. Bør begge forældre indkaldes til en samtale, hvor de gøres opmærksom på, at Viktor er påvirket af deres uenighed om, hvor Viktor skal bo og gå i skole?	☐	☐	☐
9. Bør begge forældre indkaldes til en samtale, hvor lederen gør det klart, at personalet ikke kan vælge side i deres modstridende krav?	☐	☐	☐
10. Bør personalet forsøge at overbevise faderen om at Viktor skal bo hos sin mor?	☐	☐	☐
11. Bør socialforvaltningen underrettes?	☐	☐	☐

Case Sofie, tre år

Sofie er lidt over tre år. Hun er begyndt i børnehave for fire måneder siden.
Sofies forældre har flere gange talt med pædagogerne om, at Sofie er ked af det, og at hun hver morgen siger, at hun ikke vil i børnehave. Pædagogerne er ikke bekymrede for Sofie. De omtaler hende som et barn, der bruger tid på at observere, hvad der foregår i børnehaven. De ser også, at hun leger med et par andre børn. Det gør ikke forældrene mere trygge ved børnehaven. En dag, hvor faderen henter Sofie, sidder hun alene i garderoben. Hun har tårer i øjnene og siger, at der ikke er nogen, der vil lege med hende.

Faderen bliver vred, finder en pædagog på legepladsen og siger med høj stemme, at NU må de tage sig sammen; er de overhovedet opmærksomme på, at Sofie er ked af det, og at de må gøre noget for at hjælpe hende ind i fællesskabet med de andre børn. Pædagogen bliver overrumplet og svarer, at det måske i virkeligheden handler om, at Sofie kan mærke, at forældrene ikke bryder sig om børnehaven. Hun siger også, at børnehaven har gode erfaringer med at give børnene tid til at falde til, og at børn selv må finde ud af, hvordan de kommer med i leg og aktiviteter. Sofie overværer optrinnet mellem pædagogen og faderen.

Spørgsmål til Case Sofie, tre år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde pædagogen have forhindret, at Sofie sad alene i garderoben?	☐	☐	☐
2. Burde pædagogen have forhindret at Sofie blev ked af det?	☐	☐	☐
3. Burde pædagogen have forsøgt at finde nogen, Sofie kunne lege med?	☐	☐	☐
4. Burde pædagogen have sat sig sammen med Sofie og leget?	☐	☐	☐
5. Burde pædagogen have spurgt Sofie, hvorfor hun var ked af det?	☐	☐	☐
6. Er du enig med pædagogen i, at børn selv må finde ud af, hvordan de kommer med i leg og aktiviteter?	☐	☐	☐
7. Burde pædagogen have skjult sin irritation over for faderen?	☐	☐	☐
8. Burde pædagogen have henvist til lederen og bedt faderen tale med hende samme dag?	☐	☐	☐
9. Burde leder og pædagoger tage forældrenes kritik alvorligt og	Ja	Nej	Kan ikke svare

overveje om, der skal ændres i den pædagogiske praksis? ☐ ☐ ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
10. Bør pædagogen efterfølgende indkalde Sofies forældre til samtale om optrinnet?	☐	☐	☐
11. Bør pædagogen tage fat i Sofies far, næste gang hun ser ham i garderoben, og tale med ham om optrinnet?	☐	☐	☐
12. Bør pædagogen bede lederen kontakte Sofies forældre for at tale om optrinnet?	☐	☐	☐
13. Bør pædagogen efterfølgende over for faderen undskylde sin bemærkning om, at forældrene ikke bryder sig om børnehaven?	☐	☐	☐

Case Jack, ni år

Jack er for to måneder siden blevet frivilligt anbragt på en døgninstitution efter at hans hjemmekommune i en årrække har forsøgt at støtte og hjælpe familien.
Sagsbehandleren i kommunen har videregivet følgende informationer om Jack og hans mor.
Jacks mor har beskrevet sin egen barndom som meget hård, og hun føler ikke nu, at hun slår til som forældre. Jacks mor havde også svært ved at knytte sig til sit barn de første par år af hans liv, og Jack har allerede et år gammel oplevet at hans mor tog til fest og glemte ham der hjemme og først sent næste dag blev han fundet af naboen, der tog sig af ham.
Allerede i børnehaven viste Jack tegn på mistrivsel. Han kom i mange voldsomme konflikter med andre børn, og pædagogerne følte sig magtesløse og var skræmte over hans voldsomhed.
Jack begyndte på kommunens specialskoletilbud, hvor han i overdreven grad knyttede sig til en kvindelig lærer, som han klæbede til, og han gik til fysisk angreb på andre voksne, der talte med den pågældende lærer.
Jacks mor har også selv fortalt, at der gennem flere år har været problemer i hjemmet og mange voldsomme konflikter, og at Jack har kontrolleret hende og styret hendes liv. Når han ikke har fået sin vilje der hjemme, er han begyndt at råbe, skrige og slå, hvilket kunne foregå i timevis, indtil hun til sidst gav op og gav efter for hans krav. Moderen fortæller at hun godt er klar over, at hun har svært ved at sætte grænser for sin dreng. Hun har meget ondt af ham og hun kan godt forstå at han har svært ved at skulle sige farvel til hende, når han efter besøg hos hende igen skal tilbage på døgninstitutionen.
Pædagogerne på stedet oplever ham de første uger som en lidt indesluttet dreng, der har fundet sig godt tilrette på institutionen og stille og roligt er begyndt at få tillid til de voksne. Jack interesserer sig for dyr og Anders-and og han elsker at få læst højt om aftenen inden han skal i seng. Der opstår dog en del konflikter omkring Jack, særligt i forbindelse med at han taler i telefon med sin mor eller når de skal tage afsked efter at have haft samvær.
Jack har en eftermiddag været på besøg på plejehjemmet og se sin syge mormor sammen med sin mor. Da Jack kommer ind i entreen og får taget sine sko og sit overtøj af er han meget oprevet og stiller sig i et hjørne og gemmer hovedet og skælder lavmælt ud.
FREDERIK der er pædagog i huset kommer ud i entreen og står i døren og siger hej og spørger hvordan eftermiddagen er gået. Jacks mor Yvonne svarer at Jack er ked af det og ikke vil have at hun går.
FREDERIK syntes at Yvonne ser ked ud af det og at hendes stemme virker usikker.
FREDERIK sætter sig på hug ved siden af Jack og siger ”Hej Jack, nu er det tid til at du skal sige farvel til din mor og komme ind i huset. Vi skal til at have aftensmad”
”Hun må ikke gå” svarer Jack vredt, ”jeg vil ikke være her, jeg hader det her sted...”
FREDERIK siger at han godt ved at det kan være rigtig svært at sige farvel til sin mor, især når man har været sammen hele eftermiddagen, men at hans mor altså skal hjem. FREDERIK kigger på Yvonne og siger, at han tror at det vil være godt hvis hun går hjem nu.
”Kan han ikke få lov til at ringe til mig i aften og sige god nat” spørger Yvonne, hendes stemme ryster, og hun ser ulykkelig ud.
FREDERIK svarer, at han syntes at de skal holde sig til de aftaler, der er lavet (det er tidligere aftalt med institutionen, at Jack ikke skal ringe de dage, han har været sammen med sin mor).
”Du kan jo selv høre det Jack, jeg må ikke ringe til dig...vel, de vil ikke give mig lov” Yvonne lyder, som om hun er ved at græde.
Jack bliver nu hysterisk og holder sin mor om benet og skriger. FREDERIK siger til Jack at han skal sige farvel og komme ind og få vasket hænder, så vi kan få noget aftensmad.
Jack løber nu ud i haven og stiller sig 20 meter væk og skriger og skælder ud. ”Jeg vil ikke mor – jeg vil ikke være her.. du må ikke gå fra mig, jeg slår dig ihjel, jeg vil ikke”.

Fortsættes næste side

Yvonne græder nu. ”Det er så svært” siger hun, ”jeg bliver sådan i tvivl om det er det rigtige, at han skal bo her, det er jo ikke derfor man får børn, vel...” FREDERIK prøver at forsikre hende om at Jack plejer at falde helt til ro, så snart han er kommet ind i huset, og at han syntes at hun skal gå. ”Det kan jeg jo ikke, så løber han jo bare efter, og jeg kan ikke styre ham...” svarer Yvonne med tårer i øjnene.
FREDERIK bliver nu i tvivl om, hvad han skal gøre. Jack råber og truer og Yvonne græder. Han går ind og taler med sin kollega Bibbi, der er alene sammen med de 6 andre børn i huset og de er enige om at det er bedst hvis de kan få Yvonne til at gå.
Nu kommer Jack tættere på huset. Han har fundet en kæp og truer nu med at slå. FREDERIK bliver nu bekymret over situationens voldsomhed og han siger til Jack: ”Vi kan lave en aftale om at du kommer ind nu og falder til ro, og vi kan så lave en aftale om at du i dag kan ringe en gang i aften til din mor”. Jack er desværre ligeglad og fortsætter med at true med at slå med kæppen.
FREDERIK beder nu Yvonne komme ind på kontoret og sætte sig, så han kan prøve at tale Jack til ro. Yvonne går på kontoret, men Jack løber sin vej, da FREDERIK går hen til ham.
Lidt efter står Jack uden for vinduet til kontoret, og da han ser Yvonne begynder han at banke kæppen hårdt mod ruden. FREDERIK bliver bange for om ruden vil smadre, og han og Bibbi bliver enige om, at det er for farligt, så FREDERIK løber ud og får stoppet Jack ved at holde fat i hans hænder.
FREDERIK siger, at Jack skal give slip på kæppen men Jack kæmper vildt og voldsomt og kaster sig ned på jorden. Jacks mor kommer ud og ser på optrinnet. Bibbi gentager over for Yvonne, at hun skal gå, men hun er ked af det og kan ikke få sig selv til at gå. Jack græder og kæmper men stopper nogle gange op og orienterer sig, men hver gang han får øje på sin mor, fortsætter han med at skælde ud og kæmpe. FREDERIK får endelig vristet kæppen fra Jack og mener nu, at han er nødt til at slippe Jack, da han ikke længere er til fare for sig selv eller andre, og Jack løber sin vej.

Spørgsmål til case Jack, ni år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Mener du, at det er pædagogen eller Yvonne der skal bestemme hvordan afskeden skal foregå?	☐	☐	☐
2. Mener du, at det er fordi der opstår tvivl mellem pædagoger og forældre om hvem, der bestemmer, at afskeden går så dårligt?	☐	☐	☐
3. Mener du at børn bliver usikre i situationer, hvor der opstår tvivl mellem pædagoger og forældre om, hvem der bestemmer hvad?	☐	☐	☐
4. Burde FREDERIK have holdt fast på at Jack ikke måtte ringe hjem?	☐	☐	☐
5. Mener du at FREDERIK burde have forhandlet med Jack om at ringe hjem med det samme hans mor foreslog det?	☐	☐	☐
6. Mener du at FREDERIK burde have grebet fysisk ind tidligere i forløbet?	☐	☐	☐
7. Mener du at pædagogen har overtrådt loven om fysisk magtanvendelse ved at holde Jacks hænder?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Mener du at man skal undgå at have regler, der gør børn kede af det?	☐	☐	☐
9. Mener du, at pædagogerne kan undgå, at denne situation gentager sig en anden gang?	☐	☐	☐
10. Mener du at FREDERIK bør tage initiativ til at forhindre Jacks besøg i hjemmet?	☐	☐	☐
11. Burde pædagogerne have ladet Jack gå med sin mor hjem?	☐	☐	☐
12. Mener du at pædagogerne kunne have fået Yvonne til at gå hjem ved at handle på en anden måde?	☐	☐	☐
13. Mener du, at en lignende afleveringssituation i en børnehave skulle håndteres anderledes, eller hvordan skulle en lignende situation i en børnehave håndteres?	☐	☐	☐
14. Mener du at pædagogerne kan løse denne konflikt og hvordan kommer pædagogerne nu videre på kort og længere sigt?	☐	☐	☐

Case Niels, syv år

Niels bor på en døgninstitution. Niels får meget lidt legetøj af sine forældre sammenlignet med de andre børn på institutionen, men han har fået en Gameboy DS i julegave af sin mor og far. Forældrene er meget formanende om, at det er en meget dyr gave, og at Niels skal passe godt på den. Niels bliver meget glad for julegaven, og han spiller på den så tit han får lov. Niels er meget forsigtig og passer godt på den, og pædagogerne på institutionen hjælper Niels med at låse den inde i hans skab, når han ikke bruger den.
En dag er låget til batteriet pludselig væk, og da Niels kommer tilbage til institutionen efter et hjemmebesøg har forældrene beholdt Gameboyen, da de ikke mener, han har holdt aftalen og passet ordentligt på den. Niels' kontaktpædagog, der tager imod, da Niels kommer tilbage, fortæller moderen, at hun godt er klar over, at låget er væk, men at hun er sikker på, at det nok skal dukke op og understreger over for dem at hun ved at Niels har passet meget på sin Gameboy, at den betyder meget for ham, og at han vil blive rigtig ked af det, hvis han ikke må have den på institutionen. Moderen holder fast i, at Niels ikke har holdt aftalen og tager hjem med Gameboyen i tasken.
Niels bliver meget ulykkelig og ked af det.
Pædagogen bliver vred og føler, at det er uretfærdigt, at Niels' mor straffer ham på den måde.

Spørgsmål til case Niels, syv år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Mener du pædagogen skal tale med Niels om moderens beslutning om, at Niels ikke må have gameboyen på institutionen?	☐	☐	☐
2. Burde pædagogen vælge ikke at gøre noget?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogen tage hensyn til relationen mellem barn og mor i denne situation?	☐	☐	☐
4. Burde pædagogen fortælle Niels at hun syntes at hans mor behandler ham uretfærdigt?	☐	☐	☐
5. Mener du at pædagogen kan tillade sig at kritisere forældrenes beslutning over for Niels?	☐	☐	☐
6. Burde pædagogen respektere moderens beslutning og bakke loyalt op om den?	☐	☐	☐
7. Mener du at pædagogen skal tale med forældrene og forsøge at overtale dem til at ændre deres beslutning evt. ved at påtage sig ansvaret for at låget blev væk?	☐	☐	☐
8. Bør pædagogerne indkøbe et nyt låg for institutionens budget?	☐	☐	☐
9. Bør pædagogen tage en samtale med forældrene om opdragelse?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
10. Bør institutionen købe en Gameboy til institutionen, som Niels kan låne?	☐	☐	☐

11. Hvilke problemer vil det kunne skabe:

_____

_____

_____

_____

	Ja	Nej	Kan ikke svare
12. Mener du at det er muligt at imødekomme både moderens ret til at opdrage sit eget barn samtidig med at imødekomme barnets behov i denne situation?	☐	☐	☐
13. Mener du at pædagogens handlinger kan få negative konsekvenser for hendes relation til forældrene?	☐	☐	☐
14. Mener du, at pædagogen bør risikere de negative konsekvenser hendes handlinger kan få for hendes relation til forældrene?	☐	☐	☐

Case Maria, syv år, og INGER

INGER er kontaktpædagog for Maria, der er anbragt på en døgninstitution. Marias forældre bor i et socialt belastet boligområde syd for København. Hendes mor er sygemeldt pga. tilbagevendende depressioner. Hendes far, der selv har været anbragt uden for hjemmet som barn, arbejder som smed.

Det går rigtig dårligt hjemme i den periode, hvor Maria bliver anbragt, og der har i Marias børnehave længe været mistanke om, at Marias forældre slår, når de ikke kan styre hende der hjemme. Sagen har været oppe i kommunen, og familien er i flere omgange blevet tilbudt rådgivning, men kommunens psykologer har ikke kunnet samarbejde med Marias forældre. Forældrene henvender sig en dag selv til kommunen og beder dem tage sig af Maria, da de efter længere tids problemer, som de siger ”ikke kan stå inde for hvad de kommer til at gøre ved hende, hvis hun bliver boende hjemme”. På dette grundlag beslutter kommunen, at det er barnets tarv at anbringe hende akut uden for hjemmet, og efter en kort periode på observationshjem bliver Maria med forældrenes samtykke anbragt på døgninstitutionen Marianelund.

Maria er meget urolig i den første tid og har store vanskeligheder med at høre efter de voksne og følge de regler, der er på institutionen. Når hun bliver vred vælter hun sine møbler og ødelægger sine ting, og hun nægter konsekvent at tage nattøj på og få børstet tænder. Maria er dog samtidig en glad pige, der har humor, og hun og pædagogen INGER får snart et rigtig godt forhold, og INGER finder på at de skriver ned, hvad der skal ske, når Maria skal i seng og med tiden, får de en god rutine med at få puttet Maria og hendes raserianfald tager af i styrke. Maria bliver bedre til at følge regler og rammer men har tydelige koncentrationsvanskeligheder, og en mistanke om, at hun har ADHD bliver bekræftet af institutionens psykolog, der tester pigen.

INGER bliver rigtig glad for Maria, og de forstår at hygge sig sammen, og Maria taler meget om INGER, når hun er hjemme og til de andre pædagoger på institutionen, og hun drømmer om, at hun skal bo sammen med INGER, når hun bliver voksen.

Maria har næsten ingen ting med hjemmefra. Hverken legetøj, tøj eller billeder til væggene. Institutionen kontakter Marias forældre og opfordrer dem til at købe noget legetøj til hende og få indrettet hendes værelse, men forældrene er meget afvisende over for gode råd, og de fortæller, at de i øvrigt har forklaret Maria, at hun skal lære at opføre sig pænt først.
INGER synes, at Maria trænger til at blive klippet så hun tager hende til frisøren, hvor hun får en flot frisure, og INGER får købt noget nyt tøj, hun syntes er sødt og smart, og nogle kjoler, som Maria bliver rigtig glad for. Maria fortæller, at hun er glad for heste, og INGER køber nogle søde hesteplakater, som de indretter Marias værelse med. Da Maria fylder 7 år, skaffer INGER fra et loppemarked nogle gamle My Little Pony videoer som Maria bliver vildt glad for og vil have dem med i skole og altid har med hjem, når hun er på hjemmebesøg.

Den positive udvikling, man oplever på institutionen, kan forældrene ikke genkende når Maria er hjemme på weekend. Forældrene oplever, at Maria vil styre hele familien, som hun altid har gjort og hele tiden skændes med sin lillesøster. Marias forældre er utilfredse med, at det er INGER der køber tøj til Maria og beder om lov til selv at købe tøjet og fremover får forældrene penge til at købe tøj for og alt Marias tøj bliver købt i Føtex. INGER kan mærke, at hun er ked af ikke at skulle købe tøj til Maria, og hun syntes at det er noget grimt og billigt taberagtigt tøj, forældrene vælger i modsætning til det, hun selv plejede at købe, selvom Maria egentlig virker glad for det tøj forældrene køber.

Den kommende weekend er Maria hjemme, og da hun kommer tilbage til institutionen om søndagen er hendes hår blevet klippet af, og de andre børn griner af hende. INGER får helt ondt i maven af at se Maria og syntes heller ikke at det er pænt. INGER taler med sine kollegaer om det, men det lader ikke til, at Maria går så meget op i det.

Forældrene brokker sig. De siger, at pædagogerne i institutionen ”køber” Maria ved at købe gaver og legetøj til hende og fortæller, at de ikke ved, hvad de skal give hende i fødselsdagsgave, da Maria slet ikke har nogle gaveønsker, fordi de mener, at institutionen har givet hende alt, hvad hun ønsker sig. Maria bliver i den kommende tid ved med at spørge INGER om hun ikke vil købe noget til hende, men INGER må sige at det nu er hendes forældre der tager sig af det.

Forældrenes utilfredshed tager i den kommende tid til, og der bliver over for institutionens ledelse rettet en del kritik mod pædagogernes arbejde, og af at Maria udvikler sig for langsomt. Særligt INGER bliver kritiseret, idet Marias forældre ikke mener at INGER kan finde ud af at pakke tøj til Marias weekender, og at der roder for meget på hendes værelse. Forældrene ender med at tage kontakt til kommunen med henblik på at få afsluttet anbringelsen.

Spørgsmål til case Maria, syv år, og INGER

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde pædagogen have undladt at indrette barnets værelse?	☐	☐	☐
2. Burde pædagogen have samarbejdet med Marias forældre og ventet med at indrette Marias værelse til Maria havde lært at opføre sig ordentligt?	☐	☐	☐

3. Hvorfor?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Mener du at Inger gennem sin omsorg for Maria har ødelagt Marias relation til hendes forældre?	☐	☐	☐
5. Hvis ja. Er dette et problem, der skal gøres noget ved?	☐	☐	☐
6. Mener du at INGERs forhold til Maria er uprofessionelt?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Burde INGER være ærlig over for Marias forældre og fortælle hvad hun og de andre mener om deres valg af tøj?	☐	☐	☐
8. Burde INGER have snakket mere med Marias forældre og fulgt deres ønsker?	☐	☐	☐
9. Mener du at pædagogen er med til at fremmedgøre barnet for sine forældre ved at påvirke hendes tøjstil og frisure i en retning, hun syntes er pæn og tidssvarende?	☐	☐	☐
10. Mener du forældrene er jaloux på INGER?	☐	☐	☐

11. Hvordan bør INGER arbejde med disse følelser hos forældrene?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
12. Mener du at dine holdninger til denne case ville være anderledes hvis Maria havde en anden etnisk oprindelse end dansk?	☐	☐	☐

Case Ahmed, fire år

I børnehaven Mariehønen modtager man Ahmed fra Pakistan, som er fire år. Han har boet i Danmark siden sin fødsel, men han har ikke tidligere været i institution. Faderen går pt. hjemme og passer lillebror på knap tre år, indtil han også kan få plads i børnehaven. I løbet af ganske kort tid efter drengens start, får han legekammerater og institutionens personale vurderer, at han hurtigt har vænnet sig til at bruge institutionens rammer og ser ud til at trives. Pædagogerne oplever, at Ahmed kan begå sig nogenlunde på dansk og pædagogernes førstehåndsindtryk er, at han klarer sig fint. Stue-pædagogerne, som ikke er sproguddannede, mener, at hans danske sprog er nuanceret, hvilket de også fortæller moderen. Moderen bliver glad for at høre dette og udtrykker sin taknemmelighed og glæde over pædagogernes indsats.

Efter kort tid begynder en række problemer dog at dukke op. De andre børn klager over, at Ahmed driller. Når personalet kontakter Ahmed og konfronterer ham med hans drillerier, ser han, ifølge pædagogerne, meget angrende ud. Han svarer med ja eller nej på pædagogernes spørgsmål og irettesættelser. Pædagogerne, der nu er blevet mere opmærksomme på Ahmed, opdager efter kort tid, at drengen dagligt er i konflikt og driller, og at hans danske sprogkundskaber i virkeligheden ikke er særligt gode.

Pædagogerne tager flere gange en snak med ham men lige lidt hjælper det. De siger næsten ikke noget til forældrene om drengens mange konflikter og få danskkundskaber. Pædagogerne på stuen synes ikke rigtig, at der har været tid til, at kunne gå fra i et særskilt rum og forklare moderen og faderen, hvad de har observeret omkring drengen i forhold til hans sociale samspil med de andre børn og hans trivsel i institutionen. Pædagogerne opdager efter et stykke tid, at drengen reelt set ikke benytter sig af børnehavens tilbud til børnene. Han bruger ikke de forskellige værksteder til at lave aktiviteter i, leger dog lidt med lidt legetøj hist og her, opholder sig meget på legepladsen, hvor han flakker lidt rundt, cykler, gynger og ofte kommer i konflikt. Drengen møder megen negativ kontakt i sin dagligdag, fordi han meget tit er i konflikter. Pædagogerne opdager også, at drengen er i meget lidt positiv kontakt med de voksne i børnehaven.

Da drengen har gået i institutionen i ni måneder, beslutter pædagogerne på et personale møde at iværksætte aktiviteter og projekter, som tager udgangspunkt i, hvad Ahmed leger med og på den måde gøre ham attraktiv at lege med for de andre børn. De beslutter også, at han skal tilbydes sprogstimulering, som helst skal foregå en gang ugentligt. De håber, at de andre børn derigennem vil opdage nye sider hos drengen.

Pædagogerne vurderer efter yderligere tre måneder, at disse aktiviteter har haft en positiv effekt på Ahmeds sociale relationer samt hans sprog. Kontakten til de voksne er også blevet bedre. Pædagogerne på drengens stue føler nu, at de har god grund til at være stolte af deres indsats. Dog har sprogstimuleringen ikke været optimal, da den er blevet aflyst hver anden gang på grund af sygdom. Grundet den positive effekt af aktiviteterne, har pædagogerne på stuen ikke set nogen grund til at fortælle forældrene om de problemer drengen tidligere har haft med de andre børn. De vil heller ikke orientere om hans manglende sproglige kundskaber på dansk. Personalet vurderer at det er nok i det daglige at fortælle drengens forældre, hvad de foretager sig på stuen/institutionen i al almindelighed.

Fortsættes næste side

Efter at have været i institutionen i et og et halvt år skal Ahmed nu deltage i *skoleforberedende aktiviteter* og skal opnå kendskab til bogstaver, forholdsord, farver, klokken, tal, at kunne modtage en kollektiv besked m.m. Det går hurtigt op for en af de sproguddannede pædagoger, som kommer fra en anden stue end Ahmeds, at han har store problemer rent sprog- og forståelsesmæssigt. Hun oplever, at drengen ingen referencerammer har, når der bliver fortalt eventyr eller f.eks. talt om frugter og grønsager. Hun finder det vanskeligt at finde tid til at hjælpe Ahmed, da der er 30 børn som skal gøres skoleklare. Hun lader ham i en periode bare følge med så godt han kan. Den sproguddannede pædagog kontakter lederen og fortæller om drengens vanskeligheder og den manglende tid til at hjælpe ham. Lederen beder pædagogen om at gøre det så godt hun kan, da hun ikke lige har tid til at tage sig af den problematik lige nu. Pædagogen føler sig magtesløs og gør ikke mere ved problemet.

Da drengen ofte ikke ved eller forstår, hvad de forskellige opgaver går ud på, begynder han at blive urolig. Han forstyrrer de andre børn. Pædagogen lader stå til og tænker, at det ville være godt med en forældresamtale. Men hun føler, at hun ikke kender forældrene godt nok til at fremlægge drengens forskellige problemer nuanceret og frygter deres reaktion, især fordi hun har hørt moderen udtrykke en forventning om, at han skal starte i skole efter sommerferien. Samtidig ved hun, at det er hendes opgave at informere forældrene og skolen.

Pædagogen føler sig brødebetynget, da det først er i det skoleforberedende forløb, at hun, som sprogpædagog er blevet bevidst om de massive sproglige problemer Ahmed har og følgevirkningerne af disse. Pædagogen ved godt, at hun bliver nødt til at fortælle forældrene og skolen, at han ikke er ”skoleparat”. Hun beder om en snak med personalet på hans stue og fortæller dem, at de er nødt til at indkalde forældrene til samtale med tolk. Forældrene skal informeres om sprogpædagogens bekymringer. Personalet på stuen ønsker ikke at deltage i samtalen og forklarer, at de jo ikke er sproguddannede og derfor ikke føler sig rustet til denne samtale. De synes, at sprogpædagogen skal tage samtalen alene og fortæller samtidig, at de til samtalen, er bange for at fremstå som dårlige og passive pædagoger overfor forældrene, fordi drengens vanskeligheder først kommer frem nu.

Spørgsmål til case Ahmed, fire år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er du enig i stuepædagogernes håndtering af Ahmeds konflikter med de andre børn, da stuepædagogerne beslutter at iværksætte aktiviteter, der tager udgangspunkt i hvad Ahmed leger med?	☐	☐	☐

2. Hvordan burde pædagogerne have håndteret, at Ahmed driller og ofte er i konflikt med de andre børn?

_____

_____

_____

		Ja	Nej	Kan ikke svare
3.	Burde pædagogerne undlade at irettesætte Ahmed, når han driller og kommer i konflikt, for at undgå at han har for meget negativ kontakt med de voksne?	☐	☐	☐
4.	Burde stuepædagogerne have varetaget sprogstimuleringen løbende i forbindelse med Ahmeds hverdagsaktiviteter i stedet for at fastsætte et tidspunkt en gang om ugen?	☐	☐	☐
5.	Burde lederen have opdaget stuepædagogernes beskedne forældresamarbejde med drengens forældre og grebet ind?	☐	☐	☐
6.	Bør stuepædagogerne deltage i samtalen med forældrene?	☐	☐	☐

7. Hvilke fordele og ulemper kan der være ved, at sprogpædagogen tager samtalen med forældrene alene?

		Ja	Nej	Kan ikke svare
8.	Bør pædagogerne sige til forældrene, at Ahmed ikke kan starte i skole efter sommerferien?	☐	☐	☐
9.	Bør institutionen sætte ekstra kræfter ind på at forsøge at gøre Ahmed parat til at starte i skole efter sommerferien?	☐	☐	☐
10.	Bør institutionen få hjælp ude fra til at afhjælpe Ahmeds sprog- og forståelsesvanskeligheder?	☐	☐	☐

11. Hvordan kan institutionens pædagoger forbedre Ahmeds sprogkundskaber?

Case AMINA OG SIGNE

AMINA og SIGNE er pædagoger i børnehuset Blomsten, hvor de begge arbejder i børnehaven med de tre- til seksårige børn. AMINA er husets dramapædagog og er tilknyttet dramaværkstedet. SIGNE, der er begyndt som stuepædagog for to måneder siden, er meget interesseret i at lære om drama og har derfor spurgt AMINA, om hun må være lidt med på sidelinjen, når AMINA laver dramaøvelser og teater med børnene tirsdag og torsdag. SIGNE vil gerne gøre sig nogle erfaringer med, hvad man kan med den aldersgruppe. AMINA synes, at det er en god ide.

I dag er der 15 børn, som har meldt sig til drama. AMINA kalder dem sammen. De sidder i en rundkreds, og AMINA sætter sig sammen med børnene i kredsen. Hun siger til dem: ”I dag skal vi lege vaskehal, og I skal alle sammen finde på en bil, I skal være.” Da SIGNE kommer ind i rummet, gør AMINA tegn til, at hun skal komme og sidde i rundkredsen sammen med de andre. SIGNE ryster blidt på hovedet, hun peger over mod væggen og markerer, at hun vil sætte sig på gulvet ved væggen. AMINA nikker lidt forvirret tilbage. AMINA spørger børnene, om de har tænkt på, hvilken bil de vil være. ”Jaaaaa,” råber børnene højt og hopper op og ned på deres knæ.

AMINA fortæller børnene, at de skal danne to rækker over for hinanden. De skal sætte sig på knæ og bruge deres hænder og arme som vaskebørster inde i vaskehallen. Nogle af børnene er så småt ved at danne en række på den ene side. Andre fjumser stadig lidt rundt og kilder hinanden. Det er tydeligt, at nogle af børnene allerede har prøvet legen og ved, at de bliver kildet, når ”deres bil” kører igennem vaskehallen. Pludselig hører AMINA SIGNE råbe til børnene med vred stemme: ”Hold nu op med at pjatte og lad være med at ødelægge teaterlegen.” AMINA og børnene standser brat og kigger alle lidt forskrækket på SIGNE, som nu har rejst sig fra sin plads. AMINA kalder de sidste børn til sig og guider dem hen til den række, der ikke er fyldt op. Alle børnene sidder nu på knæ over for hinanden. For enden står AMINA og spørger Rie, der er det første barn i rækken til venstre, hvilken bil hun skal være. Rie svarer: ”En pruttebil.” Alle børnene og AMINA griner. SIGNE går hen til Rie og siger sammenbidt til hende, at hun skal holde op med at være så fjollet, ellers må hun gå ud af rummet. SIGNE og AMINA får øjenkontakt, AMINA kigger spørgende og med rynkede bryn på SIGNE. Hun beder børnene være klar med deres vaskebørster og beder pruttebilen om at køre igennem vaskehallen. Alle børnene griner og vasker/kilder Rie, mens hun kravler mellem de to rækker børn. SIGNE har sat sig over for AMINA og spørger nu barnet til højre, hvilken bil det vil være. Barnet svarer: ”En blomsterbil” og kravler igennem. Igen bliver der grinet. Sådan fortsætter det nogle gange, indtil de når til Eva på fire og et halvt år. Eva sidder stille uden at gøre noget. Pædagogerne i institutionen opfatter generelt Eva som en normalt udviklet, sød, men genert pige. Hun har en udtalefejl og går to gange ugentlig i taleskole.

SIGNE spørger med anstrengt stemme Eva, hvad hun vælger. Eva ser sig omkring, alle børnene kigger på hende. Eva siger ingenting, kigger ned og gemmer ansigtet lidt. SIGNE sukker højlydt og spørger igen: ”Hvad vil du være? Bestem dig nu.” Eva svarer ikke, hendes mundvige dirrer, der er kommet tårer i øjenkrogen og røde plamager på kinderne. SIGNE siger nu til Eva, at så vil hun vælge for hende. SIGNE siger: ”En pigebil” og beder Eva om at kravle igennem. Eva viser tydeligt med sin krop, at hun ikke vil kravle igennem. SIGNE siger til børnene: ”Så nu kommer Eva, er I klar til at give hende en rigtig skrubbetur?” Hun puffer Eva af sted, og Eva kravler modvilligt igennem rækken. Da hun kommer til enden af rækken, sætter hun sig. Mange af børnene kigger hen på Eva. Hun gemmer sit ansigt i hænderne og lægger sig på alle fire med hovedet ned i gulvet. AMINA går hen og sætter sig ved siden af Eva. Hun aer hende på ryggen og hvisker hende i øret, at hun var en meget modig bil. AMINA spørger Eva, om hun ikke har lyst til bare at sidde sammen med hende, mens SIGNE leger legen færdig. Eva kigger forsigtigt op og nikker.

Spørgsmål til case AMINA OG SIGNE

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde AMINA have taget SIGNE til side og have fortalt hende, at det er i orden at børnene griner og er lidt urolige, da SIGNE siger: ”Hold nu op med at pjatte og lad være med at ødelægge teaterlegen”?	☐	☐	☐
2. Burde AMINA, inden dramaaktiviteten gik i gang, have fortalt SIGNE, hvordan hun arbejder, og forklaret hende, hvilke forventninger hun har til børnenes engagement, lydhørhed og opmærksomhed, således at SIGNE var helt på det rene med, hvad der skulle ske?	☐	☐	☐
3. Burde AMINA have informeret SIGNE om, hvilke forventninger hun havde til hende, som deltagende voksen i forløbet?	☐	☐	☐
4. Burde AMINA have grebet ind, da SIGNE skælder Rie ud for at være fjollet, da Rie vil være en pruttebil?	☐	☐	☐
5. Burde SIGNE have forstået, at børnene gerne må fjolle, da AMINA kiggede på hende med rynkede bryn, fordi hun skældte Rie ud?	☐	☐	☐
6. Burde AMINA have undladt at kigge med rynkede bryn på SIGNE, da SIGNE skældte Rie ud?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til spørgsmål 8.

7. Hvad skulle AMINA i stedet have gjort?
(Sæt kun et kryds)

1. Ingenting ☐
2. Bedt SIGNE blande sig udenom ☐
3. Sagt til SIGNE, at der er i orden, at børnene fjoller ☐
4. Bedt SIGNE om at forlade teaterlegen ☐
5. Andet _____ ☐

_____

_____

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Må børnene vide, at AMINA og SIGNE er uenige om, hvordan teaterlegen skal gennemføres?	☐	☐	☐
9. Mener du, at AMINA havde for høje forventninger til SIGNES deltagelse, da SIGNE kun har sagt, at hun vil være med på ”sidelinjen”?	☐	☐	☐
10. Mener du, at SIGNE burde være opmærksom på Eva og hendes tydelige ubehag ved at være i fokus?	☐	☐	☐
11. Mener du, at SIGNE overskred Evas grænser og manglede respekt for, at Eva ikke var klar til at deltage i aktiviteten?	☐	☐	☐

12. Hvordan kunne SIGNE i stedet have hjulpet Eva med i legen?

_____

_____

_____

_____

	Ja	Nej	Kan ikke svare
13. Burde AMINA have stoppet SIGNE, da hun pressede Eva til at deltage?	☐	☐	☐
14. Har generte børn som Eva nogle gange brug for at blive presset til at deltage i en leg de er tilbageholdende for at deltage i?	☐	☐	☐
15. Er det vigtigt for en leg, som teaterlegen, at alle børn deltager på samme præmisser?	☐	☐	☐
16. Burde SIGNE og AMINA have stoppet legen og startet en anden leg, da Eva blev utilpas ved legen?	☐	☐	☐
17. Bør AMINA konfrontere SIGNE med hendes manglede fornemmelse for aktiviteten og indlevelse i, hvor det enkelte individs personlige grænser går?	☐	☐	☐
18. Bør AMINA give SIGNE en chance mere og lade hende deltage i endnu en dramaaktivitet?	☐	☐	☐

Case Lucas, tre år

Lucas er tre år og enebarn. Han bor i et stort socialt boligkompleks og går i en af områdets børnehaver. Han holder meget af at være ude at lege på børnehavens legeplads, hvor der er mange muligheder for at beskæftige sig med forskellige ting. Ud over almindeligt børnehaveudstyr er der bl.a. høns og kaniner, der er et udendørs træværksted, der er bålplads, der er en lille skov, hvor man kan klatre i træer – og der er forskellige steder, hvor man kan grave. Når det har regnet, er der også pytter med vand, som man kan blande med jord og sand.

Lucas bliver hver dag afleveret af sin mor omkring kl. 7, og han bliver hentet igen omkring kl. 16. Moderen er lige blevet arbejdsløs, men har tidligere haft ufaglært arbejde i en lokal virksomhed. Hun er alene med Lucas. Pædagogerne har indtryk af, at moderen generelt synes godt om børnehaven, men moderen er utilfreds med, at både Lucas og hans flyverdragt meget ofte er snavsede, når hun henter ham om eftermiddagen.

En eftermiddag, hvor en af pædagogerne står i garderoben, lægger han mærke til, at moderen bliver rigtig vred, da hun kommer for at hente Lucas og ser hans snavsede flyverdragt. Moderen skælder højlydt ud på Lucas: ”Nu har jeg lige vasket din flyverdragt i går aftes, og nu skal jeg hjem og vaske den igen.” Lucas er tavs og ser ned i jorden. Moderen står et øjeblik med begge hænder i siden og kigger bebrejdende på ham, før hun fortsætter: ”Det kan ikke være rigtigt, at du skal blive så mudret hver dag. Og i dag stinker både du og flyverdragten oven i købet af røg.” Lucas bliver ked af det, hans mund bæver.

Pædagogen siger: ”Lucas har haft sådan en god dag, han har leget så dejligt, især med Gustav og Mads, og han hjalp til med at lave bål og holde det ved lige i rigtig lang tid. Bagefter gravede han efter regnorme.” Pædagogen tilføjer: ”Det er svært at undgå at blive snavset, når man er så glad for at være ude, som Lucas er.”

Moderen svarer: ”Jeg er træt af at vaske flyverdragt hver eneste dag, Lucas blev aldrig så beskidt, da han gik i vuggestue, også selv om han var ude at lege. Det kan ikke være rigtigt, at han skal blive så snavset, prøv lige at se hans støvler. Det må være pædagogernes ansvar, at børnene ikke bliver så beskidte.”

Spørgsmål til case Lucas, tre år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde pædagogen med det samme have stoppet moderen, da hun skælder Lucas ud?	☐	☐	☐

2. Hvad burde pædagogen have sagt til Lucas' mor for at stoppe udskældningen af Lucas? (Sæt kun et kryds)

a) "Det er ikke rimeligt, at du skælder Lucas ud, han kan ikke gøre for det." ☐

b) "Lucas har ellers haft sådan en dejlig dag. Så gør det da ikke noget, at flyverdragten er snavset." ☐

c) "Prøv at se, hvor ked af det Lucas bliver, når du skælder ham ud." ☐

d) Andet, hvad? _____ ☐

e) Pædagogen bør ikke stoppe udskældningen af Lucas. ☐

f) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
3. Er du enig med pædagogen, da hun prøver at aflede moderen fra skælde ud ved at fortælle hende om Lucas' dag i børnehaven, og hvor dejligt han har haft det?	☐	☐	☐
4. Bør pædagogen sige til Lucas mor, at hun skal komme og tale med pædagogen, når hun er utilfreds, i stedet for at skælde Lucas ud?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogen sige, at Lucas sagtens kan komme i børnehave i en flyverdragt, som ikke er ren?	☐	☐	☐
6. Bør pædagogen sige til Lucas' mor: "Jeg kan godt forstå, at det er irriterende, men det er ikke noget, vi kan gøre noget ved i børnehaven. Her bliver børn altså beskidte, når de er ude at lege"?	☐	☐	☐
7. Bør pædagogen tilbyde moderen at passe særligt på, at netop Lucas ikke bliver så snavset?	☐	☐	☐
8. Bør pædagogen prøve at lave særlige indendørs aktiviteter, der kan tiltrække Lucas, når det er meget mudret udenfor?	☐	☐	☐
9. Bør pædagogen foreslå moderen, at hun anskaffer en ekstra flyverdragt og støvler, som Lucas kan bruge, når han er på legepladsen?	☐	☐	☐

Moderen fortæller pædagogen, at hun ikke har råd til at anskaffe en ekstra flyverdragt, og at hun synes, det er ”dybt pinligt og meget ubehageligt at gå med en møgbeskidt Lucas hjem igennem bebyggelsen”.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
10. Bør pædagogen sige, at hun godt kan forstå, at moderen synes, det er pinligt og meget ubehageligt at gå hjem med Lucas, når han er meget snavset?	☐	☐	☐
11. Bør pædagogen sige, at der ikke er nogen, der lægger mærke til, at Lucas er snavset. Det er de andre børn også tit?	☐	☐	☐
12. Bør pædagogen sige, at hun nok skal holde Lucas inde, når det er særligt mudret udenfor?	☐	☐	☐
13. Bør pædagogen over for personalegruppe og bestyrelse foreslå, at børnene ikke kommer ud at lege, når der er vådt på legepladsen?	☐	☐	☐
14. Bør pædagogen tilbyde moderen en samtale om, hvordan de sammen kan gøre afhentningen af Lucas til en rar oplevelse for alle?	☐	☐	☐
15. Bør pædagogen over for personalegruppe og bestyrelse foreslå, at børnehaven anskaffer nogle ekstra flyverdragter og støvler, som børn kan låne og have på, når de er på legepladsen?	☐	☐	☐
16. Bør pædagogen tage særlige hensyn til netop Lucas’ mors ønsker om, at flyverdragten ikke må blive beskidt, fordi hun ellers skælder Lucas ud?	☐	☐	☐

17. Hvilke faglige overvejelser bør pædagogen lægge vægt på i sin beslutning om, hvordan Lucas’ behov bør afvejes i forhold til moderens?

Til sidst sukker moderen opgivende: ”Jeg ved slet ikke, hvad jeg skal gøre. Han er altid så mudret, og jeg kan jo ikke vaske tøj hver dag.” Pædagogen svarer: ”Ja, jeg kan da godt forstå dig, Lucas bliver jo tit meget snavset.”

	Ja	Nej	Kan ikke svare
18. Er du enig med pædagogen i dette svar?	☐	☐	☐

Case Olivia, seks og et halvt år

Olivia er begyndt i SFO for et halvt år siden. Hun er glad for at være i SFO'en og er især meget glad for HANNE, hendes kontaktpædagog. Olivia leger godt med de andre børn, men hun kan også godt lide bare at være sammen med HANNE og sidde hos hende og snakke. HANNE føler sig ikke tæt knyttet til Olivia.

En eftermiddag sidder Olivia sammen med HANNE på legepladsen. Olivia snakker løs, og HANNE svarer en gang imellem med et "ja" eller "nej". Olivia har været sammen med HANNE det meste af dagen, først sad hun sammen med hende om morgenen, så legede hun sammen med et par piger, men da HANNE begyndte at bage boller sammen med en gruppe børn, kom Olivia straks og ville være med. Den sidste time har Olivia gået rundt efter HANNE og snakket med hende og deltaget i alt, hvad HANNE laver. HANNE er begyndt at blive irriteret over, at Olivia følger efter hende. Hun rejser sig, børster noget sand af bukserne og siger i et bestemt tonefald, at nu skal Olivia lege lidt med nogle af de andre børn. HANNE foreslår, at Olivia går over i sandkassen, hvor en gruppe børn tegner figurer i sandet. Olivia tøver lidt og ser op på HANNE, men HANNE vender sig og begynder at gå. Olivia rejser sig og går over til sandkassen og spørger de andre børn, om hun må være med. Et øjeblik efter er hun i gang med at tegne i sandet.

HANNE går over til pædagogmedhjælperen i den anden ende af legepladsen. De står lidt væk fra børnene, og HANNE siger lavt, at hun bliver så irriteret på Olivia, når hun hænger på hende hele dagen. Hun trænger til at få lidt ro. Pædagogmedhjælperen nikker imødekommende, og HANNE fortsætter: "Hvis det så bare var et af de andre børn, men Olivia er så kedelig. Vil du ikke tage hende, hvis hun kommer hen til mig igen?" Pædagogmedhjælperen svarer, at det kan hun da godt.

Et par minutter efter kommer Olivia hen til HANNE og tager hende i hånden: "Kom HANNE, kom og se min sandfigur," stråler Olivia glad og stolt. HANNE sender et blik til pædagogmedhjælperen, som bøjer sig ned mod Olivia og siger: "Åhr, Olivia, må jeg ikke få lov at se din sandfigur i stedet? Jeg vil rigtig gerne se den." Olivia ser op på HANNE og prøver at få begge de voksne med, men HANNE bliver stående, og pædagogmedhjælperen holder Olivia i hånden og begynder at gå over til sandkassen med hende, mens Olivia ser tilbage på HANNE et par gange.

Spørgsmål til case Olivia, seks og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er du enig med HANNE, da hun siger til Olivia, at nu skal hun lege med de andre børn?	☐	☐	☐
2. Bør HANNE prøve at lade være med at vise Olivia, at hun er irriteret på hende?	☐	☐	☐
3. Bør HANNE arbejde på at blive gladere for at være sammen med Olivia, når Olivia nu er så glad for hende?	☐	☐	☐
4. Burde HANNE have undladt at tale med pædagogen om sin irritation?	☐	☐	☐
5. Burde HANNE have undladt at bede pædagogen "tage" Olivia?	☐	☐	☐

6. Hvad burde pædagogen svare, da HANNE siger til pædagogen, at hun er irriteret på Olivia og at Olivia er kedelig?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Bør den anden pædagog tale med lederen om HANNE's forhold til Olivia?	☐	☐	☐
8. Burde HANNE have gået med Olivia over til sandkassen, da Olivia gerne ville vise hende sandfiguren?	☐	☐	☐

9. Hvordan bør HANNE håndtere, at hun ikke synes særligt godt om Olivia?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
10. Bør HANNE tage sin irritation over Olivia op med lederen, hvis hun ofte bliver irriteret på Olivia?	☐	☐	☐
11. Bør HANNE tage sin irritation over Olivia op på et personalemøde, hvis hun ofte bliver irriteret på Olivia?	☐	☐	☐

12. Hvad bør personalet gøre, hvis det viser sig på personalemødet, at der ikke er nogen af medarbejderne, der synes om Olivia?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a. Bør alle medarbejderne arbejde på at komme til at kunne lide Olivia?	☐	☐	☐
b. Bør HANNE tage sig særligt af Olivia, selv om hun ikke synes om hende?	☐	☐	☐
c. Bør en af de andre pædagoger tage sig af Olivia, så HANNE bliver aflastet?	☐	☐	☐
d. Bør personalet prøve at få Olivia til hverken at hænge så meget på HANNE eller på nogen af de andre pædagoger?	☐	☐	☐
e. Bør HANNE prøve at forklare Olivia, at HANNE bliver træt af hende, når Olivia hænger på hende hele tiden?	☐	☐	☐
f. Bør personalet aflaste hinanden ved at skiftes til at ”tage” Olivia?	☐	☐	☐
g. Bør personalet undlade at gøre noget?	☐	☐	☐

h. Bør personalet gøre andet, hvad?

_____

_____

Case Hanna, næsten to år, og Bo, halvandet år

Det er lige efter eftermiddagsmaden. Døren er åben fra stuen ud til fællesrummet og garderoben, og børnene leger selv rundt omkring.
Bo har fundet en støvle i garderoben og går rundt med den på den ene fod. Han går over til reolen og finder nogle klodser frem. Hanna sidder stadig ved bordet, men er færdig og hopper nu selv ned fra den høje stol og løber ud i garderoben.
Pludselig kommer hun glædestrålende ind igen og smiler til Bo og siger: ”See døvle.” Hun sætter en støvle magen til den, Bo har, på gulvet ved siden af ham og gentager: ”See døvle.” Bo smiler til hende og strækker benet bagud for at stikke foden ned i støvlen. Hanna løber glad ud i fællesrummet igen.

Spørgsmål til case Hanna, næsten to år, og Bo, halvandet år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Kan det at tage en støvle på være en måde, hvorpå Bo vil fortælle de voksne, at han gerne vil ud?	☐	☐	☐
2. Ville du tillade, at børnene tog støvler på indendørs?	☐	☐	☐
3. Ville du som voksen kommentere dette forløb over for Bo bagefter?	☐	☐	☐
4. Ville du som voksen kommentere dette forløb over for Hanna bagefter?	☐	☐	☐
5. Er dette et eksempel, du ville videregive/dokumentere over for forældrene?	☐	☐	☐

Case Aysa, fire år

LONE (medhjælper) og JASMINA (pædagog) har en gruppe på otte børn på tre- til fire år med til sproglige aktiviteter nogle timer et par gange om ugen.

Aysa, der lige er fyldt fire år, er en pige med gang i, og hun har svært ved at sidde stille ret længe ad gangen, især når der bliver læst højt. Det er første gang Aysa er med i sprogværkstedet. Aysa rejser sig fra rundkredsen under højtlæsningen og løber rundt og griner og siger lyde. JASMINA beder LONE om at hente Aysa. LONE tager Aysa med tilbage i rundkredsen og sætter hende på sit skød. Aysa ser ud, som om hun havde ventet på dette, men hun er svær at sidde med, da hun vrider sig og griner højt til de andre børn, hvilket forstyrrer dem. Til sidst går LONE ud med pigen. Bogen er snart slut, og de andre børn kommer også ud. Nu er det frokost.

Næste gang Aysa er i sprogværkstedet med de samme voksne og de andre syv børn, gentager mønstret sig, da det kommer til højtlæsningen: Aysa rejser sig og begynder at løbe rundt og fjolle. Denne gang har de voksne besluttet ikke at gå efter hende, men bare fortsætte med højtlæsningen. De lader begge, som om de ikke har set hende, og snakker i stedet med børnegruppen om billederne i bogen. De andre børn lader sig ikke forstyrre af Aysa, og lidt efter kommer hun tilbage og sætter sig blandt dem i rundkredsen igen. Hun bliver nu siddende, til historien er slut, og alle skal ud.

Spørgsmål til case Aysa, fire år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er det en god ide, at Aysa er med i sproggruppen, når hun har så svært ved at sidde i en gruppe og lytte?	☐	☐	☐
2. Ville du lade Aysa løbe rundt, samtidig med at de andre børn sidder i rundkreds?	☐	☐	☐
3. Tror du, de voksne også havde ladet Aysa løbe rundt i anden omgang, hvis det havde forstyrret de andre børn?	☐	☐	☐
4. Ville du tale med de andre børn om det, der sker med Aysa, da hun bliver taget ud af gruppen?	☐	☐	☐
5. Kunne du forestille dig, at Aysa fik læst højt alene sammen med LONE i et andet rum, mens JASMINA blev sammen med de andre børn?	☐	☐	☐
6. Ville du tale med Aysa om det positive i, at hun selv slutter sig til gruppen i anden omgang?	☐	☐	☐
7. Er det en god ide at planlægge en sprogaktivitet som denne lige før frokost?	☐	☐	☐
8. Ville eksemplet kunne bruges til dokumentation af arbejdet i sprogværkstedet?	☐	☐	☐

Case Lau, to år og Lilje, tre år

Vuggestuen er i Zoologisk Have, og pædagogen ANNA går rundt med to børn, Lau på godt to år og Lilje på tre år.
På et tidspunkt er de kommet over til zebraerne. Lau siger: ”Se, hest.” ”Nej,” siger Lilje, ”det er en zebra.” ”Nej,” siger Lau, ”hest”.

De to børn står og diskuterer lidt, og ANNA prøver også at forklare Lau forskellen på en zebra og en hest. ”Denne her har striber, det har heste ikke.”
Inden de går derfra, siger Lau meget bestemt: ”Hest!”

De går rundt og ser mange andre dyr, og de spiser frokost. Inden de går hjem, kommer de forbi zebraerne igen sammen med den anden gruppe vuggestuebørn og deres pædagog. ”Se,” siger Lau, ”zebra – striber.” Han ser tilfreds rundt på de andre børn og voksne.

Spørgsmål til case Lau, to år og Lilje, tre år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Ville du sige noget til Lau efter denne sidste oplevelse, hvor han siger zebra?	☐	☐	☐
2. Ville du blande dig i Laus og Liljes diskussion af heste og zebraer?	☐	☐	☐
3. Ville du ved hjemkomsten fortælle forældrene om denne episode, mens Lau hørte på det?	☐	☐	☐
4. I vuggestuen er der mange zoo-dyr og pegebøger med forskellige dyr, både vilde og husdyr. Bør pædagogerne vende tilbage til denne oplevelse ved hjælp af disse ting i dagene efter?	☐	☐	☐
5. Ville dette eksempel kunne bruges til dokumentation i forbindelse med de seks læreplanstemaer?	☐	☐	☐

Case ANJA, Helene, Johan og Marie, otte år

ANJA står i SFO'ens køkken og er ved at rydde rester fra eftermiddagsmaden væk, da Helene på otte år grædende kommer ud til hende. ANJA spørger deltagende om, hvad der er sket. Helene fortæller stadig smågrædende, at hun var inde i musikrummet med Marie og Johan, der er jævnaldrende med Helene, og at de ikke kunne blive enige om, hvilken musik de skulle høre.

"Hvad gjorde I så?" spørger ANJA. "Så blev vi enige om at stemme om det ved at spørge de andre børn i alrummet om, hvad de ville stemme på og så spille den CD, der fik flest stemmer" fortæller Helene nu mere rolig, mens ANJA nikker opmuntrende. Helene fortsætter: "Jeg ville gå ud og spørge de andre, men så ville Johan med, og det ville jeg ikke have". "Hvorfor ikke?" spørger ANJA. "Nej, for han vil bare kontrollere, om jeg snyder og sætter flere krydser ved den, jeg gerne vil høre, og det gør jeg ikke". "Hvad skete der så?" spørger ANJA. "Så ville Johan ud og skubbede mig hårdt væk fra døren" siger hun vredt. "Så blev du ked af det, men vil du gerne lege med dem igen?" spørger ANJA. "Ja," sukker Helene. "Så går jeg ind og taler med de andre. Vil du blive her imens, så henter jeg dig bagefter?" Helene nikker.

ANJA går ind i musikrummet, hvor hun siger til de andre børn, at hun har talt med Helene, og at hun nu gerne vil høre deres historie. Johan fører ordet og siger, at det var bedre, at de var to om at spørge de andre, og at han ikke troede, Helene ville snyde. Nu har de fundet ud af, at de på skift bestemmer hvilken CD, der skal spilles.

Spørgsmål til case ANJA, Helene, Johan og Marie, otte år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er du enig i ANJAS måde at støtte Helene på, da ANJA siger: "Så blev du ked af det, men vil du gerne lege med dem igen?"?	☐	☐	☐
2. Burde ANJA i stedet have foreslået Helene at lege noget andet?	☐	☐	☐
3. Er du enig i, at ANJA går ind til de andre børn for at hjælpe med at afklare problemet?	☐	☐	☐
4. Burde ANJA have taget Helene med ind til de andre børn?	☐	☐	☐
5. Burde ANJA have sagt til Helene, at Helene selv skulle gå ind og tale med de andre børn?	☐	☐	☐
6. Burde ANJA have sagt til Johan, at han ikke må skubbe Helene?	☐	☐	☐
7. Burde ANJA have skældt Johan ud, fordi han skubbede Helene?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Er det din erfaring, at børn ofte hurtigt går i gang med noget helt andet, hvor den voksne tror, at de er meget interesserede i at finde en løsning på problemet?	☐	☐	☐
	Ja	Nej	Kan ikke svare
9. Ville de voksne kunne hjælpe børnene ved mere generelt at snakke med dem om, hvilke løsningsmuligheder der er, når der er flere børn, der vil noget forskelligt?	☐	☐	☐

Case Skolegruppe i børnehave

I børnehaven er der lavet en skolegruppe af de 10 børn i alderen fem til seks år, der næste sommer skal begynde i skole. De arbejder med forskellige opgaver, som hele gruppen skal lave.
Det er pædagogen IDA, der er ansvarlig for gruppen to formiddage om ugen.

I dag skal de arbejde med, hvordan en cykel ser ud, og hvad der skal være på den. Det er aftalt, at de senere på måneden skal på cykeltur i skoven på deres tohjulede cykler.

Børnene får en bog med billedet af en cykel og skal så selv tegne en. Nogle af børnene sukker og synes, at det er svært. IDA snakker med børnene om, hvad der skal være på en cykel, f.eks. hjul, styr, lås, ringeklokke. Alle kommer i gang med opgaven, og de kigger på hinandens tegninger og får ideer.
Til sidst har alle tegnet en cykel, og tegningerne bliver hængt op i på opslagstavlen. ”Vi kunne,” var der en, der sagde.

Næste dag snakker to af dem med IDA om, at det var rigtig svært at tegne en cykel.
En af drengene foreslår: ”Skulle vi ikke tegne en indianer, ligesom vi tegnede cykler i skolegruppen i går?” De går på jagt efter en plastikhest og en indianer, som de stiller op, og snakker om, hvad man ellers kunne tegne.

”IDA, kan man tegne en klods,” spørger Lasse. ”Det kan vi da prøve,” svarer hun, og de finder en træklods, som de stiller på bordet, og så går de i gang. De sidder længe koncentreret, og pludselig udbryder Lasse: ”Se, IDA, det ligner en rund med en streg i.” IDA spørger, hvad han mener, og han svarer: ”Ih altså, sådan et,” siger han og tegner et Ø. ”Nå,” siger IDA, ”et Ø”.
”Nu har jeg lært at skrive bogstaver,” siger Lasse tilfreds og smiler.

Spørgsmål til case Skolegruppe i børnehave

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er det relevant for børnehaver at lave skoleforberedelse til børnehaveklassen med de største børn?	☐	☐	☐
2. Ville du vælge at lade børnene tegne efter en cykel i en bog?	☐	☐	☐
3. Finder du det positivt, at de kigger på hinandens tegninger?	☐	☐	☐
4. Ville du som pædagog selv gå i gang med at tegne cykel eller klods sammen med børnene?	☐	☐	☐
5. Ville du på baggrund af Lasses opdagelse af at kunne skrive bogstaver introducere det til børnene i skolegruppen næste gang?	☐	☐	☐
6. I nogle børnehaver sætter man små skilte på tingene, f.eks. *dør* på en dør og *vindue* på et vindue. Er du enig i den måde at stimulere børnenes forhold til bogstaver på?	☐	☐	☐

Case LOTTE, Lasse og Bo, seks år

Lasse og Bo er lige kommet fra børnehaveklassen til SFO'en og er nu i fællesrummet, hvor nogle er ved at spise frokost.

Drengene leger vildt, snakker, smiler og griner. Pludselig ser pædagogen LOTTE, at Lasse tilsyneladende umotiveret giver Bo et ordentligt skub i ryggen, så han falder.
Lasse siger med det samme: "Undskyld, det var ikke med vilje."
LOTTE siger til Lasse: "Du skal huske, du ikke må skubbe – men det var godt, at du sagde undskyld med det samme."
LOTTE sætter sig på hug hos Bo og nusser ham på ryggen. Han græder højlydt. Snart efter holder han op og smiler til LOTTE, som rejser sig og går over til bordene.

Hun holder dog øje med, hvad der sker med de to drenge. Kort efter ser hun Lasse rive Bo hårdt i blusen, hvorefter Lasse gemmer sig bag ved sofaen. LOTTE går over til ham og siger: "Hvorfor gør du dog det, nu var du lige så sød før og sagde undskyld?" Lasse svarer ikke og ligger stadig bag sofaen. Lotte går over og lægger armen om Bo, som småsnøfter igen. Lasse kigger på dem. LOTTE spørger igen Lasse: "Hvorfor gjorde du det?" Lasse slår blikket ned og siger "Undskyld!" Så løber han ind i et andet rum.

Spørgsmål til case LOTTE, Lasse og Bo, seks år

1. Hvem hjælper LOTTE i denne situation?

(Sæt gerne flere krydser)

Lasse ☐ Bo ☐ Ingen ☐ Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
2. Er du enig med LOTTE, da hun siger "Du skal huske, du ikke må skubbe" til Lasse?	☐	☐	☐
3. Er du enig med LOTTE, da hun roser Lasse for at sige undskyld med det samme?	☐	☐	☐
4. Er du enig med LOTTE, da hun trøster Bo første gang?	☐	☐	☐
5. Er du enig med LOTTE, da hun siger "Hvorfor gør du dog det, nu var du lige så sød før og sagde undskyld?" til Lasse?	☐	☐	☐
6. Er du enig med LOTTE, da hun anden gang går over og trøster Bo?	☐	☐	☐
7. Er du enig med LOTTE, da hun igen spørger Lasse: "Hvorfor gjorde du det?"	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Burde LOTTE, første gang Lasse skubber Bo, have spurgt drengene, om de er blevet uvenner over noget?	☐	☐	☐
9. Burde LOTTE, da Lasse river Bo hårdt i blusen, have spurgt drengene, om de er blevet uvenner over noget?	☐	☐	☐
10. Burde LOTTE have sat sig om bag sofaen til Lasse og prøvet at finde ud af, hvorfor han skubber og river i Bo, i stedet for først at trøste Bo?	☐	☐	☐
11. Burde LOTTE have spurgt Lasse, om der er noget han er ked af?	☐	☐	☐
12. Burde LOTTE have taget fat i armen på Lasse og afkrævet ham et svar, da han løber ind i det andet rum?	☐	☐	☐
13. Burde LOTTE gå efter Lasse ind i det andet rum, for at finde ud af, hvorfor han skubber og river i Bo?	☐	☐	☐
14. Er du enig i, at LOTTE ikke foretager sig mere, efter Lasses anden undskyldning?	☐	☐	☐
15. Bør LOTTE prøve at finde ud af, hvad konflikten bunder i ved at tale med Bo alene?	☐	☐	☐
16. Bør LOTTE prøve at finde ud af, hvad konflikten bunder i ved at tale med Lasse alene?	☐	☐	☐
17. Bør LOTTE prøve at finde ud af, hvad konflikten bunder i ved at tale med begge drenge sammen?	☐	☐	☐
18. Bør LOTTE opfordre Bo til at holde sig væk fra Lasse denne eftermiddag?	☐	☐	☐

Case KAREN, Aske og Magnus, seks og et halvt år

Det er eftermiddag på legepladsen. Ved de to bildæk-gynger med plads til to børn på hver er tre børn i gang med at gynge. Aske på seks og et halvt år er alene på en gynge. Ida, også seks og et halvt, samt Anna på knapt seks gynger sammen på den anden gynge.

Pædagogen KAREN står og kigger og skubber indimellem.

Magnus på seks og et halvt år kommer hen og kigger. ”Jeg vil også gerne gynge,” siger han. KAREN spørger Aske, om Magnus må gynge sammen med ham. Aske siger nej og gynger videre.

KAREN vender sig om, for at hjælpe et barn, som har fået sand i øjnene. Magnus bliver stående og vil stadig gerne gynge. Da KAREN vender sig igen, er Ida ved at hoppe ned fra gyngen. KAREN spørger igen Aske, om Magnus ikke nok må gynge sammen med ham. ”Han vil også så gerne gynge,” siger KAREN til Aske. Aske svarer: ”Ja.” Et minut efter, at Magnus er kommet op på gyngen, siger Aske stille, men bestemt: ”Jeg vil altså ikke gynge med ham.” Han gentager det et par gange. KAREN spørger Magnus, om han vil gynge med Anna i stedet. Han siger ja og hopper ned fra gyngen og går over til den anden gynge. Kort efter er Aske færdig med at gynge og går over til klatrestativet.

Spørgsmål til case KAREN, Aske og Magnus, seks og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er problemstillingen ved gyngerne kendt fra din praksis?	☐	☐	☐
2. Er legen med gynger et godt udgangspunkt for at lære sociale kompetencer?	☐	☐	☐
3. Er du enig med KAREN, da hun første gang spørger Aske, om Magnus må gynge sammen med ham?	☐	☐	☐
4. Er du enig med KAREN, da hun anden gang spørger Aske, om Magnus ikke nok må gynge sammen med ham?	☐	☐	☐

5. Er det i denne situation vigtigst at:
(Sæt kun et kryds)

a) få Aske til at dele gyngen med Magnus? ☐

b) respektere, at Aske siger fra overfor at gynge med Magnus? ☐

c) andet, hvad? _____ ☐

d) Kan ikke svare _____ ☐

6. Hvad burde KAREN have gjort, da Magnus siger ”Jeg vil også gerne gynge”?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Kan ikke svare ☐

7. Da Aske afviser at gynge med Magnus, burde KAREN så have
(Sæt kun et kryds)

a) undladt at reagere? ☐

b) sagt til Magnus, at han må spørge Aske, om han vil gynge med ham? ☐

c) spurgt Magnus, om han ikke hellere vil lege i klatrestativet? ☐

d) sagt til Aske, at han *skal* dele gyngen med Magnus? ☐

e) sagt til Aske, at nu er det Magnus' tur til at gynge? ☐

f) sagt til Aske, at han må gynge fem minutter mere, så er det Magnus' tur til at gynge? ☐

g) fortalt Magnus, at han kan komme til om et øjeblik? ☐

h) spurgt Anna, om hun vil gynge med Magnus, da Ida hopper ned fra gyngen? ☐

i) Andet, hvad? _____ ☐

j) Jeg er enig med KAREN, da hun spørger Aske en gang til. ☐

k) Kan ikke svare ☐

8. Hvilke børn får udviklet deres sociale kompetencer gennem KAREN's handlemåde?
(Sæt gerne flere krydser)

Ingen ☐ Anna ☐ Magnus ☐

Aske ☐ Ida ☐ Kan ikke svare ☐

9. Er der nogle af børnene, der lider et socialt nederlag?
(Sæt gerne flere krydser)

Ingen ☐ Anna ☐ Magnus ☐

Aske ☐ Ida ☐ Kan ikke svare ☐

10. En kollega er til stede og ser, hvad der sker ved gyngerne. Hun er uenig i KARENs måde at handle på. Bør kollegaen:
(Sæt gerne flere krydser)

a) med det samme give udtryk for sin uenighed ☐

b) tage episoden op sammen med KAREN senere samme dag ☐

c) foreslå KAREN, at episoden bruges som udgangspunkt for fælles refleksion på et personalemøde ☐

d) undlade at sige noget til KAREN ☐

e) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør personalet være enigt om, hvordan man løser episoder, hvor børn siger fra over for at lege med andre børn?	☐	☐	☐
12. Bør personalet være enigt om, hvordan man løser episoder, hvor børn siger fra over for pædagogerne?	☐	☐	☐

Case KAREN, Aske og Magnus, to og et halvt år

Det er eftermiddag på vuggestuens legeplads. Ved de to bildæk-gynger med plads til to børn på hver er tre børn i gang med at gynge. Aske på to og et halvt år er alene på en gynge. Ida, også to og et halvt, samt Anna på knapt to gynger sammen på den anden gynge.

Pædagogen KAREN står og kigger og skubber indimellem.

Magnus på to og et halvt år kommer hen og kigger. ”Osse gynge,” siger han. KAREN spørger Aske, om Magnus må gynge sammen med ham. Aske siger nej og gynger videre.

KAREN vender sig om, for at hjælpe et barn, som har fået sand i øjnene. Magnus bliver stående og vil stadig gerne gynge. Da KAREN vender sig igen, er Ida ved at kravle ned fra gyngen. KAREN spørger igen Aske, om Magnus ikke nok må gynge sammen med ham. ”Han vil også så gerne gynge,” siger KAREN til Aske. Aske svarer: ”Ja.” Et minut efter, at Magnus er kommet op på gyngen, siger Aske stille, men bestemt: ”Jeg vil altså ikke gynge med ham.” Han gentager det et par gange. KAREN spørger Magnus, om han vil gynge med Anna i stedet. Han siger ja og hopper ned fra gyngen og går over til den anden gynge, hvor KAREN hjælper ham op. Kort efter er Aske færdig med at gynge og går over til klatrestativet.

Spørgsmål til case KAREN, Aske og Magnus, to og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Er problemstillingen ved gyngerne kendt fra din praksis?	☐	☐	☐
2. Er legen med gynger et godt udgangspunkt for at lære sociale kompetencer?	☐	☐	☐
3. Er du enig med KAREN, da hun første gang spørger Aske om Magnus må gynge sammen med ham?	☐	☐	☐
4. Er du enig med KAREN, da hun anden gang spørger Aske, om Magnus ikke nok må gynge sammen med ham?	☐	☐	☐

5. Er det i denne situation vigtigst at:
(Sæt kun et kryds)

a) få Aske til at dele gyngen med Magnus? ☐

b) respektere, at Aske siger fra overfor at gynge med Magnus? ☐

c) andet, hvad? _____ ☐

d) Kan ikke svare ☐

6. Hvad burde KAREN have gjort, da Magnus siger ”Osse gynge”?

Kan ikke svare ☐

7. Da Aske afviser at gynge med Magnus, burde KAREN så have
(Sæt kun et kryds)

a) undladt at reagere? ☐

b) sagt til Magnus, at han må spørge Aske, om han vil gynge med ham? ☐

c) spurgt Magnus, om han ikke hellere vil lege i klatrestativet? ☐

d) sagt til Aske, at han *skal* dele gyngen med Magnus? ☐

e) sagt til Aske, at nu er det Magnus' tur til at gynge? ☐

f) sagt til Aske, at han må gynge fem minutter mere, så er det Magnus' tur til at gynge? ☐

g) fortalt Magnus, at han kan komme til om et øjeblik? ☐

h) spurgt Anna, om hun vil gynge med Magnus, da Ida kravler ned fra gyngen? ☐

i) Andet, hvad? _____ ☐

j) Jeg er enig med KAREN, da hun spørger Aske en gang til. ☐

k) Kan ikke svare ☐

8. Hvilke børn får udviklet deres sociale kompetencer gennem KAREN's handlemåde?
(Sæt gerne flere krydser)

Ingen	☐	Anna	☐	Magnus	☐
Aske	☐	Ida	☐	Kan ikke svare	☐

9. Er der nogle af børnene, der lider et socialt nederlag?
(Sæt gerne flere krydser)

Ingen	☐	Anna	☐	Magnus	☐
Aske	☐	Ida	☐	Kan ikke svare	☐

10. En kollega er til stede og ser, hvad der sker ved gyngerne. Hun er uenig i KARENs måde at handle på. Bør kollegaen:
(Sæt gerne flere krydser)

a) med det samme give udtryk for sin uenighed ☐

b) tage episoden op sammen med KAREN senere samme dag ☐

c) foreslå KAREN, at episoden bruges som udgangspunkt for fælles refleksion på et personalemøde ☐

d) undlade at sige noget til KAREN ☐

e) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør personalet være enigt om, hvordan man løser episoder, hvor børn siger fra over for at lege med andre børn?	☐	☐	☐
12. Bør personalet være enigt om, hvordan man løser episoder, hvor børn siger fra over for pædagogerne?	☐	☐	☐

Case JANE, LONE og OLE

På Rød Stues ugeplan står der i dag tirsdag: ”Tur for hele gruppen til nedlagt æbleplantage, hvor vi vil samle æbler og sammen lave æblegrød af dem onsdag. Vi starter klokken 9.30 og er hjemme i børnehaven kl. 13.00. Vi har madpakker med.”

Det har regnet hele morgenen, men nu er det tørvejr, og flokken på 18 børn i alderen tre til fem år og tre voksne (JANE, LONE, OLE) drager af sted i gummistøvler. De har en trækvogn med til madpakker og drikkevarer. Vognen kan så bruges til æbler på hjemturen.

Ved lågen til skoven giver børnene slip på hinandens hænder og løber glade ind i septemberskoven. Pludselig stopper de op, for skovstien er fuld af sorte skovsnegle. De går nysgerrigt i gang med at undersøge. ”Hvorfor er der så mange?” – ”Hvem kryber hurtigst din eller min?” – ”Se den har slim efter!” – ”Der er sørme en rød! Der er en til!”

De voksne venter tålmodigt. Efter ti minutter siger LONE: ”Nu skal vi videre, vi skal jo ud og plukke æbler, og der er langt endnu.” Ingen børn reagerer, de modigste er i gang med at tage en skovsnegl op i hånden, mens andre med væmmelse ser på det.

Lone tager fat i vognen og begynder at gå, men ingen reagerer og følger med. Lone kalder nu på de andre voksne. De holder et lille møde på skovstien. JANE siger: ”Lad os blive her og udnytte, at børnene selv fandt noget, de er optaget af.” LONE siger: ”Det er ærgerligt, for så ryger planen om at lave æblegrød i morgen også.” OLE foreslår, at en af de voksne med et par af børnene går til æbleområdet, så de får æbler til i morgen. LONE siger, at det er en dårlig ide: ”Så har børnene ikke oplevet, hvor æblerne kommer fra, når de skal være med til at skrælle og skære æblerne.” Jane spørger derefter: ”Kan vi ikke bare udsætte æbleturen til i morgen?” ”Det bliver svært, for på det tidspunkt skal vi være på legepladsen,” svarer LONE.

Langsomt er flere børn begyndt at røre ved sneglene; de griner, når følehornene trækkes ind ved berøring.

”Se jeg har fundet en snegl med sneglehus,” siger en lille pige og afbryder pædagogernes diskussion. ”Hvorfor har skovsneglene ikke noget sneglehus?” ”Hvor bor de henne?” Børnene er fulde af spørgsmål. En lille gruppe vil prøve at følge efter skovsneglene og se, hvor de går hen. ”Kom, måske kan vi finde deres hus.” Fra en træstamme følger de nogle snegles langsomme vandring væk fra stien.

Spørgsmål case JANE, LONE og OLE

1. Hvem er du mest enig med?

(Sæt kun et kryds)

LONE, der vil gennemføre æbleturen ☐

JANE, der vil blive på sneglestedet ☐

OLE, der vil gå med et par af børnene til æblestedet ☐

Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
2. Bør en pædagog gå videre til æbleområdet med tre børn, hvis de tilsyneladende ikke interesserer sig for sneglene, men bare leger tagfat?	☐	☐	☐
3. Bør en pædagog spørge, om der er nogle børn, der vil gå med til æbleområdet, så de kan få æbler med hjem, hvis alle tilsyneladende interesserer sig for sneglene?	☐	☐	☐
4. Bør pædagogerne inddrage børnene i beslutningen ved f.eks. at holde en afstemning om, hvorvidt de skal gå videre til æbleområdet?	☐	☐	☐
5. Må børnene høre, at de voksne er uenige om, hvad der nu skal ske?	☐	☐	☐

6. Hvordan bør JANE, LONE og OLE løse deres indbyrdes uenighed om æbleturen?

_____

_____

_____

_____

Kan ikke svare ☐

7. Hvilke af de seks temaer i de pædagogiske læreplaner mener du, at en aktivitet som ”Æbletur med efterfølgende madlavning” kunne rumme?
(Skriv 1 ved det mest oplagte tema, 2 ved det næst mest oplagte tema osv. Vælg kun temaer du finder relevante, dog **højest tre** temaer).

a) Personlige kompetencer _____

b) Sociale kompetencer _____

c) Sprog _____

d) Krop og bevægelse _____

e) Natur og naturfænomener _____

f) Kulturelle udtryksformer og værdier _____

g) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Ved ikke	Kan ikke svare
8. Har de pædagogiske læreplaner øget forældrenes forventninger til planlagte aktiviteter?	☐	☐	☐	☐

Case CAMILLA og Thomas, fem år

Det er morgen, og børnene er ved at ankomme i børnehave.

CAMILLA, en pædagog, er ved at gøre de praktiske forberedelser til en tur til Zoologisk Have sammen med fire af de store drenge på fem år. Hun vil gerne støtte deres indbyrdes venskab ved, at de er alene på tur med hende. De skal af sted ved 9-tiden denne onsdag.

En af drengene, Thomas, ankommer sammen med sin mor, som fortæller, at hun kommer igen kl. 12 og henter ham, da han skal til tandlæge.

”Det var ærgerligt, vi skal jo på tur til Zoologisk Have i dag og er først hjemme ved 2-tiden. Kan du ikke huske sedlen?” spørger pædagogen.
”Åh, det har jeg glemt, var det i dag,” siger moderen, og Thomas ser ængstelig på hende: ”Så skal jeg ikke til tandlæge vel, jeg vil med i Zoologisk Have?”
”Jo, det bliver vi nødt til, jeg har netop fået det ordnet med mit arbejde, så jeg kan holde lidt længere frokostpause,” svarer moderen.
Thomas hulker fortvivlet, og flere børn har samlet sig i garderoben, bl.a. to af de andre drenge, som skal med på turen. CAMILLA prøver at trøste Thomas, og moderen viser, at hun skal gå. ”Du skal nok komme i Zoologisk Have en anden gang,” siger CAMILLA. ”Jeg vil ikke til tandlæge, jeg vil med de andre”, græder Thomas.

CAMILLA tager en hurtig beslutning: ”Vi udskyder turen til Zoologisk Have til på fredag, så du også kan være med. Er du så glad?” spørger CAMILLA og siger farvel til en lettet mor.

De andre drenge ser skuffede ud og går stille ind på stuen, mens CAMILLA tørrer Thomas’ øjne.

Spørgsmål til case CAMILLA og Thomas, fem år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde CAMILLA have gennemført turen til Zoologisk Have samme dag?	☐	☐	☐
2. Burde CAMILLA have drøftet situationen med en kollega, før hun besluttede at flytte turen til Zoologisk Have?	☐	☐	☐
3. Bør CAMILLA tage situationen op igen med moderen senere?	☐	☐	☐
4. Bør CAMILLA tage situationen op igen med Thomas senere?	☐	☐	☐
5. Bør CAMILLA tage situationen op igen med de andre drenge senere?	☐	☐	☐

6. En kollega har overværet hele episoden og er uenig i CAMILLAs beslutning. Bør kollegaen:

(Skriv 1 ved den mest oplagte handling, 2 ved det næst mest oplagte handling osv. Vælg kun de handlinger du finder hensigtsmæssige, dog **højest tre** handlinger).

a) gribe ind i situationen? _____

b) tage situationen op på et personalemøde? _____

c) trække CAMILLA til side senere på dagen og tale med hende om hendes beslutning? _____

d) tale med lederen og CAMILLA sammen om CAMILLAs beslutning? _____

e) tale med lederen alene om CAMILLAs beslutning? _____

f) undlade at foretage sig noget? _____

☐ Kan ikke svare

7. Det viser sig, at Thomas stadig er ked af det, selv om turen til Zoologisk Have er blevet rykket, så han kan være med. Hvad kunne være grunden til, at Thomas stadig er ked af det?
(Skriv 1 ved den mest oplagte grund, 2 ved det næst mest oplagte grund osv. Vælg kun de grunde du mener, har betydning, dog **højest tre** grunde).

a) at Thomas havde glædet sig til at komme i Zoologisk Have lige netop denne dag _____

b) at Thomas ikke vil til tandlæge _____

c) at Thomas føler, at det er hans skyld, at resten af drengene ikke kommer i Zoologisk Have i dag _____

d) at Thomas er ked af, at hans mor glemte, at de skulle på tur _____

e) at der bliver taget beslutninger hen over hovedet på ham _____

f) Andet, hvad? _____ _____

_____

☐ Kan ikke svare

Case Sandra og Mads, ni år

På koloni er børnene hvert år delt op i to hold og kommer af sted i disse to hold. Hold 1 er på koloni fra mandag til onsdag og hold 2 er på koloni fra onsdag til fredag.

Inden koloni kommer en mor, *Sandra*, og siger til ANDERS, som er pædagog, at hun har set, at hendes søn Mads og hans ven Peter skal af sted på hver deres hold. Hun siger, at hun tænker, at det i et fremtidsperspektiv ville være godt, hvis de kom af sted sammen, fordi de efter sommerferien skal starte til fodbold sammen. ANDERS siger, at grupperne er lavet under hensyntagen til, hvad pædagogerne mener er gode legerelationer og fællesskaber. *Sandra* siger til ANDERS, at der også er et andet problem, idet hendes eksmand skal have Mads lige efter kolonien, og så vil hun jo ikke kunne se ham i en hel uge, og det synes hun er for længe.

Spørgsmål til case Sandra og Mads, ni år

1. Hvilke hensyn bør ANDERS inddrage i sin afgørelse?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a) Mads' relation til Peter?	☐	☐	☐
b) Mads' behov for at se *Sandra*?	☐	☐	☐
c) *Sandras* behov for at se Mads?	☐	☐	☐

d) Andet, hvilket?_____

_____

2. Hvilket hensyn bør ANDERS vægte højest? (Sæt kun et kryds)

a) Mads' relation til Peter? ☐

b) Mads' behov for at se *Sandra*? ☐

c) *Sandras* behov for at se Mads? ☐

d) Andet, hvilket?_____ ☐

e) Kan ikke svare ☐

3. Hvis ANDERS vurderer, at Mads ikke har problemer med ikke at se *Sandra* i en uge, og grupperne allerede tager hensyn til Mads' legerelationer, bør ANDERS så imødekomme *Sandras* ønske om at Mads bytter gruppe af hensyn til *Sandras* egne behov?

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

4. Beskriv hvordan ANDERS bør reagere i forhold til *Sandra*:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Case Josefine, syv år

Et hjørne af fritidshjemmets fællesrum er indrettet med sofaer, et lavt bord og reoler med bøger. Her bliver der læst mange historier. Sommetider sidder nogle børn sammen og læser, sommetider sidder der et enkelt barn. Men der bliver læst flest historier i sofaen af fritidshjemmets voksne. Nogle gange på opfordring fra et barn, andre gange på pædagogens initiativ. For det meste kommer der hurtigt flere børn, som gerne vil være med, når der bliver læst historier i sofaen. Josefine er ikke så vild med bøger, og det er meget sjældent, at hun er med til at høre historier.

Torsdag eftermiddag leger Amalie og Josefine sammen. Først er de i dukkekrogen, hvor de arrangerer et større teselskab sammen med nogle andre børn, og bagefter sætter de sig ved det store bord i fællesrummet for at tegne og klippe. Pædagogen sætter sig i sofaen sammen med tre drenge, som har bedt om at få læst en historie. Amalie foreslår Josefine, at de også skal høre historie. Josefine siger først nej, men Amalie er allerede på vej over mod sofaen, og Josefine lægger saksen og skynder sig efter. Det begynder at knibe med pladsen, men Amalie har skaffet sig en ståplads i hjørnet bag pædagogen, og Josefine anbringer sig tæt ved, hængende over det ene armlæn.

Pædagogen læser og viser billederne til de børn, som har svært ved at se dem, mens hun læser. Efter få minutter begynder Josefine at have svært ved at være stille og kommer til at skubbe til Mathias, som siger, at hun skal lade være med at skubbe. Børnene diskuterer lidt, og pædagogen beder dem om at være stille, mens hun læser. Josefine er stille et øjeblik, men så kommer hun tydeligvis i tanker om noget, som hun vil sige, og mens hun hænger på armlænet og vipper op og ned, begynder hun at snakke om den gave, hun har lavet til sin mor tidligere på dagen. Pædagogen beder hende være stille. Kort efter er der igen uro ved armlænet, og pædagogen stopper igen sin læsning. Mathias siger, at det er Josefine, der hiver i tøjet og skubber. Josefine siger, at hun kom til det.

Spørgsmål til case Josefine, syv år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde pædagogen have opfordret både Amalie og Josefine til at fortsætte med tegning og klipning?	☐	☐	☐
2. Burde pædagogen have spurgt Josefine, om hun ikke hellere ville fortsætte med at tegne og klippe?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogen gøre en særlig indsats for at inddrage Josefine i oplæsningen, fordi Josefine ikke almindeligvis er interesseret i bøger?	☐	☐	☐
4. Bør pædagogen bede Josefine om at forholde sig i ro, hvis hun vil være med til at høre historie?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogen sige til Mathias, at han bare skal ignorere Josefine og følge med i historien?	☐	☐	☐
6. Bør pædagogen sige til Josefine, at de kan snakke om den gave, hun har lavet, når historien er slut?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Bør pædagogen fortælle Josefine, at hun forstyrrer de andre børn, som gerne vil høre historien?	☐	☐	☐
8. Bør pædagogen bede Josefine gå et andet sted hen og lege, hvis hun ikke kan sidde stille og høre historien?	☐	☐	☐
9. Bør pædagogen spørge Josefine, om hun hellere vil høre en anden historie, og hvis hun siger ja, bede hende finde en anden bog, som pædagogen vil læse bagefter?	☐	☐	☐
10. Bør pædagogen bede drengen ved sin side om at bytte plads med Josefine, så Josefine kan sidde ved siden af pædagogen og høre historien?	☐	☐	☐
11. Bør pædagogen spørge børnene, hvad de skal gøre, så det kan blive rart for alle børnene at høre historie?	☐	☐	☐

Case Josefine, fire år

Et hjørne af børnehavens fællesrum er indrettet med sofaer, et lavt bord og reoler med bøger. Her bliver der læst mange historier. Sommetider sidder nogle børn sammen og læser, sommetider sidder der et enkelt barn. Men der bliver læst flest historier i sofaen af børnehavens voksne. Nogle gange på opfordring fra et barn, andre gange på pædagogens initiativ. For det meste kommer der hurtigt flere børn, som gerne vil være med, når der bliver læst historier i sofaen. Josefine er ikke så vild med bøger, og det er meget sjældent, at hun er med til at høre historier.

Torsdag eftermiddag leger Marie og Josefine sammen. Først er de i dukkekrogen, hvor de arrangerer et større teselskab sammen med nogle andre børn, og bagefter sætter de sig ved det store bord i fællesrummet for at tegne og klippe. Pædagogen sætter sig i sofaen sammen med tre drenge, som har bedt om at få læst en historie. Marie foreslår Josefine, at de også skal høre historie. Josefine siger først nej, men Marie er allerede på vej over mod sofaen, og Josefine lægger saksen og skynder sig efter. Det begynder at knibe med pladsen, men Marie har skaffet sig en ståplads i hjørnet bag pædagogen, og Josefine anbringer sig tæt ved, hængende over det ene armlæn.

Pædagogen læser og viser billederne til de børn, som har svært ved at se dem, mens hun læser. Efter få minutter begynder Josefine at have svært ved at være stille og kommer til at skubbe til Mathias, som siger, at hun skal lade være med at skubbe. Børnene diskuterer lidt, og pædagogen beder dem om at være stille, mens hun læser. Josefine er stille et øjeblik, men så kommer hun tydeligvis i tanker om noget, som hun vil sige, og mens hun hænger på armlænet og vipper op og ned, begynder hun at snakke om den gave, hun har lavet til sin mor tidligere på dagen. Pædagogen beder hende være stille. Kort efter er der igen uro ved armlænet, og pædagogen stopper igen sin læsning. Mathias siger, at det er Josefine, der hiver i tøjet og skubber. Josefine siger, at hun kom til det.

Spørgsmål til case Josefine, fire år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde pædagogen have opfordret både Marie og Josefine til at fortsætte med tegning og klipning?	☐	☐	☐
2. Burde pædagogen have spurgt Josefine, om hun ikke hellere ville fortsætte med at tegne og klippe?	☐	☐	☐
3. Bør pædagogen gøre en særlig indsats for at inddrage Josefine i oplæsningen, fordi Josefine ikke almindeligvis er interesseret i bøger?	☐	☐	☐
4. Bør pædagogen bede Josefine om at forholde sig i ro, hvis hun vil være med til at høre historie?	☐	☐	☐
5. Bør pædagogen sige til Mathias, at han bare skal ignorere Josefine og følge med i historien?	☐	☐	☐
6. Bør pædagogen sige til Josefine, at de kan snakke om den gave, hun har lavet, når historien er slut?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Bør pædagogen fortælle Josefine, at hun forstyrrer de andre børn, som gerne vil høre historien?	☐	☐	☐
8. Bør pædagogen bede Josefine gå et andet sted hen og lege, hvis hun ikke kan sidde stille og høre historien?	☐	☐	☐
9. Bør pædagogen spørge Josefine, om hun hellere vil høre en anden historie, og hvis hun siger ja, bede hende finde en anden bog, som pædagogen vil læse bagefter?	☐	☐	☐
10. Bør pædagogen bede drengen ved sin side om at bytte plads med Josefine, så Josefine kan sidde ved siden af pædagogen og høre historien?	☐	☐	☐
11. Bør pædagogen spørge børnene, hvad de skal gøre, så det kan blive rart for alle børnene at høre historie?	☐	☐	☐

Case Nikolaj, seks år

Nikolaj har gået på daginstitutionen, fra han var to år gammel. Han har to ældre søskende, der også har gået der. Fra helt lille har Nikolaj altid været vild med at klæde sig ud med pynt, sløjfer, hatte, kjoler m.v. Nu er han blevet så stor, at han snart skal i skole og begynde i SFO, og han er blevet ved med at klæde sig ud. Han går således meget tit i kjole og kan ikke lide at gå i bukser. I sine lege med de andre børn kalder han sig ofte Nikolla, altså et pigenavn.

Forældrene til de andre børn i daginstitutionen synes, at det er meget provokerende, og mener, pædagogerne må sætte en stopper for det bl.a. med den begrundelse, at Nikolaj vil blive kraftigt mobbet i skolen, hvis han bliver ved med at gå i kjole. Blandt børnene på institutionen er det ikke det store problem; de har vænnet sig til, at Nikolaj ”vil være en pige”. Pædagogerne er imidlertid bekymrede for Nikolajs udvikling, fordi de ikke mener, at han vil kunne fortsætte sin opførsel i børnehaveklassen uden at blive drillet, og at han derfor hellere gradvis må indstille sig på, at han ikke kan optræde i pigetøj i skolen.

Institutionens leder er uenig i, at man skal ”tvinge” Nikolaj til at gå i drengetøj. Hun tager kontakt med Nikolajs mor, der er enig med hende i, at tvang ikke nytter; ligesom de er enige om, at man aktivt skal søge at dæmpe drillerier mod Nikolaj. Nikolaj får således lov til fortsat at gå i kjole i institutionen. På forespørgsel fra lederen siger moderen, at hun tror, at det kun vil skade Nikolaj, at blive henvist til psykolog, fordi han er så optaget af sin ”pigeside”.

Spørgsmål til case Nikolaj, seks år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Mener du, at Nikolaj skal have lov til at gå med kjole til daglig i børnehaven?	☐	☐	☐
2. Mener du, at Nikolaj skal have lov til at gå med kjole til daglig, når han kommer i skole?	☐	☐	☐

3. Hvad bør lederen gøre? (Skriv 1 ved den mest hensigtsmæssige handling, 2 ved det næst mest hensigtsmæssige handling osv. Vælg så mange handlinger, som du mener lederen bør foretage, **dog højest fem**).

   a) undlade at tage hensyn til de andre forældres holdninger _____

   b) indkalde til et forældremøde og informere forældrene om, at de må respektere, at Nikolaj går med kjole _____

   c) indkalde til et forældremøde og diskutere med forældrene, hvordan institutionen bør forholde sig til, at Nikolaj går med kjole _____

   d) undlade at tage hensyn til pædagogernes holdninger _____

   e) bede pædagogerne respektere Nikolajs og hans mors holdning og bede dem om at få forældrene til de andre børn til at gøre det samme _____

   f) tage en diskussion med pædagogerne om, hvorvidt det kan være skadeligt for et barns udvikling, at det får lov til at opføre sig som Nikolaj _____

   g) opsøge specialviden om denne form for adfærd _____

   h) overtale moderen til, at institutionen kan henvise Nikolaj til psykolog, fordi han ”vil være en pige” _____

   ☐ Kan ikke svare

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Mener du, at lederen bør drøfte det med Nikolajs forældre, før hun eventuelt kontakter skole og SFO?	☐	☐	☐

5. Mener du, at man i forhold til skole og SFO bør drøfte sagen
(Sæt kun et kryds)

   a) anonymt? ☐

   b) med angivelse af navn? ☐

   c) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
6. Mener du, at lederen bør tage kontakt til SFO'en og fortælle om Nikolajs opførsel? (evt. anonymiseret)	☐	☐	☐
7. Mener du, at lederen af SFO'en bør være med til at bestemme, om Nikolaj i den sidste periode i børnehaven får lov til at gå i pigetøj?	☐	☐	☐
8. Mener du, at lederen af daginstitutionen bør tage kontakt til skolen og fortælle om Nikolajs opførsel? (evt. anonymiseret)	☐	☐	☐
9. Mener du, at den kommende klasselærer for Nikolaj bør være med til at bestemme, om Nikolaj i den sidste periode i børnehaven får lov til at gå i pigetøj? (evt. anonymiseret)	☐	☐	☐

10. Hvordan kan pædagogerne i børnehaven forberede Nikolaj på overgangen til skole og SFO, så han undgår at blive mobbet?

_____

_____

_____

_____

_____

Case Louise, fem og et halvt år

Louise går i børnehave, hvor hun har det godt, specielt når pædagogen METTE er til stede. METTE opfatter dog Louise som lidt ængstelig. Især når hun bliver afleveret og skal sige farvel, skal hun helst have en voksen ved sin side. Louise er meget ordentlig med sine ting, og hun kan blive helt ulykkelig, hvis noget af hendes tøj er blevet meget beskidt.

Louise bor sammen med sin far og mor, som begge er travle jurister.

Det er for det meste moderen, der afleverer Louise. Pædagogerne på stuen har lagt mærke til, at moderen som regel diskret går hen til den plads, hvor Louise skal sidde til morgensamlingen og hurtigt tørrer stolen og bordpladen af. Pædagogerne synes, at det er påfaldende. De lægger også mærke til, at moderen er meget opmærksom på, om madpakken bliver lagt i køleskabet. Moderen har gennem de sidste 14 dage fem gange spurgt, om køleskabet er koldt nok. METTE tager dette afslappet, men stuens anden pædagog LIS bliver ofte provokeret over moderens adfærd.

Faderen kommer tit og henter Louise. Han har en god og kammeratlig kontakt til pædagogerne. Han er lidt friskfyragtig og laver sjov med mange ting. Pædagogerne synes, han er nemmere at tale med end moderen.

En dag, hvor begge forældre afleverer Louise tidligt om morgenen, bliver der serveret æbler og rosiner til morgenmad. Moderen tørrer hurtigt først bordet og derefter Louises æblestykker af. Da Louise skal til at spise nogle rosiner, tager moderen dem ud af hånden på hende og lægger dem væk mens hun siger, at rosiner skal skylles, før de kan spises. METTE synes, at det er ved at blive lidt pinligt. Hun kan se på LIS, at hun er lige ved at hidse sig op, så hun prøver at redde situationen ved muntert at spørge, om forældrene ikke mener, at pædagogerne kan holde hygiejnestandarden. Faren skynder sig at slå det hen og siger slagfærdigt, at mødre jo somme tider kan være lidt hysteriske.

Under episoden sidder Louise helt stille og ser på. LIS er irriteret over episoden, og da forældrene er gået, lægger hun en håndfuld rosiner hen til Louise, men Louise smågræder og vil ikke spise dem.

Om eftermiddagen, da faderen henter Louise og er på vej ud af døren, siger han henkastet til METTE, at hans kone lider af bakterieskræk eller OCD, men at han bestemt ikke mener, at Louise mærker ret meget til det.

Spørgsmål til case Louise, fem og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde METTE have undladt bemærkningen om hygiejnestandarden og i stedet have spurgt forældrene, hvad der var grunden til moderens adfærd?	☐	☐	☐
2. Burde en af pædagogerne have sagt til Louise, at her i børnehaven er frugten ren, så hun godt kan spise rosinerne ligesom de andre børn?	☐	☐	☐
3. Burde pædagogerne have sagt til Louise, at de nok skal skylle rosinerne, så hun kan spise dem?	☐	☐	☐

		Ja	Nej	Kan ikke svare
4.	Burde METTE efter episoden med rosinerne slå sig til tåls med, at faderen har set og hørt hvad der er sket om morgenen, og at han selv må bedømme, om der er grund til bekymring for Louises situation?	☐	☐	☐
5.	Burde METTE benytte lejligheden, hvor faderen henkastet fortæller hende om moderens lidelse, til at diskutere med ham, hvorvidt moderens sygdom påvirker Louise?	☐	☐	☐
6.	Bør en af pædagogerne næste dag trække moderen til side for at fortælle hende, at de ikke kan acceptere hendes adfærd, og at hun må vise tillid til børnehavens regler og hygiejnestandard?	☐	☐	☐
7.	Bør pædagogerne forsøge at indgå nogle aftaler med moderen, så hun kan finde nogle ritualer med hensyn til bakterieskrækken, som børnehaven også kan acceptere?	☐	☐	☐
8.	Bør pædagogerne tage en samtale med begge forældre om, hvor meget moderens bakterieskræk fylder i Louises dagligdag, samt fortælle, at de opfatter Louise som et ængsteligt barn, og vurderer, at Louise bliver påvirket af moderens adfærd?	☐	☐	☐
9.	Bør pædagogerne spørge, om moderen har andre tvangstanker/tvangshandlinger end bakterieskræk?	☐	☐	☐

10. Bør pædagogerne tage Louises situation op med

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a) lederen?	☐	☐	☐
b) den pædagogiske konsulent?	☐	☐	☐
c) psykologen, der er tilknyttet institutionen?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør en af pædagogerne bede faderen om at komme til en samtale alene, hvor de fortæller ham, at de mener, at moderens bakterieskræk gør Louise ængstelig, og at de er nervøse for, at det kan blive værre?	☐	☐	☐
12. Bør en af pædagogerne foreslå forældrene, at de beder den psykolog, der er tilknyttet institutionen, om at observere Louise og vurdere, om moderens bakterieskræk påvirker Louises udvikling?	☐	☐	☐
13. Bør personalet underrette kommunen?	☐	☐	☐

Case Karl Emil, to og et halvt år

Karl Emil har i tre måneder gået i vuggestue, på Kaninstuen. På stuen er der 22 børn.

Karl Emils forældre er veluddannede; personalet opfatter dem som søde, engagerede i deres barn og optaget af, hvad der sker i vuggestuen. De har været meget tilfredse med Karl Emils indkøring.

Karl Emils mor, *Rikke*, er meget optaget af, hvordan dagen forløber i vuggestuen, og især hvordan de spiser frokost. *Rikke* mener, at det er svært for Karl Emil at blive siddende på sin plads, mens de andre børn spiser færdig. Allerede da Karl Emil skulle begynde, talte hun med personalet om, hvordan de spiste frokost. Hun spørger dagligt, hvordan frokosten er forløbet. Hun mener ikke, at det er et rimeligt krav til Karl Emil, at han skal sidde ned så længe. Hun har sagt: ”Han er en meget aktiv dreng”, ”Han kan ikke forstå hvorfor” og ”Nogle børn spiser jo meget langsomt”.

På stuen har de den politik, at børnene begynder og slutter frokosten sammen. ANNI har haft flere samtaler med *Rikke* om dette, og *Rikke* har også været med til frokosten. Hun har i den forbindelse sagt, at Karl Emil efter hendes mening bliver urolig og frustreret over, at der stilles krav til ham om at blive siddende på sin plads.

Pædagogerne har forklaret *Rikke*, at det efter deres mening er vigtigt, at der er ro ved måltidet, fordi alle børn skal have tid til at spise uden at blive distraheret af, at andre børn forlader måltidet, før de er færdige med at spise. De foreslår *Rikke*, at hun laver Karl Emils madpakker mere spændende. De siger også til *Rikke*, at de godt kan se, at Karl Emil ikke er vant til at få at vide, at han skal blive siddende ved bordet sammen med de andre børn, men at det efter deres mening er et spørgsmål om en kortere periode, så vil han sagtens kunne finde ud af det.

Rikke lytter til pædagogernes forklaringer, men pædagogerne kan se, at hun ikke enig, og at hun stadig er utilfreds med, at de ikke tager hensyn til hendes ønsker om, at Karl Emil får lov til at gå fra bordet.

Pædagogerne er ved at være trætte af at tale med *Rikke* om Karl Emils frokost.

Spørgsmål til case Karl Emil, to og et halvt år

1) Mener du, pædagogerne bør lytte til *Rikke* og lade Karl Emil rejse sig fra bordet, inden måltidet, der som regel varer femten minutter, er forbi?

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

2) Mener du, at pædagogerne bør
(Skriv 1 ved den mest oplagte handling, 2 ved det næst mest oplagte handling osv. Vælg kun de handlinger som du finder hensigtsmæssige).

a) lade Karl Emil tage et stykke legetøj med til bordet? _____

b) opfordre *Rikke* til at give ham en lille bog eller noget andet med, som han kan sidde med ved bordet? _____

c) sætte sig ved siden af ham og tale med ham under måltidet? _____

d) lade Karl Emil rejse sig, så snart han er færdig med at spise? _____

e) Andet, hvad? _____ _____

f) Kan ikke svare ☐

3) Mener du at pædagogerne bør indkalde Karl Emils forældre til et møde, hvis *Rikke* efter denne episode giver udtryk for mere utilfredshed og brokker sig over andre ting på stuen, som f.eks. at børnene ikke er nok på legepladsen?

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

4) Hvad bør pædagogerne gøre på baggrund af *Rikkes* utilfredshed?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a) ignorere *Rikkes* kritik	☐	☐	☐
b) fortælle *Rikke*, at hun ikke kan forvente, at der bliver taget særlige hensyn til enkelte børn vedrørende f.eks. spisning	☐	☐	☐
c) fortælle *Rikke*, at de måske også hjemme kunne vænne Karl Emil til at blive siddende disse ca. femten minutter ved bordet	☐	☐	☐
d) fortælle *Rikke*, at deres faglige vurdering af hendes barns behov er anderledes end hendes oplevelse som mor	☐	☐	☐
e) bede lederen om at fortælle *Rikke*, at stuepædagogerne fastsætter reglerne omkring spisning på stuen, og at hun ikke kan forvente, at der kan tages individuelle hensyn i en sådan sag	☐	☐	☐
f) drøfte reglerne omkring spisning i personalegruppen	☐	☐	☐
g) udsende en orientering til forældrene om reglerne omkring spisning og den pædagogiske begrundelse for disse	☐	☐	☐
h) sætte punktet: ”Hvordan skal spisningen på Kaninstuen foregå?” på dagsordenen for det næste forældremøde	☐	☐	☐

i) Andet, hvad? _____

Case BEA og LENE

I børnehaven står pædagogen BEA i garderoben med børnene, som skal på legepladsen. Hun er i dag alene i garderoben, da der er sygdom på stuen. Hun skal hjælpe 17 børn på tre til fire år i tøjet og skal derefter skynde sig ud på legepladsen, så personalet kan få afholdt deres pauser. LENE, der er pædagog på den anden stue er i garderoben ved siden af. Hun overhører, at BEA siger til et barn: ”Sig mig lige en gang, ligner jeg en blæksprutte?” og et øjeblik efter i humoristisk tonefald siger: ”Ihh nej, din klump, er der overhovedet nogen hjemme på øverste etage? Højre sko skal ligesom på den anden fod.” LENE stikker hovedet indenfor og spørger, om BEA har brug for en hjælpende hånd.

Spørgsmål til case BEA og LENE

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Oplever du denne situation med de mange børn i garderoben som stressende for BEA?	☐	☐	☐
2. Burde BEA have undladt at sige: ”Sig mig lige en gang, ligner jeg en blæksprutte?” til et af børnene?	☐	☐	☐
3. Burde BEA have undladt at sige: ”Ihh nej, din klump, er der overhovedet nogen hjemme på øverste etage? Højre sko skal ligesom på den anden fod” til et af børnene?	☐	☐	☐
4. Er du enig i, at LENE burde tilbyde BEA en hjælpende hånd?	☐	☐	☐
5. Burde BEA selv have bedt om hjælp i garderoben?	☐	☐	☐
6. Bør LENE på baggrund af denne ene episode tage BEAs måde at tale til børnene op med BEA samme dag?	☐	☐	☐
7. Bør LENE undlade at snakke med BEA i første omgang og først tage det op, hvis hun finder ud af, at BEA generelt benytter sig af denne form for kommunikation i stressende situationer?	☐	☐	☐

8. LENE beslutter at tage BEAs måde at tale til børnene op. Hvordan bør hun gøre det? Bør LENE (Sæt højest to krydser)

a) samme dag tage en snak med BEA? ☐

b) vente til næste dag med at tage en snak med BEA? ☐

c) tage reaktioner i stressede situationer op på et personalemøde ☐

d) tage BEAs reaktion i garderoben op på et personalemøde ☐

e) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
9. Bør LENE gå til deres nærmeste leder med disse observationer uden først at tage en snak med BEA?	☐	☐	☐
10. Bør BEA kontakte de børn, som hun sagde ”Sig mig lige en gang, ligner jeg en blæksprutte?” og ”Ihh nej, din klump…” til, og give dem en undskyldning?	☐	☐	☐
11. Bør BEA informere forældrene til de involverede børn og fortælle dem, hvordan hun har talt til børnene?	☐	☐	☐

12. Hvis BEA vrisser til LENE: ”Tror du ikke, jeg har styr på det?” Bør LENE så svare: (Sæt kun et kryds)

a) ”Jo, selvfølgelig” og gå igen? ☐

b) Jo, selvfølgelig” og begynde at hjælpe børnene i tøjet? ☐

c) ”Nej, ikke sådan, som du taler til børnene” og gå igen? ☐

d) ”Nej, ikke sådan, som du taler til børnene” og begynde at hjælpe børnene i tøjet? ☐

e) Andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

Case Silke, ni år

Silke er ni år. Hun går i en SFO, hvor flere af børnenes familier har kontakt med kommunen.

Silke er en stille pige, der har én god veninde. I børnegruppen markerer Silke sig ikke tydeligt, hun bliver ikke drillet, men er sjældent med i de andres leg.

Pædagogerne opfatter Silke som en sød pige, der er nem at have i institutionen. De ville gerne kunne tale mere med hende, for de har indtryk af, at hun ikke altid har det godt. Andre børn kræver imidlertid så meget af pædagogerne, at der ikke bliver den fornødne tid til Silke.

En dag fortæller Silkes veninde en af pædagogerne, at Silke har sagt, at hendes far slår hende og hendes små søskende. Veninden må ikke fortælle det til nogen.

Pædagogen røber ikke, hvad veninden har sagt, men spørger Silke, hvordan hun har det hjemme. Silke siger bare: ”Godt.”

Spørgsmål til case Silke, ni år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør pædagog eller leder indkalde Silkes forældre til en samtale?	☐	☐	☐
2. Bør lederen sende en underretning til kommunen med det samme?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til næste side.

3. Hvad bør underretningen indeholde?

_____

_____

_____

_____

_____

☐ Kan ikke svare

Fortsættelse af casen

Pædagogen beslutter i samråd med lederen, at de i den kommende periode vil være opmærksomme på, hvordan Silke har det. 14 dage senere fortæller Silkes veninde igen, at Silke har sagt, at hun ikke kan lide at være derhjemme, fordi hendes far slår. Silke har sagt til veninden, at hun godt kunne tænke sig at bo hos hende.

Samme dag møder venindens far op i SFO'en og beder om at tale med lederen. Han bebrejder pædagogerne, at de ikke har gjort noget for at hjælpe Silke. Om Silkes far fortæller han, at det i kvarteret er almindelig kendt, at faderen er grov, når han har drukket. Når han er ædru virker han venlig, men ikke særlig imødekommende. Venindens far kender ikke yderligere til familien, fordi Silkes familie ikke kommer sammen med nogen i kvarteret. Venindens far siger, at han ikke har noget imod, at lederen fortæller Silke og hendes forældre, at han ved, hvad der foregår.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Bør lederen politianmelde Silkes far?	☐	☐	☐
5. Bør lederen nu sende en underretning til kommunen?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til spørgsmål 8.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
6. Bør lederen straks indkalde Silkes forældre til samtale for at orientere dem om, at der vil blive sendt en underretning til kommunen?	☐	☐	☐

7. Hvilke punkter bør underretningen indeholde?
(Sæt gerne flere krydser)

a) At Silkes veninde fortæller, at Silke bliver slået derhjemme ☐

b) At Silkes veninde fortæller, at Silkes små søskende bliver slået derhjemme ☐

c) At Silke bliver slået derhjemme ☐

d) At Silkes små søskende bliver slået derhjemme ☐

e) At Silkes venindes far fortæller, at det er almindeligt kendt at Silkes far er grov, når han har drukket ☐

f) At det er almindeligt kendt at Silkes far er grov, når han har drukket ☐

g) At Silkes far drikker ☐

h) At Silke siger, at hun har det godt derhjemme ☐

Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Bør lederen, straks efter at venindens far har været i SFO'en, indkalde Silkes forældre til en samtale?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Spring spørgsmål 9 over.

9. Hvad bør lederen tage op under samtalen?

_____

_____

_____

_____

☐ Kan ikke svare

Fortsættelse af casen

Lederen taler med Silke og siger, at han har hørt fra venindens far, at Silke bliver slået derhjemme. Silke benægter og siger, at de i hvert fald ikke må sige det til hendes far, for så bliver han meget, meget vred. Personalet beslutter at følge Silkes ønske om ikke at sige noget til forældrene. De vil i stedet afsætte tid hver dag de næste to uger til at tale med Silke med henblik på at opnå hendes tilladelse til at tage problemet op med forældrene.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
10. Bør lederen under alle omstændigheder efter to uger tage kontakt til Silkes forældre?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til spørgsmål 12.

11. Hvordan bør lederen tage kontakt? (Sæt kun et kryds)

a) Ved i første omgang kun at tale med Silkes mor ☐

b) Ved i første omgang kun at tale med Silkes far ☐

c) Ved at indkalde begge forældre til en samtale ☐

d) Andet, hvad? _____ ☐

e) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
12. Er du enig med lederen, da lederen taler med Silke før han beslutter sig for, om han bør kontakte forældrene?	☐	☐	☐
13. Er du enig i personalets beslutning om at følge Silkes ønske?	☐	☐	☐

14. Hvis Silke efter 14 dage stadig afviser, at personalet må tale med hendes far, bør lederen så: (Sæt højest to krydser)

a) alligevel indkalde forældrene til en samtale? ☐

b) foretage en underretning til kommunen? ☐

c) fortælle Silke, at hvis hun ikke accepterer at forældrene bliver kontaktet, så bliver lederen nødt til at kontakte kommunen? ☐

d) spørge Silke, om hun helst vil have at lederen kontakter forældrene eller kommunen? ☐

e) andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

Case NANNA og Anne, et år

Anne er ved at blive ”kørt ind” i vuggestuen. Moderen har været til en introsamtale, hvor hun har fortalt om Anne og hendes vaner, og hvor personalet fra stuen har fortalt om vuggestuen og om det at ”køre et barn ind” i en vuggestue.

Anne og moderen har været to formiddage i vuggestuen sammen plus tre formiddage, hvor moderen har været væk en halv til halvanden time. NANNA, som er ”indkøringsvoksen” for Anne, synes, at Anne er ved at være tryg ved hende.

Moderen kommer ind på stuen med Anne på armen og sætter sig med Anne på skødet ved bordet, hvor nogle børn og en pædagog sidder og laver puslespil. NANNA kommer hen og sætter sig ved siden af, siger godmorgen og spørger, hvordan Annes nat og morgen har været.

Moderen siger: ”Jeg ved, hun er træt. Hun har brug for den formiddagslur hver dag. Du skal lægge hende, lige så snart jeg er gået.”

NANNA siger: ”Det ser vi på.”

Anne og moderen sidder tæt sammen med armene om hinanden. Moderen siger: ”Mor skal snart gå.” Hun holder Anne lidt ud fra sig. Anne begynder at græde. Moderen tager hende ind til sig igen. Da Anne falder til ro, siger moderen: ”Nu SKAL mor gå.” Hun holder Anne lidt ud fra sig igen, og Anne begynder at græde.

Moderen siger: ”Måske vil du lave puslespil som de andre børn.” Hun sætter Anne på en stol og finder et puslespil. Anne græder, og moderen tager Anne op.

NANNA siger: ”Jeg tror, hun ved, at du skal gå. Hun venter på det, hun vil nok først lege, når du er gået.” Moderen: ”Her, så tag hende.” Hun rækker Anne over til NANNA. Anne begynder at græde voldsomt. Moderen rækker ud efter hende og tager hende tilbage. Går rundt med hende og trøster hende. NANNA siger: ”Nu må du beslutte dig, enten giver du Anne til mig uden at tage hende tilbage, eller også tager du hende med hjem igen.”

Moderen siger: ”Ja, ja, jeg ved det godt. Kom Anne, nu skal du over til NANNA.” Hun rækker hende til NANNA. Mens NANNA holder hende, stryger moderen Anne over hår og ryg og siger: ”Så, så, så, lille Anne, du er hos NANNA nu, og NANNA er god nok, ja, det tror jeg da i hvert fald nok, ja, jeg mener, jeg kender hende jo ikke rigtigt – nå, men vi ses klokken 12, hvis ikke I ringer før.”

Hun sender et stort smil og går ud af døren. Anne græder voldsomt. NANNA går rundt og vugger hende trøstende. Annes gråd stilner lidt af. Efter et par minutter sætter NANNA sig ned. Anne putter sig helt ind til hende og holder helt op med at græde. Fem minutter senere kravler Anne ned fra NANNA’s skød og begynder at lege ved siden af Vigga på to år.

NANNA siger til den anden pædagog: ”Den mor vil ikke give slip på sit barn, som om hun ikke stoler på os – ved du hvad, jeg tror ikke, hun kan lide mig, måske skulle du tage over, måske har hun mere respekt for dig, du har mere erfaring.”

Spørgsmål til case NANNA og Anne, et år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Mener du, at moderen bør gå, da hun siger ”Nu SKAL mor gå”, selvom Anne begynder at græde?	☐	☐	☐
2. Er du enig i NANNA’s måde at gribe situationen an på, da hun siger: ”Nu må du beslutte dig ...”?	☐	☐	☐
3. Burde NANNA have grebet ind tidligere?	☐	☐	☐
4. Burde NANNA have ventet med at gribe ind?	☐	☐	☐

5. Hvad bør NANNA primært fokusere på i denne situation?
(Sæt kun et kryds)

a) at gøre Anne tryg ved, at moderen skal gå? ☐

b) at gøre moderen tryg ved at aflevere Anne? ☐

c) Kan ikke svare ☐

6. Burde NANNA have sagt til moderen,
(Sæt gerne flere krydser)

a) at hun kan se, at det er svært for moderen at gå? ☐

b) at moderen ikke skal vise Anne, at hun har svært ved at gå? ☐

c) at Anne godt kan klare, at moderen går? ☐

d) at hun nok skal passe godt på Anne? ☐

e) at det også er svært for Anne, at moderen går? ☐

f) Andet, hvad? _____ ☐

g) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Bør pædagogerne bede moderen om at komme til en samtale?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Bør Anne få en ny ”indkøringsvoksen”?	☐	☐	☐
9. Burde den anden pædagog, der er til stede, have grebet ind i situationen?	☐	☐	☐

10. **Hvis ja:** Hvordan? _____

_____

_____

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør NANNA sige til moderen, at det er vigtigt for Anne, at moderen viser fuld tillid til NANNA og ikke kommer med bemærkninger af typen: ”NANNA er god nok, ja, det tror jeg da i hvert fald nok, ja, jeg mener, jeg kender hende jo ikke rigtigt”?	☐	☐	☐

Case EVA, LIS, PERNILLE og Mads, to år og seks måneder

På legepladsen er 18 børn og fem voksne. To børn på to år og fem måneder kører på motorcykler. Mads står lige på kørebanen. Pædagogen EVA siger: ”Ryk dig lige lidt Mads, du er jo lige ved at blive kørt ned.” Hun tager ham i armen og trækker ham lidt væk fra kørebanen.

Mads begynder at skrige og råber: ”Nej, nej, nej.” Han kaster sig ned på fliserne og slår hovedet i fliserne og ruller rundt. EVA: ”Jamen, Mads dog, jeg bad dig jo bare om at flytte dig lidt.”

Hun sætter sig ned på hug og prøver at hjælpe ham op igen. Mads fortsætter med at banke hovedet ned i fliserne og rulle rundt.

Pædagogen LIS (fra Mads' stue): ”Lad ham bare være, så går det hurtigere over. Han er så hidsig.” EVA forsøger at tage Mads op til sig. LIS: ”Bare lad ham ligge, han vil have opmærksomhed, det skal du ikke give ham – han skal ignoreres, så stopper han.” EVA: ”Jamen han slår da hovedet, det må da gøre ondt?” LIS: ”Han skal ikke have opmærksomhed på sin negative adfærd, det har vi aftalt på stuen.” EVA: ”Kan du så ikke tage over?” Hun fjerner sig fra stedet. LIS bliver siddende på bænken.

En tredje pædagog, PERNILLE, der har overværet episoden, siger: ”Det kan man da ikke, et barn skal da ikke ignoreres, det skal da have hjælp til at komme igennem sin vrede, eller hvad det nu er, og bagefter hjælp til at komme videre.” LIS: ”Du kender ikke Mads så godt, som vi gør.” PERNILLE: ”Nej, men det vil jeg simpelthen ikke være med til.” Hun sætter sig på hug ved siden af Mads og siger: ”Er du stadig sur?” Mads kigger på hende og nikker. PERNILLE: ”Meget sur?” Mads nikker. PERNILLE: ”Hvad kan vi gøre ved det?” Mads: ”EVA skal i skraldespanden.” PERNILLE: ”Den går desværre ikke, Mads, vi må finde på noget andet.” Mads: ”Øv.”

Spørgsmål til case EVA, LIS, PERNILLE og Mads, to år og seks

måneder

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde EVA have undladt at bede Mads om at flytte sig?	☐	☐	☐
2. Burde EVA have undladt at trække Mads til side?	☐	☐	☐
3. Er du enig med LIS i, at Mads ikke skal have opmærksomhed på sin adfærd?	☐	☐	☐
4. Er du enig med LIS i, at Mads' adfærd er negativ?	☐	☐	☐
5. Bør EVA respektere og være loyal over for stuens beslutninger om, hvad Mads har brug for?	☐	☐	☐
6. Er du enig med PERNILLE, da hun siger: "… det vil jeg simpelthen ikke være med til" i selve situationen?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
7. Burde PERNILLE have ventet og taget situationen op med LIS og EVA på et senere tidspunkt?	☐	☐	☐
8. Burde PERNILLE eller EVA tage emnet op med stuen ved deres næste stuemøde i stedet for at diskutere foran Mads, de andre børn og de andre voksne?	☐	☐	☐
9. Bør PERNILLE stadig tage episoden op på et senere tidspunkt, selvom hun sagde fra i situationen?	☐	☐	☐
10. Er PERNILLE en loyal kollega?	☐	☐	☐
11. Bør pædagogerne kontakte PPR for at få hjælp til at støtte Mads?	☐	☐	☐
12. Er du enig i den måde hvorpå Pernille reagerer på Mads' bemærkning: "EVA skal i skraldespanden"?	☐	☐	☐
13. Hvis Mads i stedet havde sagt: "EVA skal dø", burde PERNILLE så have reageret anderledes?	☐	☐	☐

14. Hvis Mads i stedet havde sagt: "EVA skal dø", burde PERNILLE så have sagt: (Sæt kun et kryds)

a) "Sådan siger man ikke." ☐

b) "Det vil jeg simpelthen ikke høre." ☐

c) "Nej, det ville jo gøre ondt på EVA." ☐

d) Hun burde stadig sige: "Den går desværre ikke, Mads, vi må finde på noget andet." ☐

e) Andet, hvad? _____ ☐

f) Kan ikke svare ☐

Case SUSANNE, Marcus, Mikkel og Carl, ni år

Det er i alrummet i fritidshjemmet kort efter frugttid. Fem af de store drenge, alle omkring ni år, er samlet rundt om den ene computer, hvor et nyt spil bliver afprøvet. Der står også to mindre drenge fra børnehaveklassen på syv år i baggrunden og følger med i spillet på afstand. En pædagog SUSANNE sidder ved det store runde bord i nærheden. Ved den anden computer er to piger i gang med at tegne.

”Nu er det altså min tur,” siger Marcus, ”du har prøvet den skide længe, Mikkel.”
”Ja, men det er også mig, som har forstand på det, for min ven har et magen til derhjemme, og se, hvor højt jeg har scoret.” Mikkel kigger sig glad rundt i kredsen. ”I øvrigt er det slet ikke dig bagefter, det er Carl, det har vi aftalt, ikke også Carl?” Carl nikker. ”Hvornår har I aftalt det? Jeg stod her før dig, Carl,” siger Marcus. ”Det gjorde vi på vej fra klassen, og Carl har givet mig lov til lige at spille denne bane færdig,” siger Mikkel og kigger appellerende på Carl.

De fortsætter med at argumentere, og da stemmerne stiger, kommer SUSANNE over til computeren. ”Jeg synes, det lyder, som om I har brug for, at der bliver lavet en liste over, hvem der skal spille i eftermiddag”. Mikkel spiller koncentreret videre. Der er flere forslag til, hvordan listen skal se ud, så SUSANNE beslutter at trække lod mellem alle syv børn omkring computeren og give 15 minutter til hvert barn. ”Det er bare strengt. De to fra børnehaveklassen har slet ikke været med til at spille. Hvis de også skal spille, så får vi andre slet ingen tid, inden vi skal hjem,” siger Marcus. ”Mikkel har fået meget mere end et kvarter nu, det er strengt,” fortsætter han. SUSANNE fortæller Mikkel, at nu er hans tid gået, og hun sætter listen op på tavlen oven over computeren.

Mikkel prøver at fortsætte, men bliver nu skubbet væk af Lau, som er den næste af de store børn på listen. Lidt efter bliver en af børnehaveklassedrengene hentet, og den anden forsvinder ind i Legorummet. Nu er det Carls tur, men Mikkel får ham overtalt til, at de bytter, så han kan spille den bane færdig, han blev afbrudt i, da SUSANNE lavede listen. Marcus bliver rigtig hidsig og skælder Carl ud. ”Du kan ikke bare bytte din tur, det var jo rigtig mig efter Mikkel, inden SUSANNE kom, og han har jo haft tur, så skal du da hellere bytte med mig.” De bliver efterhånden ret højrøstede alle fem.

Spørgsmål til case SUSANNE, Marcus, Mikkel og Carl, ni år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Burde SUSANNE have ladet drengene selv klare fordelingen af tid ved computeren?	☐	☐	☐
2. Burde SUSANNE have givet Mikkel lov at spille banen færdig, før han giver turen videre?	☐	☐	☐
3. Er du enig i SUSANNEs løsning af problemet ved at lave lodtrækning imellem alle børnene?	☐	☐	☐

Hvis Ja: Gå til spørgsmål 5.

4. Hvad burde SUSANNE have gjort?
(Sæt kun et kryds)

a) Undladt at inddrage de to børnehaveklassebørn i listen ☐

b) Overtalt pigerne ved den anden computer til at lave noget andet, så flere af drengene kunne spille det nye spil ☐

c) Lavet en liste ud fra drengenes diskussion: så Marcus får tur næste gang og derefter Carl, og så de to andre store drenge ☐

d) Lavet en liste ud fra drengenes diskussion: så Carl får tur næste gang og derefter Marcus, og så de to andre store drenge ☐

e) Krævet, at drengene selv løste problemet uden at skændes ☐

f) Truet med, at computeren blev slukket, hvis ikke drengene selv løser problemet uden at skændes ☐

g) Besluttet, at drengene ikke får lov at spille det nye spil mere i dag ☐

h) Andet, hvad?_____ ☐

_____

_____

i) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
5. Burde SUSANNE inden computeren blev tændt have lavet regler for brugen af computeren til det nye spil?	☐	☐	☐
6. Bør SUSANNE gå over til de fem store drenge igen til sidst og deltage i konfliktløsningen om at bytte tider?	☐	☐	☐

7. Hvor burde computerne være placeret?
(Sæt kun et kryds)

I alrummet ☐ I et mindre rum uden voksne i nærheden ☐

Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Mener du, at det er et problem, at fem børn må deles om en computer?	☐	☐	☐

Case Sofie, tre og et halvt år

Sofie går i børnehave, hvor hun begyndte for et halvt år siden. Børnehaven har registreret en bekymrende adfærd. Pædagogerne på stuen er således på det seneste blevet mere og mere opmærksomme på, at Sofie undgår eller forlader situationer med social kontakt med voksne, og at hun flere gange i løbet af en dag har et "tomt udtryk i øjnene", som pædagogerne siger til hinanden. Sofie er ikke renlig endnu – hun tisser og har afføring i bukserne seks-syv gange om dagen og er ofte rød ved numse og skede.

Pædagogerne har observeret, at Sofie har én veninde i børnehaven, som hun er glad for at lege med. Denne veninde er meget snakkende og også den, der styrer legen.

Fra moderen ved pædagogerne, at forældrene for nyligt er blevet skilt. Moderen har fortalt, at Sofie ikke vil på samvær hos sin far, og at hun tisser i bukserne, når han kommer for at hente hende.

Pædagogerne har ikke det store kendskab til faderen, der nu i forbindelse med skilsmissen er flyttet fra byen. Det er moderen, der henter og bringer Sofie. Forældrene har fælles forældremyndighed. Pædagogerne har observeret, at pigen er ekstra rød i numsen og ved skeden, når hun har været på samkvem hos sin far.

Pædagogerne på stuen har drøftet deres observationer med hinanden og er nu enige om at inddrage deres leder. Mette, der er pædagogpraktikant, sætter under mødet med lederen ord på sin mistanke: Hun kan ikke udelukke, at Sofie er udsat for seksuelle overgreb fra faderens side. En anden pædagog konstaterer, at de rent faktisk ikke har et særligt godt kendskab til faderen. De har mødt ham et par enkelte gange. Han virkede ved de lejligheder helt upåfaldende, og når han ikke kommer så tit i børnehaven, er det fordi, han er sælger og derfor har lange arbejdsdage og rejser meget. Under mødet reagerer lederen prompte på disse udtalelser ved at sige følgende: "Nu skal vi også passe på ikke at se spøgelser, der ikke findes. Sofie er ikke renlig, og hendes særligt røde numse efter samkvemsweekender kan lige så vel skyldes, at faderen ikke får skiftet hende tilstrækkeligt tit eller smurt hendes hud. Der er grund til at være bekymret, fordi Sofie har det skidt, men Sofies bekymrende adfærd er med stor sandsynlighed en reaktion på forældrenes skilsmisse."

Spørgsmål til case Sofie, tre og et halvt år

1. Bør pædagogerne med det samme:

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a) tale med Sofies mor alene om deres observationer?	☐	☐	☐
b) tale med Sofies far alene om deres observationer?	☐	☐	☐
c) tale med både Sofies mor og far samtidig om deres observationer?	☐	☐	☐
d) tale med Sofies mor og far hver for sig om deres observationer?	☐	☐	☐

		Ja	Nej	Kan ikke svare
2.	Bør pædagogerne se tiden an og bruge de næste tre måneder på at observere Sofie i såvel hverdagen samt før og efter samkvemsweekender hos faderen?	☐	☐	☐
4.	Bør personalet informere Sofies mor, hvis de beslutter, at bruge de næste tre måneder på at observere Sofie?	☐	☐	☐
5.	Bør personalet informere Sofies far, hvis de beslutter, at bruge de næste tre måneder på at observere Sofie?	☐	☐	☐
6.	Bør lederen drøfte sagen anonymt i kommunens tværfaglige gruppe?	☐	☐	☐
7.	Bør lederen sende en underretning til kommunen?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til næste side.

		Ja	Nej	Kan ikke svare
8.	Bør lederen informere Sofies mor om underretningen, inden den sendes af sted?	☐	☐	☐
9.	Bør lederen informere Sofies far om underretningen, inden den sendes af sted?	☐	☐	☐

10. Hvad bør underretningen indeholde?
(Sæt gerne flere krydser)

a) At Sofies forældre er skilt og har fælles forældremyndighed. ☐

b) At Sofies mor fortæller, at Sofie ikke vil på samvær hos sin far. ☐

c) Personalets observationer af, at Sofie undgår eller forlader situationer med social kontakt med voksne, at hun flere gange i løbet af en dag har et ”tomt udtryk i øjnene”, at hun endnu ikke er renlig, og at hun kun har én veninde, hun er glad for at lege med. ☐

d) Personalets observationer af, at Sofie er rød ved numse og skede, og ekstra rød efter samkvemsweekender hos faderen. ☐

e) Personalets mistanke om seksuelle overgreb fra faderens side. ☐

f) Kan ikke svare ☐

Fortsættelse af casen

Personalet i børnehaven vælger at se tiden an og bruge de næste tre måneder på at observere Sofie i såvel hverdagen med de andre børn som i hente- og bringesituationen samt før og efter samkvemsweekender hos faderen. Efter tre måneders observation står pædagogerne med følgende indtryk:

Sofie er lige så urenlig som for tre måneder siden og vil nu ikke længere ligge ned, når hun skal skiftes. Græder nogle gange i skiftesituationer.
Ifølge pædagogernes beskrivelse har hun stadig flere gange i løbet af en dag "et tomt udtryk i øjnene".
Hun leger kun med ét andet barn i institutionen. Hvis dette barn ikke er der, leger Sofie for sig selv og går, hvis hun kontaktes af andre børn og voksne.

Sofie virker urolig de fredage, hvor hun skal på samvær hos sin far, men svarer ikke pædagogerne, når de spørger, om der er noget, hun er ked af eller bange for.

Moderen har et par gange holdt Sofie hjemme om mandagen efter samvær hos faderen og sagt, at Sofie var syg med feber. Sofie er kommet igen om tirsdagen feberfri.

Sofie er ofte rød i skridtet i dagene efter samvær med faderen.

Nogle af pædagogerne deler nu pædagogpraktikantens mistanke om seksuelle overgreb.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
11. Bør lederen drøfte sagen anonymt i kommunens tværfaglige gruppe?	☐	☐	☐
12. Bør lederen drøfte sagen anonymt i kommunens tværfaglige gruppe forinden en eventuel underretning?	☐	☐	☐
13. Bør lederen sende en underretning til kommunen på baggrund af personalets observationer?	☐	☐	☐

Hvis Nej: Gå til spørgsmål 17.

	Ja	Nej	Ved ikke	Kan ikke svare
14. Bør lederen informere Sofies mor om underretningen, inden den sendes af sted?	☐	☐	☐	☐
15. Bør lederen informere Sofies far om underretningen, inden den sendes af sted?	☐	☐	☐	☐

16. Hvad bør underretningen indeholde?
(Skriv 1 ved den vigtigste observation/mistanke, 2 ved det næst den vigtigste observation/mistanke osv. Du skal kun sætte tal ud for de ting, du mener bør indgå i underretningen).

a) At Sofies forældre er skilt og har fælles forældremyndighed. _____

b) At Sofies mor fortæller, at Sofie ikke vil på samvær hos sin far. _____

c) Personalets observationer af, at Sofie forlader situationer med social kontakt med voksne og børn, ud over hendes ene veninde, at hun flere gange i løbet af en dag har et ”tomt udtryk i øjnene”, og at hun endnu ikke er renlig. _____

d) Personalets observationer af, at Sofie er rød i skridtet i dagene efter samkvemsweekender hos faderen. _____

e) Personalets observationer af, at Sofie ikke vil ligge ned, når hun skal skiftes, og nogle gange græder i skiftesituationer. _____

f) Personalets observationer af, at Sofie virker urolig de fredage, hvor hun skal på samvær hos faderen. _____

g) Personalets mistanke om seksuelle overgreb fra faderens side. _____

h) Personalets observationer af, at moderen holder barnet hjemme om mandagen efter samkvem hos faderen. _____

i) Personalets observationer af, at moderen holder barnet hjemme om mandagen efter samkvem hos faderen og i denne forbindelse, at personalet mistænker, at det kan være udtryk for, at moderen har kendskab til og prøver at skjule, at faderen begår seksuelle overgreb mod Sofie. _____

j) Andet, hvad? _____ _____

k) Kan ikke svare ☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
17. Bør personalet fortsætte deres observationer?	☐	☐	☐
18. Bør lederen anmelde sagen til politiet?	☐	☐	☐

Case Victor, fem år, Amalie, fire og et halvt år, og Clara, tre og et halvt år

Victor og Amalie er gode venner – de leger tit sammen, også i puderummet, hvorfra de af og til kommer ud med røde kinder, fnisende og med tøjet i uorden. Når pædagogerne spørger, hvad de har leget, siger de: "Hemmelige lege" eller "Far, mor og børn". "Far, mor og børn" er, når de får Clara på tre og et halvt med i legen. Clara fortæller pædagogerne, at de kigger i hinandens numser, og en gang fortæller Clara, at Victor har puttet sin tissemand ind i Amalies tissekone, "men det passer ikke", siger Amalie. I fredags kom Clara grædende ud fra puderummet og sagde, at det gjorde ondt, da Victor ville putte en blyant ind i hendes tissekone, og at Amalie havde holdt hendes ben fast. Victor sagde, at Clara løj, og Amalie sagde, at Clara var et "pattebarn, der ikke tør få taget temperatur".

Pædagogerne vurderer, at Victor og Amalie er jævnbyrdige i styrkeforhold, og begge er fremmelige i forhold til deres jævnaldrende, men også noget styrende over for andre børn. De yngre børn i børnehaven ser op til Victor og Amalie.

Fredag eftermiddag, da børnene bliver afhentet, fortæller pædagogerne de enkelte forældre hver for sig, hvad børnene har fortalt dem om det, der er sket i puderummet. Pædagogerne fortæller også, at ingen fra personalet har været til stede under episoden i puderummet.

Claras far bliver meget vred og siger, at han med det samme vil klage til ledelsen over, at pædagogerne ikke har passet godt nok på hans lille Clara. Han kalder det et seksuelt overgreb mod hans datter og siger, at hvis personalet ikke kan finde ud af at tage affære, så skal han sørge for, at de kommer til det.
Victors mor bliver ilde berørt over det, hun hører om Victors adfærd og begynder straks at undskylde det, der er sket.
Amalies mor reagerer ved at sige, at børn skal have lov til at udfolde sig, så de kan få et naturligt forhold til deres egen seksualitet senere i livet.

Spørgsmål Case Victor, fem år, Amalie, fire og et halvt år, og Clara, tre og et halvt år

	Ja	Nej	Kan ikke svare
1. Bør pædagogerne informere deres leder om, hvad der skete i puderummet?	☐	☐	☐
2. Bør personalet underrette kommunen?	☐	☐	☐
3. Burde pædagogerne, da de hørte om episoden			
a) have sagt til Victor og Amalie, at de ikke må lege ”hemmelige lege” med Clara?	☐	☐	☐
b) have sagt til Victor og Amalie, at de slet ikke må lege ”hemmelige lege”?	☐	☐	☐
c) have sagt til Clara, at det er godt, at hun kommer og siger, når der er noget, hun ikke vil være med til?	☐	☐	☐
d) have sagt til Victor og Amalie, at de skal høre efter, når Clara siger, at det gør ondt?	☐	☐	☐

	Ja	Nej	Kan ikke svare
4. Er du enig med Claras far i, at der er tale om et seksuelt overgreb mod Clara?	☐	☐	☐

Hvis Ja: Gå til spørgsmål 6.

	Ja	Nej	Kan ikke svare
5. Hvis Nej: Burde pædagogerne med det samme have sagt til Claras far, at der ikke var tale om et seksuelt overgreb?	☐	☐	☐
6. Burde pædagogerne med det samme have sagt til Claras far, at han skal være glad for, at Clara selv var i stand til at sige fra?	☐	☐	☐
7. Bør Victor og Amalie fremover have lov at lege med mindre børn i puderummet, uden at der er voksne til stede?	☐	☐	☐
8. Bør Victor og Amalie fremover overhovedet have lov at være i puderummet, uden at der er voksne til stede?	☐	☐	☐
9. Bør det være en personaleopgave at lære Victor og Amalie at respektere andre børns grænser?	☐	☐	☐
10. Bør det være en personaleopgave at lære Clara at sætte grænser for sig selv?	☐	☐	☐
11. Bør et puderum være et sted, hvor børn i børnehavealderen normalt kan være uden at der er voksne til stede?	☐	☐	☐
12. Bør der være særlige regler for børns omgang med hinanden i et puderum?	☐	☐	☐
13. Bør der være regler for, at børn altid har tøj på i puderummet?	☐	☐	☐
14. Bør børn have lov til at undersøge sig selv og hinandens kroppe i daginstitutionen?	☐	☐	☐
15. Er det personalets opgave at skabe rammerne (fysisk og pædagogisk) for, at børn kan undersøge sig selv og hinandens kroppe?	☐	☐	☐
16. Bør personale i daginstitutioner lære børnehavebørn om seksualitet?	☐	☐	☐

Case Mie, otte år

Mie går i 2. klasse, hvor hun beskrives som en sød, men stille pige, som man nemt overser, fordi hun ikke gør opmærksom på sig selv. Hun klarer sig fagligt godt og har altid sine ting i orden. Efter skoletid går Mie i skolens SFO, hvor hun virker glad for at være. Hun leger med nogle andre piger på samme alder, men man har ikke indtryk af, at hun ses med jævnaldrende uden for SFO'en. Mie er altid én af de sidste, der går hjem. Mie tager selv bussen til og fra både skole og fritidsordning. Fritidsordningen ser derfor meget sjældent hendes forældre.
Mie bor sammen med sin mor og stedfar og er hos sin biologiske far hver anden weekend. Far bor i en anden landsdel, så selvom Mie gerne ville være mere hos sin far, så er det ikke fysisk muligt, når hun også skal passe sin skole. Moderen har fået forældremyndigheden over Mie.
En dag falder Mie i skolefritidsordningen og slår hul på sit ene bukseben. Pædagogen TRINE trøster Mie, men undrer sig samtidig over, at Mie græder så længe og hjerteskærende over det. Mie virker ikke bare almindelig ked af det, hun virker dybt ulykkelig, men det er ikke muligt for TRINE at få hende til at sige andet end, at det gør ondt i knæet. Næste dag spørger TRINE, hvordan hun har det. Mie virker trist og lukket. TRINE tager Mie med ind på kontoret og fortæller Mie, at hun har en fornemmelse af, at Mie er ked af noget, men Mie siger blot, at det er hun ikke. TRINE er meget observerende i forhold til Mie de følgende dage og benytter enhver lejlighed til at trække Mie lidt væk og fortælle hende, at hun også har kendt andre børn, der ligesom Mie går rundt og tumler med nogle tanker, der tilsyneladende gør hende ked af det. "Hvad gør de så? " spørger Mie. TRINE fortæller, at de fleste børn til sidst finder en voksen, de kan lide, og som de tror, vil hjælpe dem. Mie spørger, hvad de børn gør, hvis de tænker på noget, som de ikke må fortælle andre om. TRINE forstår på Mies spørgsmål, at det nu drejer sig om, at indgyde Mie tillid til, at hun kan tåle at høre Mies værst tænkelige hemmelighed, og at hun vil gøre alt, hvad hun kan for at hjælpe hende. Derfor fortæller TRINE Mie, at hun også kender andre børn, som hun har talt med, og som har fortalt om alvorlige problemer, som de har tumlet med. Denne snak får Mie til at fortælle TRINE, at hendes stedfar gør noget ved hende, som hun ikke kan lide. Det sker, når mor, der er sygeplejerske, er på aftenvagt. Stedfaderen kommer ind til hende på værelset, når hun er gået i seng. Det startede med, at han læste godnathistorie, aede hende og sagde godnat. Men for hver gang kælede han længere og længere tid for hende ikke bare på kinden og håret, men efterhånden på hele kroppen, indtil der skete noget, Mie ikke har ord for, men som TRINE ikke er i tvivl om, er et samleje. Stedfaderen har fortalt Mie, at han vil sørge for, at hendes elskede hund dør, hvis hun fortæller det til nogen. Derfor må TRINE heller aldrig nogensinde fortælle det til andre.

TRINE er ikke i tvivl om, at Mie fortæller sandheden. TRINE vil gerne handle på den viden, hun har fået, for at stoppe overgrebene på Mie, men samtidig føler hun, at hun vil forråde Mie og svigte den tillid, som Mie har vist hende, hvis hun går videre med sin viden uden Mies accept.

Spørgsmål til case Mie, otte år

1. Hvad bør TRINE sige til Mie, nu hvor Mie har betroet hende den værst tænkelige hemmelighed – og trygler TRINE om ikke at sige det til nogen?

---

2. Mener du, at TRINE samme eller næste dag bør sende en underretning til kommunen? (evt. i samarbejde med lederen)

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

Hvis Ja til spørgsmål 2: gå til spørgsmål 4.

3. Mener du, at TRINE i første omgang bør **undlade at sende en underretning** og i stedet bruge den kommende tid til at snakke videre med Mie med det formål at få lov af Mie til at:

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a) sende en underretning til kommunen?	☐	☐	☐
b) fortælle moderen om overgrebene?	☐	☐	☐

4. Mener du, at TRINE bør fortælle Mie, at Mie og TRINE ikke kan have den hemmelighed sammen og, at TRINE bliver nødt til at fortælle lederen af SFO'en om det, Mie har fortalt?

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

5. Hvis TRINE vælger at underrette, bør TRINE så fortælle Mie, at TRINE bliver nødt til at tale med nogle andre voksne, som vil prøve at hjælpe Mie?

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

6. **Hvis nej:** Hvorfor ikke?

_____

_____

_____

_____

7. Bør TRINE tage Mie i hånden og gå med Mie hjem og fortælle moderen, hvad Mie har fortalt? (evt. efter praktisk koordinering med leder eller personalegruppe)

Ja	Nej	Kan ikke svare
☐	☐	☐

Fortsættelse af casen

TRINE vælger at sige, at Mie og TRINE ikke kan have den hemmelighed sammen og, at TRINE bliver nødt til at fortælle lederen af SFO'en om det, Mie har fortalt. Mie reagerer voldsomt og hurtigt ved at løbe væk fra TRINE og væk fra SFO'en. Ved en sti gemmer Mie sig for TRINE, og det lykkes ikke TRINE at finde hende. Hvad skal TRINE nu gøre?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
8. Bør TRINE omgående foretage en underretning til kommunen? (evt. i samarbejde med lederen)	☐	☐	☐
9. Hvis lederen ikke mener, at der bør sendes en underretning, bør TRINE så alligevel underrette kommunen?	☐	☐	☐
10. Bør TRINE omgående anmelde sagen til politiet? (evt. i samarbejde med lederen)	☐	☐	☐
11. Bør TRINE orientere Mies mor om det, Mie har fortalt? (evt. i samarbejde med lederen)	☐	☐	☐
12. Bør TRINE orientere Mies mor om, at Mie er løbet væk? (evt. i samarbejde med lederen)	☐	☐	☐

Fortsættelse af casen

Efter aftale med TRINEs leder underrettes kommunen, der efter samråd med politiet indsender en politianmeldelse. TRINE ringer senere samme dag til Mies mor for at sikre sig, at Mie er vendt hjem. Efter instruktion fra kommunen, fortæller hun ikke, at hun har sendt en underretning af sted, idet politiet agter at starte en efterforskningssag. Det betyder, at det nu er politiet og kommunens myndighedssagsbehandler, der koordinerer sagen og samordner afhøring af stedfar samt orientering til moderen.

Mie bliver nogle dage senere videoafhørt af politiet. På trods af et godt forarbejde lykkes det imidlertid ikke politiet at få Mie til at fortælle noget. Hun klapper i som en østers. Politiet må i første omgang undlade at rejse tiltale, da stedfaderen benægter alt. Moderen er bestyrtet og kan ikke forestille sig, at stedfaderen kunne finde på sådan noget, og Mie benægter at have sagt noget til TRINE af frygt for stedfaderens trusler. Mie holder op med at komme i SFO'en.

13. Hvad mener du SFO'en bør gøre nu?

	Ja	Nej	Kan ikke svare
a) Ingenting, det er kommunens ansvar. SFO er et frivilligt tilbud for børn.	☐	☐	☐
b) Underrette kommunen om, at Mie ikke længere kommer i SFO'en og, at man er bekymret for Mie pga. de udsagn, hun tidligere er kommet med om seksuelle overgreb fra stedfaderens side	☐	☐	☐
c) Opsøge Mie i skoletiden i et forsøg på at få genetableret en kontakt med hende	☐	☐	☐
d) Indkalde moderen til et ”bekymringsmøde”	☐	☐	☐